

T.C.
Hitit Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı

DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE EKONOMİK BÜYÜMENİN
SİGORTACILIK SEKTÖRÜNE ETKİSİ

Elif ERDOĞAN

Yüksek Lisans Tezi

Çorum 2013

**DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE EKONOMİK BÜYÜMENİN SİGORTACILIK
SEKTÖRÜNE ETKİSİ**

Elif ERDOĞAN

Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Yrd. Doç.Dr. Selçuk KENDİRLİ

Çorum 2013

KABUL VE ONAY

Elif ERDOĞAN tarafından hazırlanan “DÜNYA’DA VE TÜRKİYE’DE EKONOMİK BÜYÜMENİN SİGORTACILIK SEKTÖRÜNE ETKİSİ” başlıklı bu çalışma, 06/02/2013 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

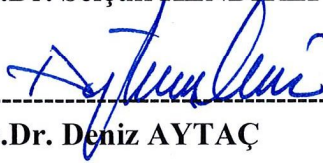
Yrd.Doç.Dr. Selçuk KENDİRLİ (Başkan)

İmza

Yrd.Doç.Dr. Selçuk KENDİRLİ (Danışman)

İmza

Yrd.Doç.Dr. Deniz AYTAÇ

İmza

Yrd.Doç.Dr. Aykut İŞLEYEN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

İmza
Prof.Dr.Gülen Elmas ARSLAN
Enstitü Müdürü

T.C.
HİTİT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile, bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim.(06/02/2013)

Tezi Hazırlayan Öğrencinin

Adı ve Soyadı

Elif ERDOĞAN

İmzası

.....*Elif Erdoğan*.....

ÖZET

ERDOĞAN, Elif. Dünya’da ve Türkiye’de Ekonomik Büyümenin Sigortacılık Sektörüne Etkisi, Yüksek Lisans, Çorum, 2013.

Sigortacılık sektörünün ülke ekonomileri için ne denli önemli olduğu sektörün dünya finans piyasalarındaki büyüklüğü incelendiğinde anlaşılmaktadır. Diğer bir önemli nokta ise, ülkelerin sigortacılık sektörünün boyutu ile ekonomik gelişmişlik düzeyi arasında yakın ilişki bulunmasıdır. Ülkemiz açısından incelendiğinde sigortacılık sektörünün finans piyasaları içerisindeki payının çok düşük olduğu görülmektedir. Ancak, Türkiye’de sigortacılık sektörünün gelişiminin ekonominin gelişimine paralel olduğu ve hatta ekonominin büyüme dönemlerinde sigortacılığın ekonomiden daha hızlı bir biçimde büyüdüğü görülmektedir. Bu sebeple sektörün ekonomiden aldığı payın giderek arttığı gözlenmektedir.

Bu yüksek lisans tezinde, ilk olarak sigortacılık sektörünün temel kavramlarıyla ilgili genel bilgiler verilecektir. Devamında sigortacılık sektörünün işlevleri hakkında bilgi verilecektir. Üçüncü bölümde dünyada sigortacılık sektörü hakkında bilgi verilecek ve dördüncü bölümde Türkiye’de sigortacılık sektörünün gelişimi ve Türkiye ekonomisindeki gelişmelerin sigortacılık sektöründe ne gibi gelişmelere yol açtığı tespit edilmeye çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sigorta, Sigorta Sektörü, Sigortanın İşlevi, Ekonomik Büyüme, Dünya ve Türkiye

ABSTRACT

ERDOĞAN, Elif. The Effect of Economic Growth in the World and in Turkey on the Insurance Sector , Master Thesis, Çorum, 2013.

When we search the greatness of the sector in place of financial markets, we understand the importance of insurance companies for countries' economics. The other important point is being a relation between the dimension of countries insurance sector and economic developing level. When searched for our country, it is clearly seen that the ratio of insurance sector in Turkey is parallel to the economic development, moreover; it develops insurance faster than the economics during the economic growth times. Therefore; it is monitored that the sector's ratio, got from economics, is getting bigger in amount.

In this master thesis, initially, will be given information about basic terms of insurance sector. And then it will be given information about the function of insurance sector. In the third part, it will be given information about insurance sector in the world. In the fourth part, we will try to analyze development of insurance sector in Turkey and in what ways the development of Turkey's economics affect insurance sector.

Keywords: Insurance, Insurance Sector, Function of Insurance, Economic Growth, World and Turkey

TEŐEKKÖR

Çalıőmamın hazırlanması sürecinde değerli bilgilerini ve tecrübelerini esirgememiő olan, tez danıőmanım değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Selçuk Kendirli'ye sonsuz teőekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte yardımlarını esirgememiő olan, Çorum ve çevre illerdeki sigorta şirketlerinin tüm çalıőanlarına teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar	vi
GRAFİK LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	viii
ÖNSÖZ	xi
GİRİŞ.....	1

I. BÖLÜM

SİGORTA, SİGORTACILIKLA İLGİLİ KAVRAMLAR VE SİGORTACILIĞIN GENEL ESASLARI

1.SİGORTA KAVRAMI, ÖNEMİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ.....	2
2. SİGORTACILIKLA İLGİLİ GENEL KAVRAMLAR	6
2.1. Reasürans Kavramı.....	6
2.2. Sigortalı Kavramı	10
2.3. Sigortacılık Açısından Risk Kavramı.....	11
2.4. Sigorta Sözleşmesi, İçerik ve Çeşitleri	14
2.5. Sigortacılığın Genel Prensipleri	19
3. SİGORTA BRANŞLARI	29
3.1. Hayat Sigortacılık Branşları.....	29
3.2. Hayat Dışı Sigortacılık Branşları	32
3.3. Bireysel Emeklilik Sistemi	39
3.4. Dask – Kasko	40

II. BÖLÜM

SİGORTANIN İŞLEVLERİ

1. SİGORTANIN EKONOMİK İŞLEVLERİ	49
1.1. Sosyo-Ekonomik Kayıpların Önüne Geçme İşlevi	51

1.2. Sermaye Birikimi ve Kredi Olanakları Sağlama İşlevi	52
1.3. Vergileri Arttırma İşlevi	53
1.4. Uluslararası Ekonomik İlişkilerin Gelişmesine Olanak Sağlama İşlevi.....	54
2. SİGORTANIN SOSYAL İŞLEVLERİ	55
2.1. Sosyal Güvenliğe Katkı Sağlama İşlevi	55
2.2. İstihdam Yaratma İşlevi.....	55
2.3. Sosyal Refahı Arttırma İşlevi.....	56

III. BÖLÜM

DÜNYA'DA SİGORTACILIK SEKTÖRÜ

1. SİGORTACILIĞIN DÜNYA'DAKİ TARİHSEL GELİŞİMİ.....	57
2. DÜNYA'DA SİGORTACILIK SEKTÖRÜNÜN DURUMU	65

IV. BÖLÜM

TÜRKİYE ARAŞTIRMASI

1. SİGORTACILIĞIN TÜRKİYE'DEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ	68
2. TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK SEKTÖRÜNÜN YAPISI VE KURUMLARI	74
2.1. Hazine Müsteşarlığı-Sigortacılık Genel Müdürlüğü	75
2.2. Sigorta ve Reasürans Şirketleri	76
2.3. Sigorta Acenteleri.....	77
2.4. Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği (TSRŞB).....	80
3. TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK SİSTEMİNİN DURUMU	80
4. TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK PAZARINDA YABANCI SERMAYE.....	81
4.1. Şirketlerin Sermaye Yapısı ve Yabancı Sermaye Payı.....	82
5. EKONOMİK BÜYÜME VE TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜ ARASINDAKİ İLİŞKİ ..	87
5.1. İstihdam Durumu	93
6. TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK SEKTÖRÜNÜN TEMEL SORUNLARI.....	94
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	99
KAYNAKÇA	101

TABLULAR

Tablo 1: Dünya Sigorta Sektörü (2011)	67
Tablo 2: Yabancı Sermayeli Şirketlerin Sayılarının Sektörlere Göre Dağılımı	83
Tablo 3: Yabancı Sermayeli Şirketlerin Sayılarının Ülkelere Göre Dağılımı	84
Tablo 4: Yabancı Sermayeli Şirketlerin Sayılarının İllere Göre Dağılımı	85
Tablo 5: Sektörün İstihdam Durumu	94

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Ortalama Fon Tutarları.....	40
Grafik 2: Yabancı Ortaklı Şirket Sayısı Gelişimi	82
Grafik 3: Toplam Sigorta Primleri, GSYİ Hasıla, Hayat Dışı Sigorta ve Hayat Sigorta Oranları.....	88
Grafik 4: Ekonomik Büyüme ve Enflasyon Oranları.....	90

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Sigorta Sözleşmesinin Kurulması ve İşleyişi	19
---	----

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

a.g.e	: Adı Geçen Eser
A.Ş	: Anonim Şirketi
AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
DASK	: Doğal Afet Sigortaları Kurumu
EGM	: Emeklilik Gözetim Merkezi
FSS	: Financial Supervisory Service
GSMH	: Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
HM	: Hazine Müsteşarlığı
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
M.Ö	: Milattan Önce
M.S	: Milattan Sonra
OECD	: Organisation for Economic Co-operation and Development
S	: Sayfa
S.S.K	: Sosyal Sigortalar Kurumu
SEGEM	: Sigortacılık Eğitim Merkezi
T.A.Ş	: Ticaret Anonim Şirketi
T.C	: Türkiye Cumhuriyeti
TL	: Türk Lirası
TSRŞB	: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TÜFE	: Tüketici Fiyat Endeksi
UAP	: Union de Paris
Vb	: Ve Benzeri

ÖNSÖZ

Bu çalışma dört ana bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde; Sigortacılık, sigortacılıkla ilgili kavramlar, ve sigortacılığın esasları başlığı altında sigorta kavramının tanımı, önemi, tarihsel gelişimi hakkında bilgi verilmiş, sigorta branşları açıklanmıştır.

İkinci bölümde; sigortanın işlevleri başlığı altında sigortanın ekonomik ve sosyal işlevlerine değinilmiştir.

Üçüncü bölümde; Dünya sigortacılık sektörü açıklanmış, bu kapsamda sigortacılığın dünyadaki tarihsel gelişimi, dünyada sigortacılık sektörünün durumu ele alınmıştır.

Son bölümde ise Türkiye araştırması başlığı altında; sigortacılığın Türkiye'deki tarihsel gelişimi, Türkiye'de sigortacılık sisteminin durumu, Türkiye'deki sigortacılık pazarında yabancı sermaye, ekonomik büyüme ve Türk sigorta sektörü arasındaki ilişki Türkiye'de sigortacılık sektörünün temel sorunları anlatılmıştır.

GİRİŞ

Var olduğu günden bu yana bilinmeyenlerle dolu bir dünyada yaşayan insanlar, nasıl gerçekleşeceği ve ne zaman ortaya çıkacağı belli olmayan risklerin yol açacağı zararların giderilmesi amacı ile birleşmişler ve tek başlarına karşılamak zorunda kalacakları zararları aralarında bölüşmek suretiyle sigorta kavramının temellerini atmışlardır. Bir başka deyişle, sigorta kavramının temelinde; risklerle dolu bir dünyada yaşayan insanların, gerçekleşmesi muhtemel risklerin yol açacağı zararların giderilmesi amacıyla, riskin oluşmasından önce bazı tedbirler alma gereği yatmaktadır.¹

Sigortacılık, fertlerin veya kurumların, iktisadi ve sosyal anlamda kendilerini güvende hissetmelerini sağlayan ve ülke ekonomisine fon oluşturan önemli bir mali sektördür. Uygulamada, sektör her toplumun kendi dengeleri çerçevesinde düzenlenmiş olması sebebiyle çeşitlilik arz etmektedir.

Dünyanın gelişmiş tüm ekonomilerinde önemli bir rol üstlenen sigortacılık, sanayileşmekte olan ekonomilerin en dinamik sektörleri arasında yer almaktadır. Gelir düzeyi az olan ülkelerin ekonomilerinde ağırlığı anlaşılmayan sigorta sektörü, ülkenin gelir düzeyi yükseldikçe ekonomik kalkınma içerisindeki yeri ayrı bir önem kazanmaktadır. Ekonominin iyileşme seviyesi arttıkça sigortacılığın yaygınlaşacağı, sigorta kavramı toplumda yer ettikçe de ekonomik gelişmenin ivme kazanacağı düşünülmektedir. Kapital birikimi ile kalkınma hızı arasındaki ilişkiden kaynaklanan bu dinamik rol sayesinde, ekonomik büyümenin yarattığı parasal büyüme yatırımlara kanalize edilmektedir.

Sigortacılığın en belirgin özelliği, fon yaratmak ve yaratılan fonları çeşitli yatırım araçları aracılığıyla ekonomiye kazandırmaktır. Sigorta sektörünün yönettiği fonlar, sigortalı olanların gönüllü tasarruflarıyla yaratılmaktadır. Toplanan bu primler mali kesime aktarılarak rasyonel alanlarda yatırımlara yönlendirilmektedir. Gelişmiş ülkelerin en büyük kurumsal yatırımcıları arasında bulunan sigorta şirketlerinin fonları, teminat hesaplarında ve hayat fonlarında birikmektedir.²

¹ S.A., Şenel, *Sigorta Sektörü Fon Yaratma Kapasitesi ve Sermaye Piyasasına Etkisi: Türkiye'deki Durum*, (Doktora Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2007, s. 7.

² M., Fisunoğlu, *Emeklilik Ekonomisi*, Sigortacılık Sektörü Bilimsel Çalışma Yarışması, Milli Reasürans Türk Anonim Şirketi Yayını, Ankara 1998, s. 116.

I. BÖLÜM:

SİGORTA, SİGORTACILIKLA İLGİLİ KAVRAMLAR VE SİGORTACILIĞIN GENEL ESASLARI

1. SİGORTA KAVRAMI, ÖNEMİ VE TARİHSEL GELİŞİMİ

İnsanın sahip olduğu mal varlığı ve hayatı her zaman için sayısız tehlikelerle karşı karşıyadır. Halk dilinde tehlike veya kaza olarak bilinen bu tabirler sigortacılık dilinde riziko diye adlandırılmaktadır. O halde sigortacılığın doğmasında insanların yaşamlarında karşılaştıkları veya karşılaşılabilecekleri tehlikelere-rizikolara karşı önlem alma ihtiyacı büyük rol oynamaktadır. Bu bakımdan sigortanın ilk unsuru fertlerinin karşılaştıkları rizikolar için kendilerini emniyette hissetme arzusu olarak düşünülmektedir. İşte sigorta, insanların karşılaşmaları muhtemel tehlikelerin rizikolarının ekonomik sonuçlarını ortadan kaldırmak ve de onları tehlikeden önceki mali durumlarına getirebilmek için kullanılan bir yöntem, bir sistemdir. Bu sistem devreye girince, gerçekleşen rizikolardan doğacak olan zarar, sigortacı tarafından ödenmektedir. Ödenen bu zarar tazminatları ise hem zarar gören sigortalı hem de diğer sigortalılardan tahsil edilen primlerle karşılanmaktadır. O halde sigortanın ikinci unsuru rizikonun dağıtılması prensibidir.³

Sigorta kavramının tanımı büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Aşağıda beş farklı kaynaktan alınan bilgiler doğrultusunda sigorta kavramı tanımlanmaya çalışılmıştır.

Sigorta; hukuk, ekonomi, tarih, aktüerya, risk ve sosyoloji gibi farklı disiplinlerin bakış açılarıyla farklı şekillerde tanımlanabilmektedir. Amerikan Risk ve Sigorta Derneğinin Sigorta Terimleri Komisyonu tarafından geliştirilen sigorta tanımı;⁴ “Sigorta, tanımlanan kayıpların ödenmesi, kayıplar ile ilgili ortaya çıkabilecek diğer maddi hasarların karşılanması ve risk ile ilişkili hizmetlerin yerine getirilmesi konusunda anlaşmaya varılmış sigorta kurumlarına transfer edilmesi yolu ile tesadüfi kayıpların tek bir havuzda toplanmasıdır.” şeklindedir.

³ Hilmi Acınan, *Sigortanın Temel Prensipleri*, 5G Matbaacılık, İstanbul, Kasım 2006, s. 5.

⁴ George E., Rejda, *Principles of Risk Management and Insurance*; Addison Wesley, 2008, s. 19.

Sigorta, sigortalıyı korumak için verilmiş bir söz veya hizmet olarak kabul edilebilir. Sigortanın sigortalıyı korumasında amaç, onu parasal kayıptan korumaktır.⁵

Sigorta, birbirine benzeyen veya birbirinin aynı olan muhtelif rizikolara uğrayacak olan kişilerin bu işi meslek edinen ve ticari bir faaliyet olarak üstlenen oluşum ve organizasyonlara (sigorta şirketleri) belirli bir karşılık (prim) ödemek suretiyle taraflar arasında kararlaştırılan süre zarfında (vade içerisinde) teminat altına alınan risklerin (rizikonun) gerçekleşmesi halinde ortaya çıkan zararın giderilmesi için bir talep hakkına sahip olunması şeklinde tanımlanabilir.⁶

Bir başka tanımda sigorta; sigorta şirketinin prim karşılığında, kişilerin para ile ölçülebilir bir menfaatini zarara uğratabilecek olası bir rizikonun (tehlikenin), oluşması halinde tazminat ödemeyi veya insanların hayatlarında meydana gelen hastalık, sakatlık ve ölüm gibi rizikolara karşı tazminat ödemeyi üstlendiği bir sözleşmedir.⁷

Türk Ticaret Kanununun (TTK) 1263 üncü maddesinde tanımlandığı üzere, sigorta sözleşmesiyle sigortacı, bir prim karşılığında diğer bir kimsenin para ile ölçülebilir bir menfaatini halele uğratan bir tehlikenin (rizikonun) meydana gelmesi halinde tazminat vermeyi ya da bir veya bir kaç kimsenin hayat süreleri sebebiyle veya hayatlarında meydana gelen bir takım olaylar dolayısıyla bir para ödemeyi veya başka edalarda bulunmayı taahhüt etmektedir.⁸

Sigorta, ekonomik ve sosyal hayat açısından son derece önemlidir.⁹ İnsanların öncelikli ihtiyaçlar şemasına göre; önce canları, sonra malları, daha sonra da sorumlulukları vardır. En basit ve en yoksul insan bile bunlardan birine sahiptir ve dünyaya gelen her insanın bu varlıkları risk altındadır. Risklerden korunmak veya etkisini azaltmak ya da gerçekleşmesinden sonra sebep olduğu kayıpları telafi etmek insanoğlunun hayatı boyunca başlıca çabası olmuştur. Bu çabalar sonucu ortaya çıkan sosyo-ekonomik bir sistem, sigorta adı altında, dünyada en yaygın riskle mücadele yöntemi haline gelmiştir. Sigorta, hiçbir zaman bir kazanç kaynağı olmamakla birlikte,

⁵ G. Şebnem Uralcan, *Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi*, 3. Baskı, s. 21.

⁶ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, *Sigorta Acenteleri Teknik Personel Eğitim Programı Ders Notları*, ss. 8.

⁷ Ayşe Gül Bölükbaşı, Baturalp Pamukçu, *Sigortanın Temel Prensipleri*, Türkmen Kitapevi, İstanbul, 2009, s. 1.

⁸ 6762 Sayılı *Türk Ticaret Kanunu*, Madde: 1263.

⁹ Enver Alper Güvel, Afıtap Öndaş Güvel, *Sigortacılık*, Seçkin Yay., Ankara, 2004, s. 27.

sigortalının refahını hasardan bir gün öncesine getirme fonksiyonu ile hem ülke ekonomisinde hem de bireyler açısından büyük önem taşımaktadır.¹⁰

Gelişmekte olan ekonomilerin hizmet sektörleri içinde sigortacılık sektörü, en dinamik sektörlerden biridir. Sanayileşmiş olan ekonomilerde ise sigortacılığa olan talep elastikiyetinin yüksek olması ve önemli ölçüde fonun bu sektöre kayması, dikkatleri sektör üzerine çekmiş, sigorta kuruluşları ülke ekonomilerinde çok geniş uygulama alanları bularak, ekonomide etkin roller oynayan kurumlar haline gelmişlerdir. Bu gün gelişmiş ülkelerde sosyal ve özel sigortalar, ülke kalkınmasında etkin roller oynayan ekonomik işlevlere sahiptirler.¹¹

Günümüzde toplumsal hayatın ayrılmaz bir parçası haline gelen sigorta endüstrisi aynı zamanda gelişmiş ekonomilerin en önemli mali aracı kurumlarından birini teşkil etmektedir. Gelişmekte olan veya az gelişmiş ekonomilerde birçok sorunun temelinde tasarruf yetersizliği olgusu yatmaktadır. Ekonomik kalkınma ve gelişmenin sağlanabilmesi için, bütün tasarruf kaynaklarının harekete geçirilerek, toplam tasarrufların artırılması, bu suretle yaratılan kullanılabilir fonların verimli yatırım alanlarına sevk edilmesi gerekir. Sigorta endüstrisinin potansiyel tasarrufları fiili tasarrufları dönüştürmedeki etkin rolü bu sektöre, gelişmekte olan ülkelerin ekonomik kalkınmalarını gerçekleştirmede yeni işlevler kazandırmış, sigorta sektörü tarafından yaratılan fonlar, birçok ülkenin kalkınma ve gelişmesinde çok önemli bir rol oynamıştır. Ekonomik açıdan gelişmiş, ferdi refahın yüksek olduğu toplumlarda, sigorta hizmetine olan talep artmış, özellikle hayat sigortası aracılığı ile yaratılan fonlar, sigorta endüstrisini sermaye piyasasının önemli mali aracı kurumlarından birisi haline getirmiştir.¹²

Sigortacılık; ekonomi, sanayi, tarım, ihracat, ulaştırma ve diğer faaliyet alanlarındaki riskleri karşılama yönünden özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından ayrı bir önem taşımaktadır. İş alanında gerçekleştirilen her türlü faaliyetin güvenli bir

¹⁰ Fatma Esin Kılınç, *Türk Sigortacılık Sektörünün Veri Zarflama Analizi Yöntemi İle Etkinliğinin Araştırılması Tezi*, S.D.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2009, s. 4.

¹¹ T., Ünal, *Sigorta Sektörünün Ekonomik İşlevi ve Fon Yaratma Kapasitesi*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, 1994, Sunuş.

¹² Ö., Okunakul, *Hayat Sigortacılığı Deneyimi Işığında Türkiye'deki Bireysel Emeklilik Sisteminin ve Ekonomik Katkılarının Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005, s. 94.

şekilde yapılabilmesi ancak oturmuş bir sigortacılık sektörü ve hangi alanda olursa olsun iyi bir sigorta teminatının varlığıyla mümkün olabilmektedir.¹³

Ekonomik büyüme ve istikrar, ekonominin yatırım yaratma kapasitesi ile yakından ilgilidir. Sigorta sektörü, yatırımlar için gerekli olan fonun yaratılmasında önemli bir aracılık işlevine sahiptir. Sigorta şirketleri, topladıkları primleri, gelecekte ortaya çıkabilecek tazminat taleplerine karşılık teminat olarak tutmakta; bu karşılıkların bir kısmını sermaye piyasasına yönlendirerek, tasarrufların yatırımcılarla buluşmasını sağlamaktadır. Bu finansal aracılık görevi, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki yatırım açığının kapatılması için önemlidir. Bu ülkelerde, büyük miktarda fon gerektiren altyapı projeleri, sigorta sektörünün desteğiyle daha rahat gerçekleştirilebilecektir. Diğer yandan, gelişmekte olan ülkelerde, ekonominin önemli bir kısmını küçük ve orta ölçekli işletmeler oluşturmaktadır. Bu işletmelerin mali durumu ve sağlıklı gelişmeleri, ekonomik kalkınmayı da beraberinde getirecektir. Sigorta sektörü, büyük ölçekli işletmelerin yanı sıra küçük ve orta ölçekli işletmelerin karşılaşılabilecekleri risklerin ve belirsizliklerin azaltılmasını sağlayarak gelişmelerine katkıda bulunabilmektedir. Yaratılan güven ortamı ise üretim artışını, yeniliği ve ticareti teşvik edecektir. Bu işlevlerinden dolayı sigorta sektörü, bir üretim faktörü olarak da tanımlanabilmektedir.¹⁴

Bugünkü anlamda sigorta poliçesinin ne zaman doğduğu konusunda kesin bir tarih söylemek mümkün olmamakla birlikte, prim hesabına dayanan sigorta uygulaması ilk kez 1250 yılında Venedik, Pisa ve Floransa'da görülmüştür. Bilinen ilk poliçenin Genes (Genova) Ticaret Odası tarafından İtalya'da akdedildiği söylenmektedir. 23.10.1347 tarihinde İtalya'nın Genes limanından Majorka'ya hareket eden Santo Clara adlı geminin yükü ilk nakliyat sigorta poliçesi ile sigortalanmıştır. Poliçe kelimesinin İtalyanca'dan gelmesi bu ihtimali doğrulamaktadır.¹⁵

¹³ A., Zurnacı, *Hayatdışı Sigorta Şirketlerinin Fon Oluşturma İmkanları Ve Yönetimi Analizi*, (Yüksek Lisans Tezi), S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2007, s. 1.

¹⁴ E., Turgutlu vd., *Türk Sigortacılık Şirketlerinde Etkinlik: Deterministlik ve Şans Kısıtlı Veri Zarflama Analizi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2004, s. 1.

¹⁵ Ömür Genç, *Sigortacılık Sektörü ve Sermaye Piyasaları*, Kalkınma Dergisi, Sayı: 37, Haziran 1991, s. 52-58.

2. SİGORTACILIKLA İLGİLİ GENEL KAVRAMLAR

2.1. Reasürans Kavramı

Reasüransla ilgili olarak bulunan ilk kayıt, 14. yüzyılda Guilono adındaki bir tacir Genova ile Slyus arasında sefer yapan bir geminin izlediği yolu çok riskli bulduğu için bir prim karşılığında iki sigortacı ile anlaşmış ve riski paylaşmıştır. 1370 yılındaki bu anlaşmanın ilk reasürans sözleşmesi olduğu literatürde yer almaktadır.¹⁶

Reasüransın tarihi sigorta kadar eski olmakla birlikte reasürans uygulamalar: konusundaki ilk önemli kayıtlar 17. yüzyılın sonuna doğru Fransa'dan çıkarılan Guidon da La Mer adlı Kanunlar koleksiyonudur. Bu koleksiyon 14. Lui'nin Deniz Emirlerinin temelini oluşturmuş ve bu emirlerde bir tacirin üzerine aldığı riski reasüre edebileceğine dair kaideler yer almıştır. Bu belgeler reasüransın 17. yüzyıl sonunda yerleşmiş bir uygulama olduğunu göstermektedir.¹⁷

İngiltere'de 1745 yılında çıkarılan Deniz Sigorta Kanununda reasürans uygulamalarında çıkan aksaklıklara çözüm getiren hükümler bulunması reasüransın erken gelişiminin kuvvetli göstergesidir. 1745 yılından sonra, yüz-yılı aşkın bir süre reasürans konusunda bir yenilik olmamıştır.¹⁸

Reasürans daha çok sigortacıların geçmişteki hatalarının yeniden işlenmesini önleme amacıyla kullanılmış; riski yaymak ve iş yapma kapasitesini genişletmek amacı güdülmemiştir. Sigortacılar özel şahıslar, poliçeler de fakültatif reasüransa ihtiyaç gösteren değişik poliçeler olarak hazırlanmıştır. Reasüransın esas gelişmesi sigortanın şirketler tarafından organizasyonu sonucunda olmuştur.¹⁹

Bununla birlikte bir süre sonra sigortacılık işi yapan sigorta şirketleri reasürans potansiyelini karşılamayınca, sadece reasürans işi yapmak üzere reasürans şirketleri kurulmuştur. İlk kurulan reasürans şirketi, 1846 yılında Köln'de kurulan Kölnische Rückversicherungs Gesellschaft idi. Reasürör şirketlerin ortaya çıkması, sigortacılık işlemleri için yeni uygulamaların başlamasına neden olmuştur. Şirketler rakip şirketlerle çalışarak, devretmek zorunda kaldıkları primlerle rakip şirketleri güçlendirmek yerine,

¹⁶ Cahit Nomer, Hüseyin Yunak, *Reasürans*, Milli Re Yayını, 1998, s. 10.

¹⁷ Ayşe Gül Bölükbaşı, *Baturalp Pamukçu*, a.g.e., s. 273.

¹⁸ Cahit Nomer, Hüseyin Yunak, a.g.e., s. 11.

¹⁹ Ayşe Gül Bölükbaşı, *Baturalp Pamukçu*, a.g.e., s. 273-274.

konularında uzman olan reasürör şirketler sedanın taleplerine daha iyi yanıt vermeye başlamışlar ve böylece sigorta şirketleri sigortalılarına kapsamlı ve geniş teminatlar verebilecek duruma gelmiştir. Reasürans şirketleri yan şirketler de kurmuşlar ve kendi reasürans işlerinin devrini bu şirketlere yapmışlardır. 19. yüzyıl süresince, trete ve ihtiyarı reasürans metodları birlikte uygulanmış ve 20. yüzyıla girildiğinde, sosyo-ekonomik gelişmelere paralel olarak hasarı temel alan anlaşmalarında da ortaya çıkmasıyla, reasürans metodları çeşitlenmiştir. Hasar Fazlası Reasürans metodu, özellikle 1906 San Fransisko depreminden sonra, katastrofik hasarlara karşı kullanılan en yaygın yöntemlerden biri olmuştur.²⁰

I. Dünya Savaşı'nın başlamasına kadar reasürans şirketleri olarak Alman şirketleri dünya piyasasında çok önemli bir yer edinmişlerdir.²¹

II. Dünya Savaşı sırasında, dış ticaret ilişkileri daraldığı ve savaş havası sigorta sektörünü de olumsuz etkilediği için, sigorta ve reasürans piyasası bir duraklama geçirmişlerdir. Savaş sonrası, yasaklamalar sebebiyle uluslararası anlaşma ve retrosesyonların yapılamaması, türlü ülkelerde reasürans tekelinin kurulması ve bu tekellerle çalışmanın zorunlu olması gibi durumlar ortaya çıkmıştır. Bütün bunlara rağmen, şirketler arasındaki karşılıklı iş ilişkileri artmış ve reasürörlere yeni bir hizmet anlayışı yerleşmiştir. Günümüzde çalışılan branşlarda, ihtiyarı, trete ve hasar fazlası reasürans yöntemleri taleplere karşılık verecek duruma gelmiş bulunmaktadır. Reasürörler, özel rizikoların inceleme ve değerlendirmelerinde, hasar önleyici önlemler alınmasında, hasar ile ilgili uyuşmazlıklarda, sigorta matematiği ile ilgili hizmetlerde, sedanın personel eğitiminde sedan şirkete yardımcı olmaktadır.²²

En basit anlamıyla reasürans, sigortacının kendini sigortalamasıdır. Sigortalıyı olabilecek hasarlara karşı korumak olan sigorta şirketlerinin de aynı şekilde korunmaya ihtiyacı vardır. Bu amaçla, sigorta şirketlerinin kendilerini başka sigorta şirketlerine sigortalamalarına "reasürans" denir.²³

Reasürans, en yalın tanımıyla; sigorta edilmiş riskin belli bir kısmının veya tamamının yeniden sigorta edilmesidir. Diğer bir ifadeyle, reasürans sigortacının

²⁰ Ayşe Gül Bölükbaşı, Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 274.

²¹ Cahit Nomer, Hüseyin Yunak, a.g.e., s. 14-15.

²² Ayşe Gül Bölükbaşı, Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 274-275.

²³ Çetin Alanya, *Reasürans Notları*, İstanbul, 1993, s. 7-8.

üstlendiği sorumluluğun bir kısmını veya tamamını diğer bir sigortacıya devretmesi olarak tanımlanabilir.²⁴

Sigorta sözleşmesi, sigorta ettiren ile sigorta şirketi arasında hukuki bir akittir. Sigorta şirketi, bu akitten dolayı üstlenmiş olduğu rizikonun gerçekleşmesi durumunda bir tazminat ödemeyi, sigorta ettiren de sigorta şirketinin bu taahhüdü karşılığında bir prim ödemeyi kabul eder.²⁵

Sigorta şirketlerinin teminat verdikleri rizikoların sigorta değerlerinin yüksek olması ve bazı durumlarda büyük çaplı hasarların, katastrofik risklerin aynı zamana rastlaması durumlarında sigorta şirketleri hasarları ödemekte zorluk çekebilmektedirler. Sigorta şirketlerinin, sermayeleri, öz kaynakları, ihtiyatları ile karşılayamayacakları büyük hasar ödemeleri için kendilerini sigorta ettirmeleri gerekebilmektedir. Bir sigorta şirketinin, üzerine almış olduğu riski tekrar sigorta ettirmesi işlemi reasürans işlemidir. Reasürans işlemi yardımı ile sigorta şirketleri üzerlerine aldıkları riskin bir bölümünü başka sigorta şirketlerine devretmektedirler. Sigortacının sigortalanması olarak da adlandırılabilir bu olayda, riski devralan sigorta şirketine reasürör, riski devreden sigorta şirketine ise sedan adı verilmektedir. Bir rizikonun birden fazla şirket tarafından ortaklaşa olarak teminata alınması işlemine ise koasürans adı verilmektedir. Şirketlerden birisi poliçeyi düzenleyerek diğer şirketlere poliçe örneklerini göndermesi durumunda poliçeyi düzenleyen şirket jeran adını almaktadır. Yeniden sigorta eden şirkete reasürör, rizikoyu yeniden sigorta ettiren şirkete ise sedan denir. Sedan ile reasürör arasındaki devir işlemine resesyon, devir sözleşmesine ise trete denir. Reasürör, rizikonun gerçekleşmesi durumunda sigortacının ödeyeceği tazminatın kendi payına düşen kısmını ödemekle yükümlüdür. Reasürörler, kendilerine iş sağlayan Sedan'a üretim giderlerini de paylaştan bir komisyon öder.²⁶

Reasürans anlaşmalarının sağladığı bazı avantajlar vardır. Bunlara kısaca değinmek gerekirse;²⁷

Sigortacılığın tüm branşlarında mevcut olan büyük rizikoların bir tek sigortacı tarafından teminat altına alınması mümkün olmadığından bu sorumluluğun reasürans yolu ile başka reasürörlere dağıtılması reasüransa olan ihtiyacın başlıca etkenidir.

²⁴ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 27.

²⁵ Ayşe Gül Bölükbaşı, Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 275.

²⁶ Ayşe Gül Bölükbaşı, Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 23.

²⁷ Ayşe Gül Bölükbaşı, Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 277.

Sermaye ve öz kaynakları sınırlı olan sigorta şirketlerinin kendi kaynakları ile yüksek riskli poliçeleri imzalamaları mümkün değildir. Sigortacılar poliçe kesilmeden önce sorumlulukları reasürörle paylaşmakta ve sorumluluklar yüzde yüz karşılandıktan sonra poliçe kesilmektedir. Buradan hareketle reasüransın oluşmasının ilk şartı olarak sigorta sözleşmesi karşımıza çıkmaktadır.

Reasüransa duyulan gereksinimin nedenleri şu şekilde sıralanabilir:²⁸

- Rizikonun yayılması,
- Sigortacının iş kabul kapasitesinin artması,
- Sigortacının iş kabul esnekliğinin artması,
- Sigorta şirketinin mali yapısının desteklenmesi,
- Birikim (Kümü) Fazlasının yol açabileceği doğal afet hasarlarının kontrolü,
- Reasürörden sigortacıya teknik bilgi aktarımıdır.

Reasürans türleri ise;²⁹

- Anlaşmalı Reasürans
- Bölüşmeli-Bölüşmesiz Reasürans
- İhtiyari Reasürans
- Havuz'dur.

Reasürans işlemleri;³⁰

- a) Şirketlerin iş kapasitesini artırır.
- b) Şirket politikalarını istikrarlı kılar.
- c) Mali yapıyı güçlendirir.

a) Reasürans sigorta şirketlerinin kapasitesini artırır.

Reasüransın en önemli özelliği ek kapasite sağlamasıdır. Her sigorta branşında, yüksek meblağları veya değişik özellikleri nedeniyle, bir şirketin tek başına üstelenemeyeceğini rizikolar vardır. Sigorta pazarında, bu rizikolar bölüşme temeli ile birden fazla sigorta şirketi tarafından teminata alınabilir. Her bir sigorta şirketi, mali yapısına göre riskin bir kısmını sigortalar, sorumluluk, prim ve hasar bu orana göre dağıtılır. Bu uygulama koasürans veya müşterek sigorta olarak adlandırılır.

²⁸ <http://www.tsrbsb.org.tr/sayfa/reasurans>, (Erişim Tarihi: 01.02.2012).

²⁹ Ayhan Şahin, *Türkiye'de Sigortacılık Sektörünün Vergisel Sorunları*, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008, s. 32.

³⁰ Çetin Alanya, a.g.e., s. 7-8.

Örnek olarak, Bir sigorta şirketi sigorta bedeli çok yüksek olan bir fabrikayı yangın rizikosuna karşı sigorta etmek istemektedir. Bu fabrikanın tamamen yandığını bir durumda, Sigorta Şirketi toplam hasar miktarını sigortalısına ödemek zorunda kalacaktır. Ancak, bu sigorta şirketi bir reasürans anlaşması yaparak kendini koruma altına almışsa, sadece üzerinde tutmuş olduğu oran nispetinde ödeme yapacak, geri kalan miktarı da reasürör şirket ödeyecektir. Diğer bir ifadeyle bütün mali gücünü bu riziko için kullanması gerekecekti. Özellikle reasürans anlaşmaları ile sigorta şirketi reasürans koruması alarak hem kendini güvenceye alır, hem de diğer riskler için kapasite yaratır.

b) Kar/Zarar Hesaplamalarında İstikrar Sağlar

Sigorta şirketlerinin kar/zarar sonuçları yıldan yıla farklılık gösterebilmektedir. Zarar yılları hissedarları ve sigortalıları için sorun oluşturabilmektedir. Kümüle hasarların artması veya birkaç büyük riskin oluşması veya katastrofik hasarlar sebebiyle, şirket zarar edebilir, bazı dönemlerde ise şirket sigorta işlemlerinden kar edebilmektedir. Dolayısıyla, şirketler ekonomik dalgalanmalar yaşamaktadır. Sigorta şirketi, olası maksimum hasar oranlarını saptayıp, reasürans yolu ile riski dağıtarak bu sonuçları dengelemektedir. Reasürans koruması, şirketin yıllık kar/zarar ilişkileri sebebiyle karşılaşılabilecek dalgalanmaları en aza indirilmektedir. Reasürör, karlı dönemlerde kara, zararlı dönemlerde de zarara katılarak, zaman içerisinde sağlıklı bir hasar prim oranı, yani kar zarar oranı oluşmasına katkıda bulunmaktadır.

c) Şirketlerin Mali Gücünü Arttırır

Her ülkede sigorta sektörünü belirli oranlarda kontrol eden kurumlar vardır. Sigorta şirketlerini kontrol etmekteki amaç, sigortalıları korumaktır. Sigorta şirketlerinin mali gücü, genelde şirketin ödeme gücü (solvency oranı) ile ölçülür.

2.2. Sigortalı Kavramı

Sigorta netice itibariyle bireylerin ya da kurumların tehlikelere karşı kendilerini güvenceye almak istemeleri sonucunda başvurdukları bir yöntemdir. Bu şekilde rizikolar sonucunda ortaya çıkacak maddi zararlarının telafisi için gerekli olan sigorta faaliyetinin gerçekleşebilmesinin yegâne koşullarından biri de tarafların bulunması

koşuludur. Sigorta akdinin karşılıklı yerine getirilmesinin sağlanması adına bulunması gereken taraflardan biri de bu koşul gereği sigortalıdır.³¹

Sigorta sözleşmesine taraf olabilmenin ilk koşulu reşit ve medeni hakların elde edilmiş olmasıdır.³² Sigorta sözleşmesi sigorta yaptırana borçlar ve haklar yüklemektedir. Sigorta edilen mal ya da can bir kazaya uğraması neticesinde tazminat ve bu tazminatı elde edebilmesi için de prim sigortalının üzerine yükümlülüktür.³³

Sigorta sözleşmesi her zaman sigorta yaptıran kişiyi değil aynı zamanda sigorta sözleşmesini kabul eden tarafın belirlediği bir lehtarın da menfaatleri üstüne kurulabilir. Böylesi bir durumda sigortalı ile sigorta yaptıran farklılaşmaktadır. Fakat sigorta sözleşmesi kimin ekonomik çıkarlarını güvence altına alıyorsa sigortalı o kişidir.³⁴

2.3. Sigortacılık Açısından Risk Kavramı

1966'da Amerikan Risk ve Sigorta Birliği'nin sigorta terminolojisi komisyonu şu tanımları kabul etmiştir. 'Risk iki veya daha fazla olasılığın olduğu sonuçlardaki belirsizliği ifade eder.'³⁵

Sigorta literatüründe riskin tanımı ile ilgili farklı yaklaşımlar söz konusudur. Bununla birlikte riskin tanımı genel olarak aşağıda belirtilen şekilde yapılabilmektedir.³⁶

- Risk, kayıp tehlikesidir. Kaybın tehlikesi kavramsal olarak kayıp olasılığıdır. Riskin tanımının “kayıp tehlikesi” olduğu literatürde kimi zaman kabul görmemektedir. Gerekçe olarak, risk ve “kayıp tehlikesi” arasında ayırım yapılması gerektiği ileri sürülmektedir. Ayırım yapılmadığı takdirde, risk derecesi ve olasılığının derecesinin de aynı olması gerekmektedir. Bununla birlikte kaybın tehlikesinin %100 olduğu durumlarda kayıp kesindir ve risk yoktur. Risk bize gerçekleşmesi beklenen sonucun “soru” şeklinde olduğunu göstermektedir.

³¹ Görkem Kavçak, *Malezya Sigortacılık Sektörünün İncelenmesi ve Ekonomik Büyümeye Etkileri*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2009, s. 6.

³² M. Ünsal Elbeyli, *Sigorta ve Sigorta Pazarlaması*, Seçkin Kitapevi, İstanbul, 1995, s. 25.

³³ Görkem Kavçak, a.g.e., s. 6.

³⁴ Enver Alper Güvel. Afıtap Öndaş Güvel, *Sigortacılık*, Seçkin Yay., Ankara, 2008, s. 71.

³⁵ G. Şebnem Uralcan, a.g.e., s. 5.

³⁶ Michael Collins, *Introduction to Insurance*, 4th Edition, New York: Witherby & Co. Ltd, 1990, s. 20.

- Risk, kayıp olasılığıdır. Uygulamada risk yaygın olarak kayıp olasılığı olarak tanımlanmaktadır. Bu tanıma göre riskin gerçekleşmesi olasılığının 1 veya 0 olması demektir.

- Risk belirsizlikle de ilişkilendirilebilir. Risk ve belirsizlik arasında bir ilişki olduğu genel kabul görmektedir. Bununla birlikte belirsizlik kavramı birçok anlam içerdiği için bunlardan hangisinin kastedildiği açıklıkla görülememektedir. Riskin sigortayla ilgili tanımı bilimsel olarak ilk kez 1901 yılında yayınlanan “The Economic Theory of Risk and Insurance” kitabında Alan H. Willett tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada, insan yaşamında ve iş hayatında karşılaşılan belirsizliklerin kişilerin eksik bilgisine dayandığı sonucuna ulaşılmıştır. Günlük yaşamda kullanılan risk kelimesi ise belirsizlikten uzak bir anlam taşımamaktadır. Sübjektif olarak şans üstlenme durumunu ifade etse de, uygulamada dış dünyadaki durumları belirlemek için kullanılmaktadır.

- Risk, gerçekleşen sonuçlardan veya değerlerden hareketle beklenen sonuçların belirlenmesidir.

Bu tanıma göre, risk tek bir oluşumun veya kaybın olasılığı olmayıp beklenenden farklı sonuçların gerçekleşmesi olasılığıdır. Risk, gelecekte beklenen veya arzu edilen bir sonuçtan olumsuz yönde sapmanın olasılığı olarak nitelenebilir.

Sigorta işlemlerinde risklerin sınıflandırılması için kullanılan çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Bunlar;³⁷

- Teknik Riskler; Sigortacılık faaliyetinin ortaya çıkardığı riskler.
- Yatırım Riskleri.
- Teknik Olmayan Riskler; ilk iki gruba girmeyen riskleri kapsamaktadır.

Sigorta, risk yönetimi açısından şu işlevleri yerine getirmektedir:³⁸

- Girişimcilerin üstlendikleri risklerin bir kısmını paylaşmak suretiyle daha cesur atılımlar gerçekleştirilmesini teşvik eder.

- Riskler için fon ayıran muhafazakar üretim politikalarının yerini çağdaş risk yönetimi uygulamalarına bırakmasını sağlayıp, bu fonlara bağlı sermayeyi kullanılabilir kılar.

³⁷ http://www.actuaries.org/members/cn/comrnittees/INSREG/docurnents/Solvency.Report_en.pdf

(Erişim Tarihi: 15.01.2012).

³⁸ Çağatay Ergenekon, *Sigorta Sektörü*, Ekim 1995, s. 2.

- Krediye ihtiyaç duyan müteşebbise varlıklarını sigorta ettirip, menfaatini ipotek olarak sigorta şirketine devretmesi karşılığında uygun kredi imkânı sağlar.

Sigorta, riskin gerçekleşmesinden doğacak ekonomik zararın olumsuz etkisinden sigorta dayanışmasına katılanları korumak amacıyla riskin yönetimidir. Aktüer, sigortacı tarafından yönetilecek riskin nitelik ve niceliğini ölçer, her risk türünün frekansını, doğasını ve olaylarla ilgili kişilerin uğradığı finansal kaybı anlamaya çalışır. Zararların etkisini azaltmak için riskleri gruplandırır. Tesadüfen oluşan hasarlar sigortacı tarafından sözleşme gereği karşılanır. Sigortayla ilgili faaliyetlerin başlangıcına bakıldığında hep riskin paylaşımına benzer organizasyonlara rastlanmaktadır. Ancak, özellikle olasılık hesaplarının geliştirilmesinden sonra, 18. yy'dan bu yana riskin dağıtılması diye tanımlayabileceğimiz kadar büyük sayılara ulaşılabilmiş ve sigorta faaliyetleri risk yönetimi olarak önemli boyutlarda insan hayatına girmiştir. Risk yönetimi, zaman içinde, risk yöneticisi ve riski yönetilen için bilimsel disiplin içinde yürütülen faaliyetler haline getirilmiştir. Olasılık hesaplarının ve aktüerinin geliştirilmesiyle, Büyük Sayılar Kanunu işlerlik kazanmış; sistemin yasal yapısı geliştirilmiş; prensipler saptanarak, yasalarla ve toplumun değer yargılarıyla uygunluk sağlanmış; sigortalı ile sigortacı arasındaki ilişkiler ancak yasal açıdan önem ifade eden bir sözleşme (akit) ile saptandığı takdirde geçerli olmuş; teminatlar, karşılıklar ve denetimler geliştirilmiş; sigorta kurum ve kuruluşları artan üretime bağlı olarak finans kurumu hüviyeti kazanmıştır. Bu gelişmeler, sigortacılığın süratle yayılmasını sağlamış, sigortacılığın yayılması ise insanlar için vazgeçilmez bir konuma gelmesine neden olmuştur. Bir risk yönetim türü olarak faaliyette bulunan dünya çapındaki bu organizasyon, zamanla hasarları karşılamak amacıyla tesis ettiği çeşitli fonlarıyla ekonomi otoritelerinin dikkatini çekmiştir. Sigorta faaliyetleri sırasında zorunlu olarak tesis edilen bu fonlar nedeniyle, sigorta kuruluşları da yapısal değişiklikler ve gelişmeler geçirmiş ve mali kurum hüviyeti kazanmışlardır.³⁹

Sigorta kurumları, sigorta ürünleri ve sağladıkları diğer finansal hizmetler ile müşterilerine ait çok farklı riskleri üstlenirler. Sigorta kurumları özellikle son yıllarda finansal piyasalarda yaşanan hızlı gelişmelerin de etkisi ile sermaye piyasalarına fon sağlayan önemli piyasa oyuncularından biri olmuştur. Sigorta kurumları

³⁹ G. Şebnem Uralcan, a.g.e., s. 21.

gerçekleştirdikleri sermaye ve para piyasaları işlemleri ile ilişkili riskleri üstlenmektedir. Bundan dolayı sigorta kurumlarında risk yönetimi ve risk kontrol kavramları hayati öneme sahiptir.⁴⁰

2.4. Sigorta Sözleşmesi, İçerik ve Çeşitleri

Sigorta sözleşmesinin tarifi, hukuk, iktisat ve sigortacılık açısından farklı şekillerde değerlendirilebilmektedir.⁴¹ Fakat sigorta sözleşmesi genel olarak sigortacının sigorta taahhüdünü ve sigorta ettirenin de prim ödeme borcunu üzerine aldığı, karşılıklı borç doğuran bir sözleşmedir.⁴²

Sigorta sözleşmesi delil niteliğinde bir belgedir ancak sigorta akdinin başlaması için poliçenin düzenlenmesi şart değildir.⁴³ Sigorta sözleşmesi karşılıklı tarafların beyanları üzerine yapılmış olmakta ve sigorta konusunu, sigortalının ve sigortacının bilgilerini, teminat altına alınan halleri, teminat dışı durumları, tanzim tarihini, sözleşmenin geçerlilik süresini, prim tutarını, primlerin ödenme zamanını ve sigorta bedelinin bilgilerini göstermektedir.⁴⁴

TTK (Türk Ticaret Kanunu)'nın 1263 üncü maddesine göre sigorta sözleşmesi, sigortacının bir prim karşılığında diğer bir kimsenin para ile ölçülebilir bir menfaatine zarar verecek bir rizikonun meydana gelmesi halinde tazminat ödemeyi yahut bir veya birkaç kimsenin hayat müddetleri sebebiyle veya hayatlarında meydana gelen belli bir takım olaylar dolayısıyla para ödemeyi veya başka edalarda bulunmayı üstlendiği bir sözleşmedir.⁴⁵

En önemli özelliği kişiler arasında dayanışma olan sigorta, ana hatlarıyla, kişilerin uğrayacakları ve tek başına karşılayamayacakları zararları bir organizasyon aracılığıyla aralarında paylaşmalarıdır. Bu organizasyon, “bir sigorta sözleşmesi”, “sigortacı” (sigorta şirketi) ve “sigorta ettiren” den oluşur. Bir sigorta sözleşmesinde;

⁴⁰ David F., Babbel. Anthony M., Santomero, *Risk Management by Insurers: An Analysis of the Process*, Financial Institutions Center, The Wharton School, University of Pennsylvania, May 1996, s. 6.

⁴¹ Haydar Arseven, *Sigorta Hukuku*, Beta Yay., İstanbul, 1991, s. 20.

⁴² Rayegan Kender, *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*, Filiz Kitapevi, 1990, s. 123.

⁴³ M. Ünsal Elbeyli, a.g.e., s. 30.

⁴⁴ Murat Özbolat, *Temel Sigortacılık*, Seçkin Yay., Ankara, 2008, s. 123-124.

⁴⁵ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 17.

bir tarafta sigorta teminatı veren sigortacı, diğer tarafta da riziko ile karşı karşıya olan sigorta ettiren olmak üzere iki taraf vardır.⁴⁶

Sigorta poliçesi (sözleşmesi), sigortalı ile sigortacı arasında düzenlenen yasal bir sözleşmedir. Güvence alım satımının temelidir. Sigorta üretimi bu sözleşme ile yapılabilir. Akit adı verilen bu yasal belge her iki tarafın hak ve yükümlülüklerini üzerinde barındıran yazılı bir belgedir. Ülkemizde, Türk Ticaret Kanunu'nun Altıncı Kitap, 1401 maddesinde yasal tanımı yapılmaktadır. Bu sözleşmenin düzenlenmesiyle ilgili olarak sigortalının kâr etme amacı yoktur. Ancak, zararının karşılanmasını beklemektedir.⁴⁷

Sigorta sözleşmesinin akdi herhangi bir şekle tabi olmamakla birlikte, sözleşmenin ispatı için yazılı delil aranır. Nitekim, TTK'nın 1265 inci maddesinde, sigortacının sigorta sözleşmesi gereğince her iki tarafın sahip olduğu hakları ve yükümlülükleri gösteren bir sigorta poliçesi veya poliçe yerine geçmek üzere geçici bir sigorta ilmühaberi düzenleyip sigorta ettirene vermek zorunda olduğu öngörülmüştür.⁴⁸

Sigorta poliçesi, sigortalıdan ya da sigorta ettirenden alınan bilgiler çerçevesinde düzenlenmektedir. Bu bilgilerin yeteri kadar açık, net ve doğru olması gerekmektedir. Hasar gerçekleştiğinde bu bilgiler önem taşır. Sigorta şirketinin poliçedeki bilgileri sigortalı ya da sigorta ettirenden aldığı ispat edebilmesi bazı durumlarda çok önemli olabilmektedir. Bu nedenle, sigorta şirketi, öğrenmeyi istediği temel bilgileri kapsayan teklifname (teklif formu-proposal form) adı verilen bir belgeyi sigortalıya doldurup imzalatır ve saklar. Esasta, sigorta primleri peşin ödenmektedir. Sigorta poliçesi düzenlenir, sigortalı da primi ödeyince sigorta şirketinin sorumluluğu başlar. Ancak, uygulamada durum böyle olmayabiliyor. Örneğin, ülkemizde poliçenin taksitle ödenebilme kolaylığının sigortalıya tanınması birçok nedenle sistemde bir gereklilik olarak yer almaktadır. O nedenle de sigorta poliçesi düzenlenip, primle ilgili yükümlülüğün ilk bölümü yapıldığı kadar sigortacının sorumluluğunun başlamaması gerekmektedir. İlk ödeme yapıldığı andan itibaren yükümlülük bütünüyle sigorta şirketi tarafından yüklenilir. Sigorta şirketi sigortalıya vade tanımışsa, örneğin belli bir tarihe çek ya da senet gibi bir ödeme aracı kabul etmişse sigorta şirketinin sorumluluğu bunların kabulüyle başlamış sayılır.⁴⁹

⁴⁶ Başak Sigorta, *Acente El Kitabı*, 2004, s.7-12.

⁴⁷ G. Şebnem Uralcan, a.g.e., s. 91-92.

⁴⁸ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 17.

⁴⁹ G. Şebnem Uralcan, a.g.e., s. 92.

Sigortacının düzenlediği sözleşme dolayısıyla sigortalısına karşı bir tazminat sorumluluğundan bahsedilebilmesi için öncelikle sözleşmede öngörülen rizikoların; sözleşmede belirtilen süre ve coğrafi alan veya yerde, sigorta genel şartlarında düzenlenen ve sigortacının sorumluluğuna girdiği beyan ve kabul olunan hallerden birinin somut bir şekilde ortaya çıkması suretiyle ve varsa sigorta genel şartlarına ekli özel şartlar dahilinde gerçekleşmesi şartları aranmaktadır. Sözleşmenin kurulmasından önceki bir tarihten itibaren sigorta koruması sağlayacak şekilde sigorta yaptırılabilir. Ancak, sözleşmenin yapılması sırasında, rizikonun gerçekleştiği veya gerçekleşme ihtimalinin ortadan kalkmış olduğu sigortalı tarafından biliniyorsa sözleşme geçersiz sayılır. Sigortacı, sözleşmede öngörülen rizikonun gerçekleşmesinden doğan zarardan sorumludur. Sözleşmede öngörülen rizikolardan herhangi birinin veya bazılarının sigorta kapsamı dışında kaldığını ispat yükü sigortacıya aittir. Bununla birlikte, sigortadan faydalanan veya sigorta ettiren kimsenin kanunla yasak edilmiş ve ahlâka (adaba) aykırı olan fiilinden doğabilecek bir zarara karşı sigorta yapılamayacağı TTK'da belirtilmiştir.⁵⁰

Sigortalı, telefonla, faksla, e-mail ile iletişim kurarak sigorta şirketi ile anlaşabilir ve teklifnamesini şirkete iletebilir. Poliçe daha sonra düzenlenip sigortalıya gönderilecektir. Belki de primle ilgili yükümlülük de o zaman gerçekleştirilecektir. Sigortalı ilk andan itibaren riskini güvence altına aldirmayı ve huzura kavuşmayı isteyebilir. Bu durumda sigorta şirketinin sözlü kabulüne güvenebileceği gibi, güvenmeyip, sigorta poliçesinin yapılmakta olduğunu ve riskinin o andan itibaren güvence altına alındığını somut bir şekilde görmek isteyebilir. Doğru olan da budur. Yukarıda da belirtildiği üzere, işte bu nedenle düzenlenen “Sigorta Muvakkat İlmühaberî” sigorta poliçesi düzenlenene kadar gereken işlevleri yüklenecektir. Sigorta şirketi sigortalıya, primi ödeme konusunda, sigorta poliçesinin teslimine dek süre tanı- mışsa, sorumluluğu, muvakkat ilmühaberle birlikte başlar.

Son yıllarda e-ticaretin gelişmesi nedeniyle, e-sigorta üretimleri de ülkemizde yapılmaktadır. Elektronik poliçe, tamamen elektronik ortamda, internet üzerinden ve elektronik iletişim araçlarını kullanarak yapılan sözleşmelerdir.⁵¹

⁵⁰ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 17.

⁵¹ N., Sağlam, *Sigorta İşletmelerine Mali Tabloların Hazırlanması ve Avrupa Birliği'ne Uyum*; Milli Reasürans T.A.Ş., Eskişehir, 1996, s. 50-53.

Bugün için, yasal açıdan bir farklılık yoktur. Gelecekte uygulamalar mutlaka birtakım ayrıcalıklar getirecektir. Elektronik olsun olmasın bir sigorta poliçesinde;⁵²

- Sigortacı ve sigortacı ile ilgili bilgiler
- Sigorta ettiren ve/veya sigortalı ve onlarla ilgili bilgiler
- Acente (varsa) ve acenteye ilgili bilgiler
- Tarafların vergi numaraları
- Sigorta konusu olan menfaat ve özellikleri
- Azami teminat miktarı
- Sigortalanan risk ve ek riskler
- Sigortanın başlangıç ve bitiş tarihi
- Sigortalar ile ilgili genel şartlar, özel şartlar
- Güvencenin enflasyona dirençli olup olmadığı
- Muafiyetler
- Poliçeye has diğer bilgiler
- Prim ve vergi tutarları
- Ödeme şekli
- Acente komisyonu vs. bilgiler, sistemli, açık ve okunaklı bir şekilde yazılmış olmalıdır.

Poliçe sigortalı ve sigorta şirketi arasındaki hak ve yükümlülükleri belirlediği için özellikle yasal platformda özel bir öneme sahip yazılı bir belgedir. Bu nedenle üzerindeki bilgilerin karalanmaması, çizilmemesi, açık seçik ve net olması gerekmektedir. Sigorta poliçesindeki bilgilerde değişiklik olduğu takdirde, değişiklik, poliçe üzerinde yapılamaz. Örneğin, adres değişikliği, sigortalı değişikliği, azami teminat değişikliği gibi değişikliklerin hemen yapılması çok önemlidir. Anında değişikliklerin yapılması birçok sorunun önünü almaktadır. Bu amaçla zeyilname (endorsement) diye adlandırılan ve poliçe numarasına bağlı olarak numara alan bir belge düzenlenir. Eğer adres değişikliği yapılmışsa, “adres zeyli” veya sigortalı değişmişse, “sigortalı değişikliği zeyli” prim iadesi yapılacaksa, “prim iade zeyli” gibi

⁵² G. Şebnem Uralcan, a.g.e., s. 92-93.

adlar alır. Bu belgenin düzenlenmemiş olması, hasardan sonra, böyle bir değişikliğin geçerliliğini ve hasarın ödenmesini tehlikeye düşürmektedir.⁵³

Sigorta poliçesi ve zeyilnameler, sigorta şirketi yetkilileri ya da poliçe düzenlemeye yetkili acenteler tarafından imzalanmaktadır.⁵⁴

Sigorta sözleşmesinde, bir tarafta sigorta teminatı vermek üzere ilgili kanun ve mevzuata göre sigortacılık faaliyetinde bulunmaya yasal olarak yetkili bulunan "sigortacı" yer alırken; diğer tarafta da riziko ile karşı karşıya olan "sigortalı" bulunmaktadır. Sigorta sözleşmesinin tarafları kısaca aşağıda belirtildiği şekilde tanımlanabilir.⁵⁵

Sigortacı, sigorta sözleşmesinde sigorta himayesi sağlama borcunu üzerine alan taraftır. Sigortacılık mevzuatına uyarınca, sigortacılık yapmak üzere kurulan anonim şirketler ile kooperatif şirketler, ruhsatname almış olmak kaydıyla sigortacılık yapabilir. Yabancı sigorta şirketleri Türkiye'de şube şeklinde faaliyet gösterebilir.

Sigorta ettiren, sigortacı ile sigorta sözleşmesi akdederek sigortalının menfaatinin sigortacı nezdinde prim ödemek suretiyle teminat altına alan kişiyi ifade eder. Sigorta ettiren kendisi ya da temsilci aracılığı ile kendi adına ve hesabına sigorta sözleşmesini akdedebilir. Sözleşmeden doğan prim ödeme borcu gerçek veya tüzel kişi olan sigorta ettirene aittir. Sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan menfaat eğer sigorta ettirene ait ise, "kendi hesabına sigorta", sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınan menfaat sigorta ettirene ait değil ise "başkası hesabına sigorta" söz konusudur.

Sigortalı: Genellikle sigorta ettiren ile sigortalı aynı kişidir. Fakat bazı durumlarda, sigortalı ile sigorta ettiren ayrı kişiler olabilir. Sigortalı, zarar sigortalarında menfaati teminat altına alınan, can sigortalarında ise üzerinde riziko gerçekleşme ihtimali olan kişiyi ifade etmek için kullanılır. Aynı zamanda hayat sigortalarında hayatı sigorta edilen şahsın belirli bir tarihte hayatta olması ya da ölümü rizikoyu oluşturduğundan sigortalıya "riziko şahsı" da denilir. Zarar sigortalarında ise sigortalı, sigortadan yararlanan şahıstır. Sigorta ettiren tarafından akdedilen sigorta sözleşmesinden doğan haklar sigortalıya aittir. Diğer bir ifadeyle, teminat kapsamındaki

⁵³ G. Şebnem Uralcan, a.g.e., s. 93.

⁵⁴ O., Mısırlı, TSEV 57/1. Bölüm, *Avrupa Birliği Normlarına Göre Türk Sigorta Sektörünün 1994 Senesi Mali ve Teknik Sonuçlarının Analizi*, Türk Sigorta Vakfı Yayınları, s. 6.

⁵⁵ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 18.

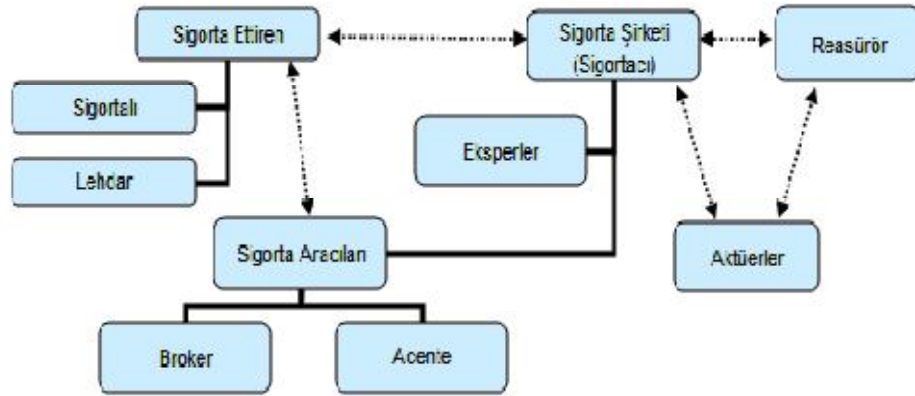
tehlikelerden herhangi birinin gerçekleşmesi durumunda, sigortalı meydana gelen hasarın tazmini talebinde bulunmaya yasal olarak yetkili olan kişidir.

Lehtar: Can sigortalarında, sigorta sözleşmesine taraf olmamakla birlikte, lehine sigorta sözleşmesi akdedilen ve rizikonun gerçekleşmesi hâlinde kural olarak sigorta tazminatını sigortacıdan isteme hakkına sahip olan kişiyi ifade eder. Lehtar, sigorta ettiren tarafından başlangıçta veya sözleşmenin devamı sırasında atanabilir.

İpotekli alacaklı: Sigortalı kıymet üzerinde kanunen tanınmış öncelikli bir hakka sahip olan taraf ve gerçek hak sahibidir. Poliçede tanımlanan riziko gerçekleşmeden önce tesis edilmiş olması şartıyla, sigorta tazminatını talep hakkı bu öncelikli alacaklıya ait olur; sigortacı onay almak şartıyla sigorta tazminatını ödeyebilir.

Zarar gören üçüncü şahıs: Sorumluluk sigortalarında zarar gören üçüncü şahsa kanun ya da sigorta sözleşmesi ile doğrudan sigortacıya başvurma hakkı tanınabilir. Bu halde zarar gören, doğrudan sigortacıya başvurup sigorta tazminatının kendisine ödenmesini talep edebilir (örneğin, trafik ve ihtiyari mali mesuliyet sigortasında olduğu gibi).

Aşağıdaki şekilde sigorta sözleşmesinin tarafları ve işleyiş süreci belirtilmektedir. Bu şekilden, bu sürecin işleyişi ile ilgili bilgi edinilebilmektedir.

Şekil 1. Sigorta Sözleşmesinin Kurulması ve İşleyişi

2.5. Sigortacılığın Genel Prensipleri

Sigorta genel prensipleri, aile ve iş hayatında, ekonomide, kayıp ve çöküntülere engel olurken, yine sigorta vasıtasıyla ortaya çıkabilecek haksız kazançların da önüne

geçilmektedir. Bu nedenle sigorta işlemleri, keyfi, uygulamaya göre değişen, güvensiz, haksız kazançlar elde eden, istikrarsız işlemler değildir. Aksine ekonomi ve iş hayatına düzen ve istikrar sağlayan ve temelde matematiksel hesaplamalardan oluşan, güvenilir, risk yönetimi işlemleri niteliğini taşımaktadırlar. Bu nitelik, ciddi bir kuruluş olarak sigorta ve sigortacılığın süratle gelişmesinin, sürekliliğinin ve önemini kaybetmeden tam tersine hayati bir önem kazanarak dünya çapında bir organizasyon olmasının temelini oluşturmaktadır.

Sigorta, kendine özgü özellikleri ve prensipleri nedeniyle, benzer risk yönetim türleri içinde, topluma, ekonomiye ve girişimcilere en olumlu katkılarda bulunan bir risk yönetim türüdür.⁵⁶

Sürekli olarak var olan risk olasılıkları, çeşitli yol ve yöntemlerle bu risklerden kurtulma ya da risklerin zararlarını hafifletme çabalarına yönelmiştir. Böyle çabaların veya tepkilerin kimi, "riske boyun eğerek katlanma", "riski kabul etmeme ya da akla getirmeme", "hasara engel olmak için kişisel çaba" gibi psikolojik veya kişisel diyebileceğimiz türdendir. Kimi de "riskin paylaşılması ve dağıtılması için gruplar kurma" ya da riske karşı belirli fonlar ayırarak "kendi kendine önlem alma" (garanti fonu), "devletin ekonomik yönden zayıf olanlara yardım olanakları tanıması" ya da spekülatif risklerde olduğu gibi "riskleri aktarma" türünden olabilir.⁵⁷ Bu prensipler şunlardır;⁵⁸

- **Tazminat Prensibi**

Sigorta şirketi riziko gerçekleştiğinde, poliçede yazılı limite kadar ve poliçe şartlarına göre tazminat ödemekle yükümlüdür. Yine aynı riziko ile ilgili olarak, aralarındaki reasürans anlaşmasına dayanarak, anlaşmada yazılı meblağ kadar ve anlaşma şartlarıyla, zararı reasürörden talep etme hakkına sahiptir. Sigorta şirketi sigorta poliçesindeki teminat dışı hallerden dolayı sigortalıya lütuf ödemesinde bulunduğu reasürörden tazminat talep hakkı yoktur.

Tazminat, sigortacı tarafından sigortalıya hasarın gerçekleşmesi sebebiyle ödenen meblağdır.⁵⁹ Tazminat miktarı, sigorta bedelini, başka bir ifade ile teminat

⁵⁶ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 25.

⁵⁷ Cahit Nomer. Hüseyin Yunak, a.g.e., s. 15-16.

⁵⁸ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 276-277.

⁵⁹ Murat Özbolat, a.g.e., s. 112.

kapsamındaki bir riskin gerçekleşmesi halinde sigortacının ödemekle yükümlü olduğu ve poliçede belirtilen tazminata esas oluşturan azami bedeli aşamaz. Bu durum Tazminat Prensibi olarak adlandırılmaktadır.⁶⁰

Tazminat, sigortalının, sigorta sözleşmesi satın almasının nedenidir. Sigortalıya, bir sigorta sözleşmesi gereği yapılacak hasar ödemesi, sigortalanan tehlikeden doğan fiili hasarın ölçüsüne göre yapılır. Çünkü sigorta sözleşmesi bir tazminat sözleşmesidir. Tazminat kavramı, mal, can ve sorumluluk sigortalarında farklı anlamlardadır. Mal sigortalarında malın gerçek değeri, rayiç bedeli, piyasa bedeli, fatura değeri, sigorta değeri vb. ölçütler önem taşırken, sorumluluk sigortalarında çoğu kez sigortalı ile sigortacı arasında kararlaştırılan ya da zorunlu sorumluluklarda olduğu gibi bazen de kamu otoritesinin belirlediği limitler azami teminata esas teşkil eder. Hayat sigortalarında ise sigortalı istediği meblağlarda dilediği kadar poliçe düzenleyebilir. İstatistiksel ve matematiksel olarak ölçülebilen ve yine para birimi ile değerlendirilebilen risklerin gerçekleşmesi sonucunda sigortalıya güvencesi verilen tazminatın ödenmesi gerekmektedir. Tazminatın ödenmesinde esas, sigortalıyı hasardan önceki mali düzeyine getirmektir. O nedenle de poliçede 'azami teminat' diye belirlenen değer, riskin bütün üniteye zarar vermesi halinde sigortalının uğrayacağı azami zararın karşılığı olmalıdır. Mal sigortalarında tazminat miktarı gerçekleşen hasar ve en çok sigorta poliçesindeki azami teminat tutarı ile sınırlıdır. Bu uygulama ile iş hayatında ve ekonomide haksız kazançların doğmasının önüne geçilmektedir.⁶¹

- **Mutlak İyi Niyet Prensibi**

Sigortalı ile sigortacının uyması gereken en önemli prensip azami iyi niyettir. Bu prensip sigortalı ve sigortacı arasında olduğu gibi sedan şirket ile reasürör arasında da geçerlidir.

Bir sigorta sözleşmesinin tarafları olan sigortalı ve sigortacının sözleşme sırasında ve süresince birbirlerinin sözleşme ile ilgili kararlarını etkileyecek öneme sahip her türlü bilgiyi, bilgiye sahip oldukları anda açık bir şekilde paylaşması prensibidir. Mutlak iyi niyet prensibi sigorta sözleşmesinin her iki tarafını da bağlayan

⁶⁰ Mahir Çipil, *Risk Yönetimi ve Sigorta*, Nobel Yayınları, Ankara, 2008, s. 28.

⁶¹ G. Şebnem Uralcan, a.g.e., s. 39.

bir prensip olmakla birlikte esas olarak sigortalının sigortacıya risk ve risk yönetim çözümleri ile ilgili yaptığı bildirimleri kapsamaktadır.⁶²

Bu prensip tarafların birbirlerine karşı mutlak iyi niyetle davranmak zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Sigorta sözleşmesinde sigortalının beyanının doğru olması bu prensip gereği esastır. Eğer beyan doğru değilse, gerçeğe aykırı veya eksik ise, sigortalı bu prensibe aykırı davranmış sayılır. Sigortalının bir kastı varsa, sigortacının poliçeyi iptal etme ya da hasarı ödememe hakkı bulunmaktadır.⁶³

Reasürans anlaşmalarında da sedan şirket gerçekleşmesi olası bir riziko ile ilgili tüm bilgiyi reasürör şirkete verir. Böylelikle istatistiki verilere dayanarak hesaplanmış bir teminat alma imkanı oluşacaktır. Reasüröre riziko ile ilgili ayrıntılı bilginin verilmediği durumda, hasar meydana geldiğinde reasürör de hasarın tanziminde iyi niyetli olmayabilir.

Sigorta şirketi, sigorta edilecek olan mal, hayat veya sorumluluk konusu olan şey ile ilgili hiçbir bilgiye sahip değildir ve karşı tarafın vermiş olduğu bilgiye güvenmek durumundadır. Diğer taraftan, menfaatini sigorta ettirmek üzere teklif formunu doldurmakta olan kişi de, kendi ihtiyaçlarına yönelik ürünü belirlemede sigortacının vermiş olduğu teknik bilgiye güvenmek durumundadır. Dolayısıyla, sigorta sözleşmesinin oluşturulması aşamasında her iki taraf için de söz konusu olan ortak nokta, tamamen karşı tarafın vermiş olduğu bilgiye güvenmek durumunda olmalarıdır. Taraflardan birinin iyi niyetli olmaması nedeniyle karşı tarafa gerçek olmayan bilgi vermesi, karşı tarafı yanıltmak ve istemediği bir sözleşmeye girmesini sağlamaktır ve iyi niyet prensibinin ihlali karşı tarafa sözleşmenin feshi hakkını vermektedir. Bu kapsamda, teklifname özel bir önem taşımaktadır. Teklifname, sigortalının doldurarak sigortacıya verdiği ve sigorta konusu ve poliçe şartları ile ilgili gerekli tüm bilgileri taşıyan bir formdur. Teklifnamelerin ileride ortaya çıkacak uyuşmazlıkların önlenmesini teminen tarafların imzasını taşıması gerekir. Teklifnameler genelde sigortalının adını, adresini, sigortanın konusunu, istenen rizikoların ayrı ayrı ismini, sigorta bedelini ve de sigorta süresi ile tanzim tarihini ihtiva eder. Azami iyi niyet prensibine göre, sigortalının esasla ilgili tüm bilgileri eksiksiz beyan etmek suretiyle sigortacının prim tespitine yardımcı olması gerekmektedir. Sigortacının sigortalanması talep olunan rizikoyu

⁶² George E. Rejda, a.g.e., s. 181-183.

⁶³ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 22.

kabulüne esas teşkil edecek bilgilerin teklifnamede yer alması gerekir. Sigortacı teklifnamede yer alan bilgileri kullanarak primi saptar. TTK'da sigorta teminatı verilecek rizikonun tayin ve takdiri açısından önem taşıması sebebiyle, sigortacının sözleşme yapıp yapmayacağı, yapacaksa hangi koşullarla yapacağı konusundaki kararına etkili olabilecek tüm hususları sigorta ettirenin sigortacıya bildirmekle yükümlü olduğu öngörülmüştür.⁶⁴

- **Hakların Devri Prensibi**

Bir kimsenin bir başkasına karşı sahip olduğu hakların, üçüncü bir kişiye devredilip bu üçüncü kişi tarafından kullanılmasına hukuk dilinde halefiyet denilmektedir.⁶⁵

Sigorta konusu olan riskin, sigortalının herhangi bir kusuru, ihmali veya poliçe şartlarını ihlali gibi bir fiili olmaksızın, tamamen üçüncü bir şahsın eylemi ve teminat kapsamındaki tehlikelerden herhangi biri nedeniyle hasara uğraması durumunda, sigortacının, hasarı sigortalıya ödedikten sonra, sigortalının yerine geçmesi ve sigortalının, bu hasara ilişkin olarak üçüncü şahıs nezdindeki tüm yasal alacaklarının yeni sahibi olması Hakların Devri Prensibi ile açıklanabilmektedir.⁶⁶

Sigorta bir kazanç aracı olmayıp, hasarların telafisi amacı güdüldüğüne göre, sigorta edilen değer, bir başkasının ihmali, kusuru ya da kasti davranışları sonucunda hasara uğramış ise; sigortalıdan zararı devralan ve bir bakıma sigortalının yerine geçen sigortacı aynı hasarın tazminini, hasara neden olan üçüncü kişiden talep etme hakkını da devralmaktadır. Ancak bu hak hiçbir zaman sigortalıya ödenenden fazlası olmaz. Hatta, sigortacı ödemek zorunda olmadığı bir hasarı, lütuf ödemesi (ex-gratia) olarak ödemişse, halefiyet hakkı bu miktar için kullanılmaz. Halefiyet ya da hakların devri (rücu) diye adlandırılan bu ilke toplum içinde bazı moral değerlerin yerleşmesine de neden olmaktadır. Sigortacının hasara neden olandan tazmin ettiği değeri alma hakkı doğmazsa, bu hak ya sigortalının olur ve sigortalı hem sigorta şirketinden hem de hasara neden olandan tazminat alarak haksız kazanç elde eder. Ya da sigortalının sigorta şirketinden hasar aldıktan sonra böyle bir hakkı kalmaz, ancak, bu hak sigorta şirketine de devredilmez. O zaman da sigortalı risklerde, hasara neden olanların hiçbir tazminat

⁶⁴ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 22.

⁶⁵ Cahit Nomer. Hüseyin Yunak, a.g.e., s. 66.

⁶⁶ Milli Reasürans T.A.Ş., Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü, İstanbul, Haziran, 2004, s. 148.

yükümlülüğünün kalmadığı bir toplum söz konusu olur. Kişilerin tazminat olayını şirketler kadar rahat takip edebilmeleri her zaman mümkün olmayabilir. Oysa, halefiyet prensibi ile sigortalının yerine geçerek, hasara neden olandan tazminatı alan sigorta şirketi, toplumda, cezalanmanın vereceği korku ile, hasara neden olmamaya çalışma, ihmâl, kasıt ve kusurdan kaçma ve hatta hasara engel olmak için önlem alma çabalarının artmasına neden olmaktadır. Sigorta şirketleri hukuksal platformda sorunu çözeceğinden, kusurluyu, gereken tazminata mahkûm ettirme ve tazminatı almada sigortalıdan daha avantajlıdır. Ayrıca, hasarın tazmini, sigorta maliyetini azaltacağından fiyatlar yani primler yükselmez, düşer. Halefiyet ya da hakların devri (rücu) prensibi diye tanımlanan bu durum ekonomik değerlerin korunmasını sağlamaktadır.⁶⁷

• Hasara Katılım Prensibi

Hasara katılım prensibi, poliçe koşullarına göre hasarı ödemiş olan bir sigortacının, aynı hasardan dolayı herhangi bir şekilde sorumlu olan diğer sigortacıları hasarı paylaşmaya davet hakkıdır.⁶⁸

Bir diğer tanıma göre ise; sigortaya konu olan riskin birden fazla sigortacı tarafından sigorta ettirilmesi durumunda, ortaya çıkan tazminatın sigorta kurumları arasında payları ölçüsünde dağıtılmasını ifade eder.⁶⁹

Hasara katılımın söz konusu olabilmesi için aşağıdaki koşulların varlığı gereklidir:⁷⁰

- İki ya da daha çok sayıda tazminat sigortası poliçesi bulunmalıdır.
- Bütün poliçeler, aynı sigorta konusu ile ilgili olmalıdır.
- Söz konusu poliçelerin hepsi, hasara yol açan tehlikeyi temin etmiş olmalıdır.
- Hasar anında bütün poliçeler yürürlükte olmalıdır.
- Poliçeler, aynı sigortalının aynı menfaat ilişkisini temin etmiş olmalıdır.
- Söz konusu poliçeler, hasara katılımdan alıkoyacak bir hüküm içermemelidir.

Hasara katılımda genel kural, sigortalının tazminatı sigortacıların herhangi birinden talep etmesi, bu sigortacının da ödemeyi yaptıktan sonra, diğer sigortacılara rücu etmesi yönündedir.

⁶⁷ G. Şebnem Uralcan, a.g.e., s. 43.

⁶⁸ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 25-26.

⁶⁹ C. Arthur Williams. Richard M. Heins JR., *Risk Management and Insurance*, McGraw-Hill Insurance Series, 1989, s. 355.

⁷⁰ Cahit Nomer. Hüseyin Yunak, a.g.e., s. 78.

Bazen de, 'birlikte sigorta', 'müşterek sigorta' anlamında birden fazla sigorta şirketinin bir riski müşterek sigorta etmesi söz konusu olabilir. Böyle durumlarda da sigortacıların iştirak oranı esas olmak kaydıyla, azami teminat ve gerçekleşen hasar miktarı paylaştırılarak, tazminat ödenir. Haksız kazanç olanağı sağlanmaz. Bu prensibe hasara katılım prensibi de denmektedir. Birlikte sigortayı, 'çifte sigorta' ile karıştırmamak gerekir. Çifte sigortada sigortalı aynı riskine birden çok sigorta şirketinden ve her seferinde riskinin tam karşılığı olan azami teminat değeri kadar ve aynı süreler için sigorta poliçesi satın almıştır. Böylece riski gerçekleştiğinde birden çok sigorta şirketinden tazminat alarak zenginleşecektir. Böylesine açık bir haksız kazanç kapısı yasal olarak engelleneceği gibi, ahlaken de kabul edilemez. Sigortalının, hasar oranının üstünde bir haksız kazanç elde etmesinin, bu haksız kazançta sigorta kuruluşunu aracı yapmasının önüne geçmek amacıyla, birden fazla sigorta şirketine çifte sigorta niteliğinde sigorta ettirilen sigorta konusunun hasara uğramasında, ödenen tazminat yine sigortalıyı hasardan önceki haline getirme ilkesiyle sınırlı olup, gerçekleşen hasarı ifade eden tazminat, sigortacılar arasında bölüşülerek karşılanmaktadır. Böylelikle, çifte sigorta şeklinde tanımlanan bu gibi durumlarda bile, gerçek hasar değerinin üstünde bir ödeme yapılmaz, haksız kazançlara aracı olunmaz. Hasara katılım prensibinin uygulandığı poliçelerde riskle ilgili güvence birden çok sigortacı tarafından verilmiştir. Hatta bazen riskin bir kısmı sigortalı üzerinde bırakılmıştır. Pool (havuz) türü sigorta faaliyetlerinde koasüransta da hasara katılımı görülmektedir. Ödenen hasar gerçekleşen hasar kadardır. Ancak bu hasara sigorta şirketleri sorumlulukları oranında katılımda bulunmaktadır.⁷¹

- **Hasara En Yakın Neden Prensibi**

Sigorta şirketleri zararları karşılarken, zararın yakın sebebinin sigortalı bir risk olması şartı aranır. Hasardaki yakın sebep, hasarın oluşmasına en çok etkisi olan olaydır. Sigorta şirketi ancak yakın sebebi teminat verdiği riziko olan bir sigorta poliçesinden doğacak bir hasarı ödememekle yükümlüdür.

Hasarı meydana getiren sebep eğer sigorta sözleşmesi ile kapsam dışında tutulmakta ise bu durumda sigortacı sigortalıya ödeme yapmama hakkına sahip

⁷¹ G. Şebnem Uralcan, a.g.e., s. 44.

bulunmaktadır. Bu sebeple yakın sebebinin tespiti son derece önemli bir konudur. Yakın sebepte önemli olan bir diğer husus ise, tesir itibari ile hasara en yakın olan sebeptir.⁷²

Sigortacılık uygulamasında yakın sebep, bir hasarın meydana gelmesine neden olan en etkili ve hâkim sebeptir. Yakın sebebi diğer sebeplerden ayıran en önemli özellik, hasarın oluşumuna etki ya da katkıda bulunmasının ötesinde tek başına belirleyici olmasıdır. Bazı hasarların meydana gelmesine tek bir olay neden olabilmektedir ve bu olay doğal olarak hasarın yakın sebebidir. Ancak, bazı durumlarda hasarlar, zincirleme olayların sonucunda meydana gelebildiği gibi birden fazla olayın katkısıyla da oluşabilmektedir. Böyle bir durumda, hasarın yakın sebebinin tespit edilmesinde zorluklarla karşılaşılabilir. Zincirleme olaylar sonucunda meydana gelen bir hasarın yakın sebebinin açıklanmasına şöyle bir örnek verilebilir:⁷³

- fırtına, ahşap binanın çatı duvarını yıkmakta,
- çöken duvar, binanın elektrik kablolarını koparmakta,
- kopan elektrik kabloları, kısa devre nedeniyle kıvılcım çıkarmakta,
- kıvılcımlar, ahşap binada yangına neden olmakta,
- itfaiyenin yangını söndürmek ve komşu binaların yanmasını önlemek amacıyla sıktığı su, evdeki yanmış eşya ve komşu binalarda zarara neden olmaktadır.

Bu zincirleme olaylar sonucunda yanmış eşya ve komşu binalarda meydana gelen su hasarının yakın sebebi (hakim ve belirleyici sebep) fırtınadır.

Sigorta şirketi üstlendiği rizikonun tamamını veya bir kısmını reasüröre devretmiş olduğu için, sigortacının tazminat yükümlülüğüne sebep olan olay, reasüröre de ilgilendirmektedir. Reasürörün riziko üzerindeki hissesi oranında, hasan tazmin edebilmesi için, reasürans sözleşmesinde yazılı durumlara bağlı bir rizikonun gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Aksi durumlarda, yani sigortacının anlaşmaya dâhil edilmemiş sebeplerle yapmış olduğu ödemeleri paylaşmak zorunda değildir.

• **Sigortalabilir Menfaat Prensibi**

Bir sigorta sözleşmesinde sigortalanan kıymet mutlaka para ile ölçülebilir olmalıdır. Sigorta şirketi, sigorta ettirene verdiği poliçe sebebiyle, rizikonun gerçekleşmesi durumunda maddi bir zarar görecektir. Sigortalanan şey ile sigortacı

⁷² Murat Özbolat, a.g.e., s. 111.

⁷³ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 25.

arasında hukuki bir bağ olmasa bile, riziko gerçekleştiğinde maddi zarara uğrayacağından, para ile ölçülen bir menfaat ilişkisi bulunmaktadır.

Sigorta ettirilen ile sigorta konusu arasındaki yasal mali ilişkiden doğan, sigorta ettirme hakkını ifade etmektedir ve sigorta sözleşmesinin temel dayanağıdır. Sigorta ettiren kişi sigorta konusu üzerinde, yasalar tarafından tanınmış ve para ile ölçülebilen menfaati nedeniyle, mali bir kayba uğramak durumunda olduğu için, sigorta edilebilir menfaate sahiptir.⁷⁴

Şekil itibarıyla de sigorta konusu aslında bir bina, gemi vb. şeyler iken, sigorta sözleşmesi ile teminat altına alınanlar binanın kendisi ya da unsurları veya geminin kendisi değildir. Sigorta sözleşmesi, sigortaya konu olan mal ya da hayatın zarara uğraması karşılığında ortaya çıkacak olan ekonomik kaybın telafisini ortaya koymaktadır. Bu sebeple kaybın telafisi sigorta yaptıran için bir menfaat olmalı ve sigorta konusunun sigortalanabilir olması için en başta ekonomik bir ifadeye sahip olması gerekmektedir. Dolayısıyla, sigortalanabilir menfaat, poliçe sahibi ile sigorta konusu arasındaki yasal bir mali ilişkiden doğan sigorta ettirme hakkı olarak tanımlanabilir.⁷⁵

Sigorta menfaati, sigorta hukukunda, bir kimse ile bir şey arasında bulunan iktisadi ilişkiyi tanımlamak için kullanılmaktadır. Sigorta konusu değer korunmasında sigortalının yasal bir menfaatinin olması gerekmektedir. TTK'nin 1269 uncu maddesine göre, rizikonun gerçekleşmesi hususunda hiçbir menfaati bulunmayan kimse, tazminat yani zarar sigortası yaptıramaz. Sigorta sözleşmesi sigortalı mal üzerindeki parasal menfaat ilişkisini teminat altına aldığından, sigortalanabilir menfaatten söz edilebilmesi için sigortalının, sigortalı kıymetin hasara uğramasından ötürü yasal olarak geçerli parasal bir kaybının olması gerekir. Bu menfaat ilişkisinin sigorta sözleşmesinin yapıldığı anda, sözleşmenin devamı sırasında ve rizikonun gerçekleştiği anda var olması gerekir. Can sigortalarında ise bir kimsenin kendi hayatı üzerinde sınırsız bir mali menfaati olduğu kabul edilmektedir. Bu nedenle kişi hayatını istediği meblağa kadar sigorta ettirebilir. Mal sigortalarında ise malik (sahip) olmakla sigortalanabilir bir

⁷⁴ Milli Reasürans T.A.Ş., a.g.e., s. 148.

⁷⁵ Cahit Nomer. Hüseyin Yunak, *Sigortanın Temel Prensipleri*, Ceyma Matbaacılık, İstanbul, 2000, s. 7.

menfaate sahip olunmaktadır. Ancak malik olmaksızın da sigortalanabilir menfaatten söz edilebilir durumlar vardır. Bunlar şöyle sıralanabilir:⁷⁶

- Emanetçi ve yedd-i emin
- İntifa hakkı sahibi
- İpotek ve rehin hakkı sahibi
- Kiracı

Yani ifade edildiği üzere; hasar ile sigortalı arasında, sigortalının ekonomik kayıp görmesine sebep olabilecek bir ilişki mevcut olmalıdır. Sigortalının, sigortalanacak mal veya canın korunmasından net ve hukuka, ahlaka aykırı olmayan yani geçerli bir menfaatinin olması ve bu menfaatin doğal olarak ölçülebilmesi ve para birimi ile belirlenebilmesi gerekmektedir. Böyle bir durumun olması halinde, sigortalı herhangi bir kayıp ile karşılaşmayacaktır. Ama sigorta sisteminde sigortacının tazminat yükümlülüğünün oluşması için, sigortalı olarak akitte yer alan kişi, gerçekleşen sigortalı riskten zarar görmelidir. Finansal olarak zarar görmeyen sigortalı, sigorta poliçesi düzenletmiş ve primini ödemiş olsa da, tazminat hakkı doğmamaktadır. Bu nedenle sigortalanabilir menfaat prensibi, sigortacının sözleşme düzenlerken ve hasar incelemesi sırasında üzerinde önemle durması gereken bir prensiptir.⁷⁷

Sigortalanabilir menfaatin sadece sahibine ait olması gerekmemektedir. Aynı zamanda o malın kiracısı, ipotek ve rehin hakkı sahibi, kullanım hakkı sahibi ve emanetçisi de sigorta sözleşmesinin konusunun haklarına sahip olabilmektedir.⁷⁸

Bir malın ya da yaşamın sigortalanabilir bir menfaat olabilmesi için gerekli olan temel unsurlar şunlardır:

- Sigortalanabilir menfaatin para ile ölçülebilir nitelikte olması gerekmektedir.⁷⁹
- Sigortalı, rizikonun gerçekleşmesi halinde maddi bir zarardan etkilenmiş olmalıdır.⁸⁰
- Sigorta konusu kanuni olarak meşru olmalıdır.⁸¹ Sigortalanmak istenen menfaat kanunların kabul ettiği nitelikte değilse, örneğin kaçak olarak yurda sokulmuşsa, sigorta işlemlerinden faydalanamamaktadır.

⁷⁶ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 23.

⁷⁷ G. Şebnem Uralcan, a.g.e., s. 38.

⁷⁸ M. Ünsal Elbeyli, a.g.e., s. 43.

⁷⁹ Murat Özbolat, a.g.e., s. 110.

⁸⁰ Cahit Nomer. Hüseyin Yunak, a.g.e., s. 64.

3. SİGORTA BRANŞLARI

3.1. Hayat Sigortacılık Branşları

Hayat sigortasına benzer sözleşmeler M.Ö.650-558 yıllarına kadar gitmektedir. Bu yıllarda Atina Kanunlarına göre, birbirleri ile yakın bağıntısı bulunan toplumlar kendi aralarında oluşturdukları bir örgüte belirli fiyat akçesi ödedikleri ve kişilerin ölümleri halinde gömülmeleri için gerekli harcamalar bu örgüt tarafından yapıldığı bilinmektedir. Bu dönemlerde sigortacılığın genel nitelikleri daha çok yardım düzeyinde olmuştur.

Bugünkü anlamda ilk hayat sigortası ise 1583 yılında Gibbons'un hayatı üzerine yapılmıştır. Hayat sigortası 19. yüzyılda önem kazanmış, önce İngiltere'de sonra da Belçika ve Almanya'da yaygınlaşmıştır. 1807 yılından sonra aktüarya hesaplarının gelişmesi, ölüm-risk hesaplama tablolarının hazırlanması sonucunda gerçek anlamda hayat sigortacılığı başlamış, zamanla bu branş gelişerek bugünkü hayat sigortacılığı uygulamalarına ulaşmıştır.⁸²

Sigortacılık alanında global ölçekte görülen bir diğer gelişme de, hayat sigortası branşının giderek ağırlığını artırmakta olduğudur. 1983-92 yılları arasındaki on yıllık dönemde, hayat sigortaları tüm dünyada hayat-dışı sigortalara kıyasla daha hızlı bir artış göstermiştir. Bu hızlı artışta, sosyal güvenlik sistemlerinin birçok ülkede krize girmesinin de büyük etkisi olmuştur. Ele alman dönemde, kamu kesimi sosyal güvenlik sisteminin yetersiz kaldığı Asya ülkeleri genelinde hayat sigortalarının toplam prim üretimi içerisindeki payı %72'ye kadar yükselmiştir.⁸³

Sigortacılık sektöründe önemli bir yere sahip olan hayat sigortacılığı, kapsam itibarıyla, bireylerin yaşlılık dönemlerinin daha rahat koşullarda geçmesi için bir tasarruf metodu ve aynı zamanda bireylerin kaza sonucundaki iş görememeleri sonucundaki ekonomik zararlarının ve ölümleri neticesinde varislerinin ekonomik bir zarara uğramamasını sağlaması yönüyle de bir koruma yöntemidir. Hayat

⁸¹ Murat Özbolat, a.g.e., s. 110.

⁸² Ömür Genç, a.g.e., s. 52-58.

⁸³ Çağatay Ergenekon, a.g.e., s. 8-9.

sigortacılığının diğer sigorta dallarından ayıran en önemli unsurlarda bu koruma ve tasarruf fonksiyonlarıdır.⁸⁴

Sigortalı adayı, hayat sigortası poliçesi ve hayat poliçesinden bağımsız veya ona ek olarak yaptırılabilen ferdi kaza poliçesini düzenletirken, yaşamı sırasında rastlantısal olarak gelişecek ve canını, bedenini ilgilendiren risklerin, kendisine, ailesine getireceği mali yüklerden kurtulmak istemektedir. Bu riskler, yaşlılık, geçici veya kalıcı sakatlık, iş göremezlik, ölüm gibi risklerdir. Gerçekleştiklerinde, geleceği önemli ölçüde etkileyen bu riskleri kontrol altına almak hayat branşı üretimi içinde yer alan poliçe türleri ile sağlanmaktadır.⁸⁵

Hayat grubunu, Hayat Sigortası, Evlilik Sigortası, Doğum Sigortası, Yatırım Fonlu Sigortalar, Sermaye İtfa Sigortası, Fonların Yönetimi İşlemi, Kaza Sigortası ve Hastalık/Sağlık Sigortası oluşturmaktadır.

• **Hayat Sigortası:** Hayat sigortası, sigortalının yaşlılığında kendisinin ölümü halinde ise yakınlarının hayatlarını devam ettirebilmelerini güvence altına almaya yöneliktir. Hayat sigortalarında, yaşlılığı güvence altına almak ve geride kalan yakınlarla hayatlarını devam ettirmelerine yardımcı olabilecek bir tasarruf yapma düşüncesi yer almaktadır. Hayat sigortalarının diğer sigorta türlerinden en önemli farklılıkları, koruma ve tasarruf fonksiyonlarını içermesinden kaynaklanmaktadır. Hayat sigortalarının güvence altına aldığı rizikolar ise, kaza, hastalık, işsizlik, yaşlılık, ölüm olarak belirtilebilmektedir.⁸⁶

Hayat sigortasını diğer sigorta dallarından ayıran en önemli unsur, 'koruma' ve 'tasarruf' fonksiyonlarına birlikte sahip olmasıdır.⁸⁷ Bu tür sigortada ana ilkenin para ile ölçülebilir bir menfaat sigortası olmayıp, bir meblağ sigortasıdır.⁸⁸

Hayat sigortalarının kişilere güvence sağlamak bakımından tasarruf etmeye göre çeşitli üstünlükleri vardır. Bunlar;⁸⁹

- Tasarruf eden kişinin kendisini güvence altına alacak kadar bir sermayeyi biriktirebilmesi için belirli bir süreye ihtiyaç vardır. Bu sermayeyi henüz biriktiremeden

⁸⁴ Enver Alper Güvel. Afitap Öndaş Güvel, , a.g.e., s. 157.

⁸⁵ G. Şebnem Uralcan, a.g.e., s. 63-83.

⁸⁶ <http://www.ekodialog.com/Sigortacilik/hayatsigortasinedir.html>, (Erişim Tarihi: 24.01.2012).

⁸⁷ Enver Alper Güvel. Afitap Öndaş Güvel, 2004, a.g.e., s. 133-134.

⁸⁸ I. Ulaş, *Uygulamalı Sigorta Hukuku Mal Ve Sorumluluk Sigortaları*, Turhan Kitapevi, Ankara, 1992, s. 6.

⁸⁹ M., Çeker, *Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Hukuku*, Karahan Kitapevi, Adana, 2004, s. 147.

kişinin ölmesi veya çalışamayacak şekilde sakat kalması gibi rizikolar ortaya çıkabilmektedir. Halbuki hayat sigortası yaptıran kişi sigorta yaptırdığı andan itibaren sigorta güvencesine kavuşmakta, herhangi bir süre beklemesi gerekmemektedir.

- Kişilerin tasarruf etmek suretiyle ileride yetecek kadar para biriktirmesi her zaman mümkün olmamaktadır. Hayat sigortalarında ise geliri ile orantılı olarak prim ödeyen sigortalı, riziko gerçekleştiğinde toplam primin çok üzerinde bir sigorta bedeline hak kazanmaktadır. Tasarruf eden kişinin, biriktirdiği parayı enflasyona karşı koruması çok zordur. Bankaya yatırması veya döviz olarak biriktirmesi mevcut hayat koşulları içinde yeterli olmamaktadır. Hayat sigortasında sigortacı, bu işi profesyonelce yaparak hem kendisine hem sigortalıya hem de ülke ekonomisine katkıda bulunmaktadır.

• **Evlilik Sigortası, Doğum Sigortası:** Sigortalıya, hastalık ve analıktan dolayı ortaya çıkan iş göremezlik süresince, günlük iş göremezlik ödeneği verilmesidir. Emzirme ödeneğinden sigortalı kadın, sigortalı erkeğin çalışmayan eşi ile BAĞ-KUR'lular da yararlanabilmektedir. Genel sağlık sigortası primi dahil, prim ve prime ilişkin her türlü borcunu ödemeyen BAĞKUR'lu, emzirme ödeneğinden yararlanamayacaktır.⁹⁰

Mülga Kanun çerçevesinde Hayat branşında ruhsatı olan şirketlere; Hayat Ruhsatı, Evlilik/Doğum Ruhsatı, Yatırım Fonlu Sigorta Ruhsatı ve Sermaye İtfa Sigortası Ruhsatı verilecektir. Örneğin, önceki uygulamada, Evlilik/Doğum sigortası ayrı branş olarak ihdas edilmemişse de bu branş altında yapılacak sigortalar klasik hayat sigortalarının özel bir uygulanış şekli olduğundan 7397 sayılı Kanun uyarınca Hayat Branşı'nda ruhsat almış şirketlere yeni bir incelemeye gerek kalmaksızın Evlilik/Doğum Branşında ruhsat verilecektir.⁹¹

• **Yatırım Fonlu Sigortalar:** Yatırım fonları ile bağlantılı olarak verilen yaşama, ölüm, karma veya geri prim iadesi ile irat ödemeli hayat sigortalarına bağlı ödemelerin yapıldığı sigorta türüdür.⁹²

• **Sermaye İtfa Sigortası:** Peşin ya da taksitli prim ödemeleri karşılığında, süresi ve miktarı açısından belirli olan taahhütleri kapsayan aktüeryal tekniğe dayanan birikim işlemlerine bağlı ödemelerdir.⁹³

⁹⁰ <http://www.sgkbilgi.net/sgk/sgk-emzirme-odeneği>, (Erişim Tarihi: 21.01.2012).

⁹¹ http://www.sigortacilik.gov.tr/02YD/21TSM_5684/21.13-Duyurular/SD2007-14.htm, (Erişim Tarihi: 21.01.2012).

⁹² Fatma Esin Kılınç, a.g.e., s. 16.

• **Fonların Yönetimi İşlemi:** Emeklilik fonlarının yönetim işlemleri; ilgili müessese açısından yatırımların yönetimine ve özellikle ölüm, hayatta kalma ya da faaliyetlerin durması ya da azalması hallerinde tazminat ödemeyi üstlenen kurumların rezervlerini temsil edici aktiflerin yönetimine dayanan işlemlerdir. Sermayenin korunması ya da asgari faiz ödemesine ilişkin sigorta ile birlikte yapılan yukarıdaki işlemler bütünüdür.⁹⁴

• **Kaza Sigortası ve Hastalık/Sağlık Sigortası:** Yıllık hayat sigortası güvencesinden en iyi şekilde yararlanmak için, ihtiyaca uygun doğru teminatların seçilmesi gereklidir.⁹⁵ Hayat sigortası bünyesinde insan ihtiyaçlarına göre kaza ve hastalık/sağlık sigortalarını barındırmaktadır. Hayat sigortası teminatları ve ek teminatları şu şekilde sıralanabilir,⁹⁶

- Kaza Sonucu Vefat Teminatı
- Kaza Sonucu Sürekli Sakatlık (Ferdî Kaza Sigortası Genel Şartları'ndaki Sakatlık Yüzdeleri Cetvelinde Belirtilen Oranda Sigortalıya Ödenmektedir.)
- Gündelik Tazminat
- Kaza Sonucu Tedavi Masrafları Tazminatı
- Hastalık Sonucu Sürekli Maluliyet Teminatı
- Tehlikeli Hastalıklar Teminatı
- Tıbbî Bilgi ve Danışmanlık
- Kara- Hava- Deniz Ambulans Teminatı
- Cenaze Nakil Teminatı
- Asistanlık Hizmetleri Teminatı

3.2. Hayat Dışı Sigortacılık Branşları

Hayat Dışı grubunda yer alan sigorta türleri, Kaza ve Hastalık/Sağlık Sigortası, Kara Taşımacılığı Sigortası, Nakliyat ve Ulaşım Sigortası, Havacılık Sigortası, Yangın Sigortası, Sorumluluk Sigortaları ve Kredi ve Emniyeti Suiistimal Sigortaları, Mühendislik Sigortaları ve Tarım Sigortalarıdır.

⁹³ Fatma Esin Kılınç, a.g.e., s. 17.

⁹⁴ http://www.sigortacilik.gov.tr/02YD/21TSM_5684/21.04-Tebliğ/Tebliğler/SigortaBranşlari.html, (Erişim Tarihi: 21.01.2012).

⁹⁵ <http://www.sigortasi.info/hayat-sigortasiteminatları.html>, (Erişim Tarihi: 21.01.2012).

⁹⁶ M., Özbolat, *Temel Sigortacılık*, Seçkin Yay., Ankara, 2007, s. 237.

Hayat dışı sigortalar, işletme ve şahısların maddi varlıklarını tehdit eden para ile ölçülebilen risklere karşı bu varlıkların sigorta güvencesi altına alınmasını sağlar. Belirli bir prim karşılığı bu varlıklar sigorta kapsamına alınırlar. Hasarın gerçekleşmesi halinde hasar tam ise sigorta bedelinin tamamı, kısmi ise hasarın onarım bedeli sigortacıya ödenir.⁹⁷

• **Kaza ve Hastalık-Sağlık Sigortaları:** Kaza sigortaları kaza sebebiyle gerçekleşen beklenmedik ve ani bir olay kapsamaktadır. Nitelik olarak birbirinden oldukça farklı sigorta çeşitleri bu sigorta dalında bir araya gelmişlerdir.⁹⁸

Kişilerin ani ve harici bir olay sonucunda ölmesi, hastalanması veya sakat kalması rizikolarına karşı güvence sağlayan bir can sigortası şeklindedir.⁹⁹ Burada kaza ile anlatılmak istenen, ani ve beklenmedik bir olayın etkisi ile sigortalının iradesi dışında maruz kalacağı hadiselerdir. Ferdi kaza sigortası kapsamına giren kazalara örnek olarak; bir kişinin, cam silerken düşüp bacağına kırmasını; yolda arabanın çarpması sonucu ayağının kırılmasını; ütü yaparken elektrik çarpması sonucu geçici bilinç kaybı yaşamasını; merdivenden düşüp elinin kırılmasını vs. verebiliriz.¹⁰⁰

Sağlık yardım ve bakımı, protez araç ve gereçlerin sağlanması, tedavi için gerekirse yurt içinde ya da yurt dışına gönderilmesi, geçici iş göremezlik günlük ödenek verilmesi, sigortalının eşi ve geçindirmekle yükümlü olduğu çocukları ile ana ve babasının, kurumdan gelir ve aylık alan eş, çocuk, ana ve babalarının hastalıkları halinde sağlık yardımı ve bakımı sağlanması, ayrıca sürekli iş göremezlik geliri, malullük veya yaşlılık aylığı alanlarda da hastalıklarında sağlık yardımı yapılması gibi imkanları kapsamaktadır.¹⁰¹

• **Kara Taşımacılığı Sigortası:** Bu sigorta ile sigortacı, sigortalının, karayolunda kullanılabilen motorlu, motorsuz taşıtlardan, römork veya karavanlar ile iş makinelerinden ve lastik tekerlekli traktörlerden doğan menfaatinin aşığıdaki tehlikeler dolayısıyla ihlali sonucu uğrayacağı maddi zararları temin etmektedir. Söz konusu tehlikeler şunlardır;¹⁰²

⁹⁷ Necdet Sağlam, *Sigorta İşletmelerinde Mali Tabloların Hazırlanması ve Avrupa Birliği'ne Uyum*, Etam A.Ş. Baskı, Eskişehir, Mayıs 1996, s. 21.

⁹⁸ Cahit Nomer. Hüseyin Yunak, a.g.e., s. 103.

⁹⁹ M., Çeker, a.g.e., s. 156.

¹⁰⁰ http://www.isnet.net.tr/ferdikaza/ferdi_kaza_sigortasi_3.html, (Erişim Tarihi: 21.01.2012).

¹⁰¹ M., Özbolat, a.g.e., 2007, s. 55.

¹⁰² http://www.tramer.org.tr/kasko_genel_sartlar.php, (Erişim Tarihi: 24.01.2012).

- Gerek hareket gerek durma halinde iken sigortalının veya aracı kullananın iradesi dışında araca ani ve harici etkiler neticesinde sabit veya hareketli bir cismin çarpması veya aracın böyle bir cisme çarpması,

- Aracın müsademesi, devrilmesi, düşmesi, yuvarlanması gibi kazalar,
- Araca üçüncü kişilerin kötü niyet veya muziplikle yaptıkları hareketler,
- Aracın yanması, aracın çalınması veya çalınmaya teşebbüs edilmesidir.

Nakliyat sigortası, bir yerden diğerine yapılan taşıma sırasında gerek taşıt araçlarının, gerekse taşınan malların uğrayabileceği hasarları güvence altına almaktadır.¹⁰³ Nakliyat sigortaları, tekne sigortaları, kıymet nakliyat sigortaları ve emtia nakliyat (yük) sigortaları olmak üzere üç alt bransa ayrılmaktadır. Bunun yanı sıra, ticaret ve teknolojiye paralel olarak, klasik nakliyat sigortalarının kapsamında da genişlemeler meydana gelmiş, sigortalının sorumlulukları, sınırlı nitelikte de olsa, nakliyat poliçesine dahil edilmiş, denizdeki petrol, doğalgaz platformları, boru hatlarıyla taşınan petrol ve doğal gaz, nakliyat sigortalarının konusu haline gelmiştir.¹⁰⁴

Bu sigorta türünde; sigortacı, poliçede gösterilen aracın kullanılmasından doğan ve Karayolları Trafik Kanununa ve Umumi hükümlere göre aracın işletenine ait olan hukuki sorumluluğu ve bu poliçede teminat kapsamında olmak şartıyla Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası hadlerinin üzerinde kalan kısmını, poliçede yazılı hadlere kadar temin etmektedir. Sigorta, sigorta ettirenin haksız taleplere karşı müdafaasını da temin eder. Sigorta Türkiye sınırları içinde geçerlidir.¹⁰⁵

• **Nakliyat ve Ulaşım Sigortası:** Taşıma (nakliyat) sigortaları, sigortalı malların her türlü araç ile taşınması sırasında veya bu amaçla bekletildiği yerlerde uğrayabileceği hasarlara karşı bu malları güvence altına alan bir mal sigortası türüdür. Bu sigorta ile özellikle ticari malların herhangi bir araçla bir yerden başka bir yere gönderilmesi sırasında ortaya çıkan rizikolara karşı korunması amaçlanmaktadır. Taşıma sigortası, kamyon, tır, tren, gemi, uçak vs. taşıma araçları ile yapılan tüm taşımalarda gündeme gelebilir.¹⁰⁶

¹⁰³ Enver Alper Güvel, Afitap Öndaş Güvel, 2004, a.g.e., s. 109.

¹⁰⁴ <http://www.tsrbsb.org.tr/tsrbsb/Sigorta/Bran%C5%9Flar/Nakliyat+Sigortalar%C4%B1.htm>, (Erişim Tarihi: 24.01.2012).

¹⁰⁵ Özbolat, a.g.e., 2007, s. 260.

¹⁰⁶ Çeker, a.g.e., s. 118.

Nakliyat sigortasının başlıca çeşitleri şunlardır: İç nakliyat sigortası, kara nakliyat sigortası, nehir nakliyat sigortası, deniz nakliyat sigortası ve hava nakliyat sigortası.¹⁰⁷

• **Havacılık Sigortası:** Havayolu şirketlerinin veya şahısların sahibi olduğu uçak ve helikopterler ile gerek uçuş, gerekse yerde hareket veya park halindeyken meydana gelebilecek her türlü kaza, hasar ve ziyanlar için gerekli olan Uçak ve Helikopter Sigortaları aşağıdakilerden oluşmaktadır;¹⁰⁸

- Uçak ve helikopterin gövdelerinde veya gövdeye takılı motor ve/veya diğer parçalarında meydana gelebilecek hasarları güvence altına alan “Gövde Sigortaları”,

- Gövde Sigortalarında yüksek rakamlarda olan muafiyetleri ayrıca sigorta eden “Muafiyet Sigortaları”,

- Uçakların/Helikopterlerin yedek motor, yedek parça ve ekipman hasarlarını güvenceye alan “Yedek Parça Sigortaları”,

- Uçağın/Helikopterin veya işleticisinin faaliyetleri nedeniyle, üçüncü şahıslara verilebilecek maddi ve bedeni zararlar ile uçağın/helikopterin içinde bulunan yolcuların yaralanma, sakat kalma veya ölümleri ile uçakta taşınan bagaj, kargo ve postaya, harp, uçak kaçırma terör ve politik nedenler de dahil olmak üzere güvence sağlayan “Mali Sorumluluk Sigortaları”,

- Harp, uçak kaçırma, terör ve politik nedenlerden kaynaklanarak uçağın/helikopterin gövdesine hasıl olabilecek hasarlara güvence sağlayan “Harp Sigortaları”.

• **Yangın Sigortası:** Yangın, yanma olayı sonucu oluşmaktadır. Yanma, yanıcı madde, oksijen ve ısınmın bir araya gelmesi ile ortaya çıkan kimyasal bir reaksiyondur. Cisim yanarken alevin olmaması kavrulmanın olduğunun bir göstergesidir. Bu tip hasarlar yangın sigortalarında genel olarak teminat haricidir.¹⁰⁹

Teminatın kapsamı, standart yangın poliçesinde hariç tutulmuş grev, lokavt, kargaşalık, halk hareketleri, kötü niyetli hareketler, terör, deprem ve yanardağ püskürmesi, fırtına, kar ağırlığı, sel veya su baskını, yer kayması, dahili su, kara, hava ve deniz taşıtlarının sigortalı kıymete çarpması gibi ek tehlikeler olarak adlandırılan risklerin yanı sıra, meydana gelmiş olan fiziki bir hasara bağlı olarak ortaya çıkan mali

¹⁰⁷ Enver Alper Güvel. Afitap Öndaş Güvel, 2004, a.g.e., s. 114.

¹⁰⁸ http://www.halksigorta.com.tr/sayfa_alt.asp?id=59, (Erişim Tarihi: 24.01.2012).

¹⁰⁹ İ., Baykal, *Yangın Dalı Ders Notu*, Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Yayını, 2007, s. 20.

hasarlar, enkaz kaldırma masrafları, kira kaybı ve yangın ve infilak mali sorumluluğu da, yine yangın sigortası kapsamında temin edilebilmektedir.¹¹⁰

• **Sorumluluk Sigortaları:** Sorumluluk sigortası ile ana ilke olarak, sigorta ettirenin üçüncü kişilere verebileceği zararlardan ötürü bu zararın giderilmesi için sigorta ettirenin mamelekindeki azalmayı önlemeye yönelik amaç bulunmaktadır. Ne var ki bu tür sigorta sadece sigorta ettirenin korunması değil, sigorta ettirenin eyleminden kaynaklanan zararlardan üçüncü kişilerin zararlarının giderilmesi de amaçlanmaktadır.¹¹¹

Kaza sigortaları kaza sebebiyle gerçekleşen beklenmedik ve ani bir olay kapsamaktadır. Nitelik olarak birbirinden oldukça farklı sigorta çeşitleri bu sigorta dalında bir araya gelmişlerdir.¹¹²

Bu sigorta, sigorta ettirenin üçüncü kişilere olan sorumluluğunu ortadan kaldırmaz; ancak sigorta ettirenin malvarlığında oluşabilecek azalmayı en aza indirmeyi amaçlamaktadır. Sigorta genel şartları dikkate alındığında sorumluluk sigortası türleri şu şekilde sıralanabilir,¹¹³

- Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası
- Motorlu Kara Taşıtları İhtiyari Mali Sorumluluk Sigortası
- Karayolu Taşımacılık Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası
- İşveren Sorumluluk Sigortası
- Üçüncü Şahıslara Karşı Mali Mesuliyet Sigortası
- Asansör Kazalarında Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluk Sigortası
- Tehlikeli Maddeler Zorunlu Sorumluluk Sigortası
- Tüp Gaz Zorunlu Sorumluluk Sigortası
- Yapı Denetim Kuruluşları Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası
- Uçak Ve Helikopter Sorumluluk Sigortası
- Okul Servis Araçları Ferdi Kaza Sigortası
- Otel Sorumluluk Sigortası
- Mesleki Mali Sorumluluk Sigortası

¹¹⁰ <http://www.tsrbsb.org.tr/tsrbsb/Sigorta/Bran%C5%9Flar/Yang%C4%B1n+Sigortalar%C4%B1.htm>, (Erişim Tarihi: 24.01.2012).

¹¹¹ Ulaş, 1992, s. 296.

¹¹² Cahit Nomer. Hüseyin Yunak, a.g.e., s. 103.

¹¹³ Çeker, 2004, s. 168-169 ve Özbolat, 2007, s. 260-264.

- Garaj, Otopark, Tamirhane Sorumluluk Sigortası

• **Kredi ve Emniyeti Suiistimal Sigortaları:** Kredi sigortaları, ihracat-ithalat gibi faaliyetlerde bulunan sigortalıların, müşterilerin satış veya hizmet sözleşmesinden doğan yükümlülüklerini, poliçede temin edilmiş herhangi bir neden dolayısıyla zamanında yerine getirememeleri nedeniyle uğramış oldukları mali kayıpları teminat altına alan sigortalardır. Kredi sigortaları, kredi ve ihracat kredi sigortası olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.¹¹⁴

Kredi sigortası, satıcı konumundaki sigortalıları, T.C. sınırları içinde yaptığı kredili satış işlemlerinde alıcılar tarafından borçlarını ödeyememe riskine karşı güvence altına alan sigortadır. İhracat kredi sigortası ise, ihracatçı konumundaki sigortalıları, T.C. sınırları dışında yaptığı kredili ihracat işlemlerinde alıcılar tarafından borçlarını ödeyememe riskine karşı güvence altına alan sigortadır. Bu sigorta türü ile sigortalılar, yurt içi ve yurt dışındaki alıcıların iflas etmesi ya da poliçede belirtilen şartlarda borçlarını ödeyememe riskine karşı teminat almaktadırlar.¹¹⁵

Emniyeti Suiistimal Sigortası, sigortalının emrinde ve hizmetinde çalıştırdığı personelin sigortalıya ait nakit para, kıymetli evrak, menkul kıymetler veya para ile ölçülebilen mallarını çalmak, zimmetine geçirmek, hile dolandırıcılık veya sahtekârlık yolu ile bunlara sahip olmak sureti ile işyerine verebilecekleri zararları teminat altına alır.¹¹⁶

• **Mühendislik Sigortaları**

Mühendislik sigortaları diye de anılan bu sigortalar, 19. yüzyıl ortalarında, Endüstri Devrimi'nin önem taşıdığı yıllarda gereksinimleri karşılamak amacıyla ortaya çıkmıştır. İlk uygulama buhar kazanlarının ekspertizi ve sigortalanması üzerine olmuştur. Daha sonra, her türlü mekanik, elektrik ve basınçlı tesisler birlikte sigorta edilmiştir. Günümüzde ise, sanayi üniteleri içindeki her tür makine, elektronik cihaz, elektrikli veya başka bir güçle çalışan ekipman ve çeşitli aletlerin, makine montaj, makine kırılması, makine bozulması nedeniyle çeşitli ürünlerin bozulmasından doğan 3.

¹¹⁴ Fatma Esin Kılınç, a.g.e., s. 14.

¹¹⁵ <http://www.tsrbsb.org.tr/tsrbsb/Sigorta/Bran%C5%9Flar/Kredi+Sigortalar%C4%B1.htm>, (Erişim Tarihi: 24.01.2012).

¹¹⁶ http://www.genelsigorta.com/lwp/workplace/tut/p/_s.7_0_A/7_0_13K, (Erişim Tarihi: 24.01.2012).

şahıslara veya sigortalıya ait zararların sigortası, makine-montaj, makine kırılması, inşaat all risks ve elektronik cihaz poliçeleri kapsamında sigorta edilmektedir.¹¹⁷

Mühendislik sigortaları sanayi ve teknoloji ile birlikte son yüzyıllarda gelişmeye başlayan sigorta türlerindedir. Özellikle Avrupa’da sanayi devrimiyle birlikte başlayan gelişmeler birçok yeni riski de beraberinde getirmiş, bunun sonucunda artan risklere karşı korunma ihtiyacı duyulmuş ve mühendislik sigortaları ortaya çıkmıştır.¹¹⁸

Mühendislik sigortaları kapsamında aşağıdaki uygulamalar yer almaktadır.¹¹⁹

- **Elektronik Cihaz Sigortası:** De-monte halde olan, işletmeye alınmış, cihazın normal çalışırken, üçüncü kişilerin ihmali, işyerinde temizleme, yer değiştirme durumları, kısa devre ve benzer ani ve beklenmedik her türlü sebepten dolayı meydana gelecek maddi ziya ve hasarların getirdiği tamirat masraflarına ve kayıplara karşı teminat sağlayan kaza branşıdır.

- **Makine Kırılması:** İmalat yılları, nitelikleri ve değerleri yazılı makine ve tesisleri deneme devresinden sonra normal çalışır halde iken veya aynı iş yerinde temizleme, revizyon veya değiştirme esnasında veya dururken ani beklenmedik her türlü sebepten meydana gelecek maddi ziya ve hasarların gerektirdiği tamirat ve ikame masraflarını temin eder.

- **Montaj Sigortası:** Sigorta süresi içinde, montajın yapılması için kullanılan makine, alet ve teçhizat, geçici baraka ve tesislerin montaj sahasında bulunduğu sırada, poliçede gösterilen istisnalar dışında kalan, önceden bilinmeyen ve ani bir sebeple herhangi bir ziya ve hasara uğraması nedeniyle meydana gelecek zararları temin eder.

- **İnşaat Sigortası:** Sigorta süresi içinde, sigorta konusunu teşkil eden değerlerin, inşaat sahasında bulunduğu sırada, önceden bilinmeyen ve ani bir sebeple herhangi bir ziya ve hasara uğraması sonucu meydana gelecek zararları temin eder. Fakat bu hasar inşaat süresi içinde ve istisnaların dışında olması gerekmektedir.

- **Tarım Sigortaları**

Dünyada modern anlamda ilk tarım sigortalarına, 18. yüzyılın ikinci yarısında İrlanda'da kooperatiflerce yapılan hayvan hayat sigortası örnek olarak gösterilmektedir.

¹¹⁷ G. Şebnem Uralcan, a.g.e., s. 77-78.

¹¹⁸ Zeynep Kasapoğlu, *Bankalarda Sigortacılık İşlevleri*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007, s. 22.

¹¹⁹ Erdiñç Menkü, *Mühendislik Sigortaları*, Kurtiş Matbaacılık, 2006, s. 15-55.

Deneyim eksikliği nedeniyle başarısızlıklar yaşanmasına rağmen, zamanla Avrupa ülkelerinde, dolu, yangın ve hayvan hayat sigortaları uygulamaya konmuştur.¹²⁰

Tarım sigortaları özellikle dolunun, tarla ve seralardaki üründe yol açacağı zararları teminat altına almaktadır. Teminat, seraya dolu tarafından verilen maddi zararı da kapsamı içine alabilir. Genellikle ülkemizde çok yaygın olarak kullanılan bir sigorta türü değildir. Ancak özellikle güney kıyılarımızdaki seralarda ve tarlalarda meydana gelen büyük zararlar tarımcıların bilinçlenmesini sağlamış ve bu sigorta dalına olan talebi arttırmıştır.¹²¹

Tarım sektörü ile ilgili hasarların büyüklüğü ve tarım kesimi insanının tümden güvencesiz oluşu, devletin yükümlülükleri gereği sorunlara çözüm getirilmesini zorunlu kılmaktadır. Devletin, her yıl sel, fırtına, deprem vb. doğal afetler gereği, banka borçlarını sildiği, kredi geri ödeme sürelerini uzattığı çiftçilerin ekonomiye getirdiği yük az değildir. Bu nedenle tarım sigortaları ile ilgili¹²²

- alt yapının geliştirilmesi,
- üretimin yaygınlaştırılması,
- reasürans anlaşmaları ile desteklenen ve muafiyetli de olsa birçok riski

kapsamına alan bir zorunlu ya da isteğe bağlı tarım sigortaları sisteminin tesisi, hem devleti bu yüklerden kurtaracak hem tarım kesimi insanının sosyo-ekonomik ve politik açılardan istikrara kavuşmasına ve yerleşik kalmasına olanak sağlayacaktır. TARSİM bu konuda atılmış önemli bir adımdır.

3.3. Bireysel Emeklilik Sistemi

4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu ile oluşturulan bireysel emeklilik sistemi 27 Ekim 2003 tarihinde faaliyete başlamıştır.

2010 yılında emeklilik alanında faaliyet göstermek üzere kurulan veya emeklilik şirketine dönüşen şirketlerle beraber 2010 yıl sonu itibarıyla mevcut şirket sayısı 16'dır. 2011 yıl sonunda da bu sayı değişmemiştir.

Bireysel emeklilik sektörü hızlı büyüyen bir eğilim göstermektedir. 2011 yılında sözleşme sayısında % 15,92 oranında bir artışa karşın, toplam fon ve katkı payı tutarlarında sırasıyla % 19,30 ve % 28,12 artış gerçekleşmiştir.

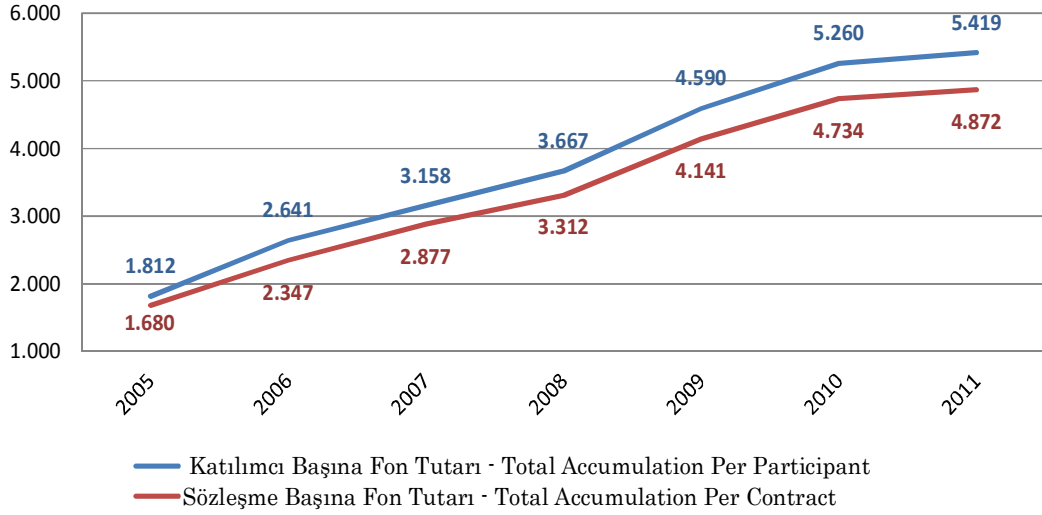
¹²⁰ G. Şebnem Uralcan, a.g.e., s. 80.

¹²¹ Zeynep Kasapoğlu, a.g.e., s. 22.

¹²² G. Şebnem Uralcan, a.g.e., s. 82.

Sözleşmeler bireysel ve grup dağılımında incelendiğinde, 2011 yıl sonu itibariyle sözleşmelerin yaklaşık % 76'sının bireysel, % 24'ünün de grup katılımcılarından oluştuğu görülmektedir.

Grafik 1: Ortalama Fon Tutarları

Katılımcı ve sözleşme başına fon tutarlarının yıllar itibariyle seyri aşağıdaki grafikte verilmiştir. Grafikte de görüldüğü üzere, 2011 yılı sonu itibariyle ortalama fon tutarı katılımcı başına 5.419 TL, sözleşme başına ise 4.872 TL'dir.¹²³

3.4. Dask – Kasko

Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) 17 Ağustos 1999 tarihinde meydana gelen ve çok büyük can ve mal kaybına neden olan Kocaeli depreminden sonra kamu otoritesince deprem zararlarının en aza indirilmesi amacıyla birçok tedbir almıştır. Bu tedbirlerin en önemlilerinden birisi de Zorunlu Deprem Sigortası'na ilişkin düzenlemedir. 27.08.1999 tarihli ve 4452 sayılı Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanununun verdiği yetkiye dayanılarak hazırlanan 587 sayılı "Zorunlu Deprem Sigortasına Dair Kanun Hükmünde Kararname" 27.12.1999 tarihli ve 23919 (mükerrer) sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹²³ www.Sigortacilik.gov.tr (Erişim Tarihi 21.12.2012)

Söz konusu KHK ile 27 Eylül 2000 tarihinden itibaren kapsamdaki meskenler için deprem sigortası yaptırmak zorunlu hale getirilmiş olup bu sigortayı sunmak üzere kamu tüzel kişiliğini haiz Doğal Afet Sigortaları Kurumu kurulmuştur. 9 aylık bir kuruluş sürecinin ardından DASK, öngörüldüğü şekilde 27 Eylül 2000 tarihinden itibaren teminat sunmaya başlamıştır. Halen 25 yetkili sigorta şirketi ve bu şirketlerin acenteleri DASK nam ve hesabına Zorunlu Deprem Sigortası yapmaktadır. Oluşturulan yeni sistem, kısa zamanda başarılı bir performans ortaya koymuş olup uluslararası kuruluşlar tarafından pek çok ülke için örnek uygulama olarak gösterilmektedir. Kurumun teknik ve operasyonel işlerinin yürütülmesi, dış kaynak kullanımı yoluyla sağlanmaktadır. Mevzuatta, Kurum İdarecisi ile sözleşmenin beşer yıllık sürelerle yenilenmesi öngörülmektedir.¹²⁴

Bir diğer sigorta çeşidi ise kaskodur. Türkiye' de son yıllarda giderek önem kazanan sigortacılık sektörünün en önemli konularından birisi de sigortalıdan alınacak prim miktarının belirlenmesidir. Türkiye'de kaza sigortalarının bir alt grubu olan trafik sigorta primleri (Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası) standart bir tarifeye göre, Hazine Müsteşarlığı tarafından belirlenmektedir. Günümüzde motorlu kara taşıtlarının artması ile kaza sayıları ve kazaya uğrayanların sayıları da artmıştır. Kazaya uğrayanların haklarının korunması, aynı zamanda kazaya neden olanlara, ağır ekonomik sorumluluk yüklememesi amacıyla trafik sigortalı ülkemizde zorunlu hale getirilmiştir. Türkiye'de trafik sigortalarında 11 tarife sınıfı mevcuttur. Ayrıca özel sigorta olarak “kasko” yapılmaktadır.

Kasko (casco) tabiri, İspanyolcadan gelmiş olup, bu (crane) anlamına gelir. İtalyanca ve Fransızca da şapka (casque) ayrıca gemi gövdesi anlamını da ifade eder. Kasko tabirini Sigorta Hukukunda ilk defa kullanılışı deniz sigortalı vasıtasıyla olmuştur.¹²⁵

Sonraları tekne sigortasını (assurance de la cogue) ifade etmek için kullanılmaya başlanmıştır. Almanlar tarafından kendi uygulamalarında uçak ve otomobil gibi taşıtlar için de kullanılmıştır. Günümüzde, kaza sigortalarının önemli bir bölümünü oluşturan otomobil sigortalarına 1883-84 yıllarından itibaren rastlanmakta, fakat gelişmesi 1. Dünya Savaşı sonra olmuştur. Savaşı takip eden teknolojik gelişmelere paralel olarak,

¹²⁴ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 43-44.

¹²⁵ Cahit Nomer,. Hüseyin Yunak, *Sigortanın Genel Prensipleri*, Ceyma Matbaacılık, İstanbul, 2000, s. 106-107.

otomobil piyasasındaki artış ve otomobil satışlarındaki taksit vs. gibi yeni yöntemlerle otomobil bu sigorta alanındaki gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. Bu dönemde, bahsedilen gelişmelerle birlikte meydana gelen kazaların ve zarar görenlerin artması da sigorta koluna olan ihtiyacı arttırmıştır. İlk defa kasko sigortası poliçesi 1890 yılında yapılmıştır. Önceki dönemlerde ortaya çıkan diğer sigorta konularından edinilen tecrübelerle, kasko sigortalarında, sigorta konusuna (araca) kullanıcıdan daha fazla ağırlık verilmiştir. İlk kasko tarifesi, İngiltere'de 1920'lerde "Accident Offices Association" tarafından kullanılmıştır. Kasko sigortasında taşıt, teferruat ve takımlarıyla birlikte belli rizikolara karşı sigorta edilir. Nitekim sigortacılık uygulamasında motorlu taşıt araçlarının kasko sigortası denilince, aracın kendisinin uğradığı kazalar neticesinde oluşacak ziya ve hasarların teminat altına alınarak karşılanması anlaşılmaktadır. Bu hasarlardan kastedilen aracın yanması, çalınması veya bir kaza sonucu uğrayacağı bütün hasarları kapsamaktadır.¹²⁶

Kasko sigortası, otomobil sayısının çok oluşu ve hasar meydana gelme sıklığının diğer branşlarla karşılaştırıldığında daha fazla olması nedeniyle yaygın olarak kullanılmaktadır. Kasko sigortası sigorta şirketleri portföyünün en büyük kısmını oluşturmakta ve önemli bir prim geliri sağlamaktadır. Kasko sigortası değişik türde riskleri kapsadığından trafik sigortasında olduğu gibi önemli bir ihtiyaç olarak tercih edilmektedir. Birincil olarak, gerek sahibi gerekse sürücü için bir sorumluluk kaynağıdır. İkinci olarak, otomobilin kendisi hasar görebilir, tahrip edilebilir veya çalınabilir. Üçüncü olarak, sürücü veya yolcuları bir kaza neticesinde yaralanabilir. Bir sigorta poliçesi bu tip teminatlardan birini veya daha fazlasını içerecek şekilde tasarlanabilir. Hasar taleplerinin hacim ve sıklık bakımından artmasından aynı zamanda tamir masraflarının da yüksek olmasından ötürü, kasko sigortası giderek pahalılaşmış ve bu alandaki çalışmalar giderek önem kazanmıştır. Sigorta şirketleri kasko sigortası branşında sürekli olarak poliçe satış ve karların büyütme üzere tasarlanan yenilikler denemektedir. Sigorta şirketlerinden bazıları teminatlarını genişletmekte, sigortalıya primi karşılığında daha fazla koruma vermektedir. Bazıları ise teminatın kapsamını azaltmakta veya harcamaları kısmak amacıyla sigortalıları daha dikkatlice seçmek üzere özel kurallar koymaktadır. Bu poliçe tiplerinin tümü arasında farklardan ziyade

¹²⁶ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 131.

benzerlikler bulunmaktadır. Bu nedenle hepsini ufak tefek düzeltmelerle önemli bir durumu çevreleyen koşullar altında incelemek mümkündür.¹²⁷

- **Kasko Teminat Kapsamları**

Kasko sigortası ile sigortacı, sigortalının, karayolunda kullanılabilen motorlu, motorsuz taşıtlardan, romörk veya karavanlar ile iş makinelerinden ve lastik tekerlekli traktörlerden doğan menfaatinin aşağıdaki tehlikeler dolayısıyla ihlali sonucu uğrayacağı maddi zararları karşılanmaktadır.¹²⁸

Bu kapsamda olan açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.¹²⁹

➤ **Genel Teminatlar**

1) Gerek hareket gerek durma halinde iken sigortalının veya aracı kullananın iradesi dışında araca ani ve harici etkiler neticesinde sabit veya hareketli bir cismin çarpması veya aracın böyle bir cisme çarpması, müsademesi, devrilmesi, düşmesi, yuvarlanması gibi kazalar ile üçüncü kişilerin kötü niyet veya muziplikle yaptıkları hareketler ile aracın yanması, aracın çalınması veya çalınmaya teşebbüs rizikoları teminat altına alınır.

2) Aracın üzerinde bulunan telefon, telsiz, teyp, radyo, klima ve diğer aksesuarlar poliçede ayrı ayrı gösterilmek koşuluyla ek bir prim ödenerek güvence kapsamına alınır. Ayrıca araçta taşınan (özellikle kamyon ile taşınan) emtea araç sahibine ait olmak ve ek prim ödemek koşuluyla güvence altına alınabilir.

3) Sigortalı aracın; düzenli sefer yapan araba vapurları ro-ro vb araçlarla taşınması sırasında uğrayacağı zararlar kasko güvencesi kapsamındadır.

➤ **Ek Sözleşmeyle Teminat Altına Alınabilecek Zararlar**

1) Türkiye sınırları dışında meydana gelen zararlar,

2) Grev, lokavt, kargaşalık ile halk hareketleri ve bunları önlemek ve etkileri azaltmak üzere yetkili organlar tarafından yapılan müdahaleler sonucunda meydana gelen zararlar,

3) Terörist eylemler ve bu eylemlerden doğan sabotajlar nedeniyle meydana gelen zararlar, (terörist eylemlerden maksat Terörle Mücadele Kanunu'nda tanımlanan terörist eylemlerdir.)

4) Deprem veya yanardağ püskürmesi nedeni ile meydana gelen zararlar,

¹²⁷ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 131-132.

¹²⁸ Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, *Sigorta Genel Şartları*, 2009.

¹²⁹ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 132-137.

- 5) Sel ve su baskın ile meydana gelen zararlar,
- 6) Taşıtta sigara benzeri maddelerin teması ile meydana gelen yangın dışındaki zararlar,
- 7) Yetkili olmayan kişilere çektirilen araca gelen zararlar ile kurallara uygun olmadan çekilen veya çektirilen araçlara gelen zararlar,
- 8) Taşıttın sigorta kapsamına giren kısmi bir zarara uğraması nedeni ile kullanım ve gelir kaybından doğan zararlar,
- 9) Taşıttın, kurallara uygun bir şekilde yasal olarak taşınmasına izin verilen patlayıcı, parlayıcı ve yakıcı maddeler taşınması nedeniyle uğrayacağı zararlar,
- 10) Taşıttın iddia ve yarışlara katılması sonucu ile bunlara hazırlık denemeleri sırasında meydana gelen zararlar.

➤ **Teminat Dışında Kalan Zararlar**

Aşağıdaki haller dolayısıyla taşıtta meydana gelen zararlar sigorta teminatının dışındadır:

- 1) Savaş, her türlü savaş olayları, istila, yabancı düşman hareketleri, çarpışma (Savaş ilan edilmiş olsun olmasın), iç savaş, ihtilal, isyan, ayaklanma ve bunların gerektirdiği inzibati ve askeri hareketler nedeniyle meydana gelen zararlar,
- 2) Herhangi bir nükleer yakıttan veya nükleer yakıtın yanması sonucu nükleer atıklardan veya bunlara atfedilen nedenlerden meydana gelen iyonlayıcı radyasyonların veya radyo-aktivite bulaşmaları ve bunların gerektirdiği askeri ve inzibati tedbirlerin neden olduğu bütün zararlar.
- 3) Kamu otoritesi tarafından çekilme hali hariç taşıtta yapılacak tasarruflar nedeniyle meydana gelen zararlar,
- 4) Poliçede gösterilen taşıttın, Karayolları Trafik Kanunu hükümlerine göre, gerekli sürücü belgesine sahip olmayan kimseler tarafından kullanılması sırasında meydana gelen zararlar,
- 5) Taşıttın, uyuşturucu maddeler veya Karayolları Trafik Kanunu uyarınca yasaklanan miktardan fazla içki almış kişiler tarafından kullanılması sırasında meydana gelen zararlar,
- 6) Taşıta, sigortalı veya fiillerinden sorumlu bulunduğu kimseler veya birlikte yaşadığı kişiler tarafından kasten verilen zararlar ile sigortalının fiillerinden sorumlu

olduğu kimseler veya birlikte yaşadığı kişiler tarafından sigortalı taşıtın kaçırılması veya çalınması nedeniyle meydana gelen zararlar,

7) Yağsızlık, susuzluk, donma, bozukluk, eskime, çürüme, paslanma ve bakımsızlık nedeniyle meydana gelen zararlar,

8) Sigorta kapsamına giren bir olaydan doğmadıkça ve böyle bir olayla sonuçlanmadıkça taşıtın mekanik, elektrik ve elektronik donanımında meydana gelen her türlü arızalar, kırılmalar ile lastiklerde meydana gelen zararlar,

9) Taşıtın bir hasar veya arıza nedeniyle zorunlu olarak taşınması veya çekilmesi nedeniyle meydana gelen teminat kapsamındaki zararlar hariç olmak üzere, taşıtın kendi gücü ile girip çıkacağı düzenli (tarifeli) ve ruhsatlı sefer yapan gemiler ve trenler dışında, kara, deniz, nehir ve havada taşınması sırasında uğrayacağı zararlar,

10) Taşıtın ruhsatında belirtilen taşıma haddinden fazla yük ve yolcu taşınması sırasında meydana gelen zararlar.

- **Kasko Fiyatlandırılması**

Kasko sigortalarında sigorta priminin hesaplanmasında araçların bedeli, cinsi, marka, model, tip, imal yılı vb. risk değerlendirme kriterleri göz önünde tutulur. Fiyatlandırmada bu unsurlar göz önünde bulundurularak, kasko tarife kitapçığında gösterilen tarife fiyatları uygulanır ve sigortalının ödeyeceği prim hesaplanır.

Primin hesaplanmasındaki en önemli unsurlardan biri sigorta bedelinin saptanmasıdır. Aracın rayiç sigorta bedelinin saptanmasında Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği tarafından belirlenen araç değer listeleri kullanılmaktadır. Bu listeler her üç ayda bir araçların günün rayiç bedellerine göre ayarlanarak yenilenir. Rayiç değer, araç listesinde gösterilen değerden fazla ise sigorta bedeli olarak rayiç değer esas alınır. Sigorta primini etkileyen bir diğer unsur ise aracın orijinalinde olmayan aksesuar, kasa, tanker vb. eklemelerin yapılmış olmasıdır. Yapılan bu eklemelerin parasal değeri sigorta bedeline eklenir.

Fiyatlandırmada bir diğer önemli unsur de ek güvencedir. Her bir ek güvence için tarife kitapçığında gösterilen fiyatlar esas alınır.

Aracın sigorta bedeli, bu unsurlar göz önünde bulundurularak belirlendikten sonra bu sigorta bedeli üzerinden bulunan prime indirimler uygulanır. Böylece kaskoya esas olacak net prim bulunur. Net primin %5'i gider vergisi olarak hesaplanır ve böylece sigortalını ödeyeceği;

Ücret = Net Prim + Gider Vergisi olarak belirlenir.

Aşağıdaki durumlarda sigorta primleri gün esasıyla hesaplanır:

- Kasko sigortası genel şartlarında açıklaması yapılan durumların gerçekleşmesi ve aynı zamanda gün esasının uygulanmasının istenmesi durumunda,
- Teminat başlangıç tarihinde bir yıldan fazla süre için yapılacak sigortalarda bir yılı aşan bölüme,
- Teminatın yürürlükte olduğu süre içinde sigorta bedelinin değişmesi durumunda. Gün esasıyla prim hesaplanırken uygulanan tarifelerin yıllık primi ile belirlenen gün sayısının yıllık gün sayısına oranı çarpılır ve sigortalının ödeyeceği prim bulunur.

➤ **Uygulanan indirimler**

- Araç çokluğu indirimi: Aynı gerçek veya tüzel kişiye ait 5 ve daha fazla aracın sigortalanmasında bu indirim uygulanır. Araçların sayısına göre uygulanacak indirimler aşağıda gösterilmektedir.

ARAÇ ADEDİ	5-10	11-25	26-40	41-70	+70
İNDİRİM %	5	10	15	20	25

- Hasarsızlık indirimi: Sigortalı araç için ilk 12 aylık sigorta süresi içinde herhangi bir hasar talebinde bulunmamışsa poliçe yenilenirken bu indirim uygulanır. Sigorta süresiyle orantılı olarak uygulanacak indirim oranları aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

YIL	1.	2.	3.	4.+
İNDİRİM %	30	40	50	60

Sigorta sektöründeki genel uygulamalar çerçevesinde; hasarsızlık tenzili uygulanmış poliçe hasar dışında herhangi bir nedenler ile iptal edilirse veya vadesinde yenilenmez ise dahi sigortalının hasarsızlık tenzilatı hakkı bir önceki poliçesinin iptal veya vade bitim tarihinden itibaren 1 yıl geçerli olabilmektedir.

- Alarm/immobilizer indirimi: Yalnızca özel otomobiller ve taksiler için uygulanan bu indirim sigortalının araca alarm cihazı taktırmak için yaptığı harcamaları

belgelemek koşuluyla uygulanır ve kasko tarife fiyatından belirli bir oranda indirim yapılır. Aynı indirim immobilizere için de geçerlidir fakat eğer iki cihazda mevcutsa ayrı ayrı indirim yapılmaz tek bir indirim uygulanır.

- Plaka indirimi: Bu indirim yalnızca özel otomobil ve taksilere uygulanır. Bu tür araçlara genel olarak %10 indirim uygulanır. Ankara, İstanbul, İzmir plakalı araçlar trafik yoğunluğu nedeniyle bu indirimden faydalanamaz.

- Peşin ödeme indirimi: Bu indirim her şirkette farklılık gösterse de genel olarak % 5-10 arasındadır.

- Sıfır km. araç indirimi: Poliçe başlangıç tarihinde 0 km araçlara kasko tarife fiyatından ek teminatlar dahil genel olarak % 5-10 arasında bir indirim uygulanır.

➤ **Uygulanan Ek Primler**

Kasko poliçesinde riskin ağırlaştığı durumlarda çeşitli ek primler uygulanır. Ek prim uygulamasını gerektiren durumlar ve ek prim türlerini aşağıdaki gibi açıklayabiliriz:

- Römork ek primi: Yalnızca römork çeken araçlar ile tarımsal traktörlerin dışında kalan araçlara römork takıldığı takdirde çeken aracın riski artacağından, çeken aracın ve römorkün kasko sigortasına uygulanan tarife fiyatı genel olarak arttırılır.

- Hasarlılık ek primi: Herhangi bir biçimde kasko hasar tazminatı ödenen aracın sigortası yenilenirken, sigortacı tarife primini istediği oranda artırabilir.

- Yaşlılık ek primi: 10 yaşından büyük olan araçların, kasko sigortasına uygulanan tarife fiyatı 10 yaşı geçen her bir yıl için genel olarak bir oranda arttırılır. Özel durumlarda bu oranlar değiştirilebilir.

- Amortisman ek primi: Hasar yapan araç tamir edilirken yeni parça kullanıldığından ilgili parça itibariyle bir değer artışı söz konusudur. Oysa eski parça aracın imal edildiği tarihten itibaren hasarın olduğu tarihe kadar işlevini yaptığından bu sağlanan ek değer belirlenen tazminattan parçaların eskime payı adı altında düşülüp kalanı sigortalıya ödenir. Kasko sigortası teminatı verilip kısmi hasara maruz kalması halinde 0 km araçların uğrayacağı hasar sonunda değişen parçalar nedeni ile araçta meydana gelen kıymet artışı düşülmeksizin tazminat ödenir.

- Değer ayarlama ek teminatı: Sigorta hukuku ve genel şartlar kapsamında; araç hasar yaptığında sigorta bedeli ödenen tazminat kadar eksilir. Eksilen bu miktara

tekabül eden prim alınarak sigorta bedeli tekrar poliçede yazılı bedele yükseltilir. Buna değer ayarlama zeyli denir.

- Mutabakatlı bedel ek primi: Kasko sigortası genel şartlarının A-6 maddesinin 2. paragrafı kapsamında teminat istenmesi durumunda istenen teminat süresine tekabül eden primin %50'si sürprim gün esasına göre alınır.

Fiyatlandırmayı etkileyen unsurlar ise aşağıdaki gibi özetlenebilir.

- Sigortalıların ekonomik, sosyal özellikleri, bilgi edinebilme ve değerlendirme imkânları, sigortalanabilir risklerin tutarı ve yapısı,

- Şirketin risk yönetim uygulamaları, ürünlerinin yapısı, ürün politikası, pazarlama faaliyetleri, büyüme hedefleri, fon yönetim yapısı,

- Pazarın yapısı rekabet koşulları, ürünler, pazar hakkında bilgi edinebilme.

II. BÖLÜM:

SİGORTANIN İŞLEVLERİ

1. SİGORTANIN EKONOMİK İŞLEVLERİ

Ekonomi içinde üretkenliği artıran, gelişme ve büyümeyi destekleyen ekonomik işlevler sigorta işletmelerine mali kurum kimliği kazandırmaktadır.¹³⁰

Risk ve sigorta problemlerine yaklaşım şekli ne olursa olsun, sigortanın varlığı bütün ekonomik birimlerin performansını etkilemekte ve bu nedenle kaynakların optimum dağılımını ve ulusların ekonomik gelişmesini etkilemektedir. Giderek gelişen ekonomik ve teknolojik yaşam, yeni risk türlerini ve sigorta gereksinimlerini gündeme getirmiştir. Sigorta sektörü dönemin koşullarına başarılı bir şekilde ayak uydurduğu gibi, ortaya çıkan gereksinimlere büyük bir yaratıcılıkla cevap vermiştir. Tarihsel açıdan bakıldığında denilebilir ki, dünyamızda refah dönemlerinin arkasında genellikle sigortacıların başarı ve buluşları ile birbirine örülmüş destek ve güvenceleri vardır. Dünya ekonomisiyle sigorta faaliyetlerinin gelişimi arasındaki ilişki doğrudandır. Direkt prim üretiminin GSMH (Gayrisafi Milli Hasıla) içindeki oranı sigorta sektörünün ekonomik gelişmeye etkisini göstermektedir. Sigortacılık tarihinde, bir dayanışma işlemleri organizasyonu olarak başlayan sigorta faaliyetleri zamanla, ticareti uluslararası alanlara yayan, girişimci sayısını arttıran, kredi olanakları yaratan, girişim ve girişimciler için hayati önem taşıyan faaliyetler haline gelmişlerdir. Sigorta kuruluşlarında biriken prim, teminat sermayeleri gibi potansiyellerin hisse senedi, tahvil, gayrimenkul alımı ve ikraz şeklinde değerlendirilmesi bu önemi giderek artırmıştır. Böylelikle gelişmiş sigortacılık faaliyetleri, riskleri yönetme ve güvence satma ile ilgili işlevlerinin yanı sıra ülke ekonomisinde üretken faaliyetlere neden olan işlevleri de gerçekleştiren faaliyetler haline gelmişlerdir. Ekonomik gelişme gereği her toplum sermaye birikimine önem vermek zorundadır. Çünkü dengeli bir büyüme, kaynakları, kaynaklar ise sermaye birikimini gerektirir. Planlanan büyüme hızı için

¹³⁰ T., Ünal, a.g.e., 1994, Sunuş.

gerekli sermaye birikimi ekonomiyi sarsıntıya uğratmadan ancak tasarruf ve dış kaynakların gerekli miktarda elde edilmesi ile gerçekleştirilir.¹³¹

Sigortacılığın ekonomik işlevleri makro düzeyde etki göstermektedir. Diğer bir ifadeyle bu işlevlerin alanı ülke ve dünya ekonomisi olup, amaç; büyüme, gelişme ve kalkınmaya yöneliktir. Sigorta faaliyetleri yaygınlaştıkça ekonomik işlevlerin etkinliği artar, ekonomide gelişme ve büyümeye gösterdiği olumlu katkıların yanı sıra itici güç halini alır.¹³²

Reel kapital (sermaye) teşekkülü, gelirlerden tüketilmeyip tasarruf edilen meblağların kapital mallarına çevrilmeleri ile olur. Gelir düzeyi yükseldikçe tasarrufun da artacağı açıktır. Gelir düzeyinin bir fonksiyonu olarak tasarruftan bahsedildiğinde kişisel tasarruflar anılmaktadır. Kişilerin gelirlerinden kendi istekleri ile yaptıkları tasarruflar genellikle tasarruf sandıkları, bankalar, hayat sigortaları ve diğer sigortalar ile benzeri kurumlar aracılığı ile toplanarak, ikraz yolu ile yatırıma fon olur ya da hisse senedi vs. alımına hazır bir kaynak haline gelirler. Sigortacılar, özellikle tasarrufa bağlı hayat sigortalarıyla, kişinin gelirinden belli aralıklarla ve düzenli bir şekilde birikim yapmasını sağlarlar. Sigorta ettiren tarafından ödenen prim tutarları da tasarruf sayılır. Çünkü sigorta şirketlerinin elde ettikleri primler hasar ödemeleri yapıncaya kadar sigorta şirketinde büyük meblağlar halinde beklerken, ikraz, hisse senedi, tahvil, gayrimenkul satın alma yolu ile yatırımlara kaynak olur. Sigorta şirketleri mali yeterlilik sağlama amacıyla teminat sermayeleri, karşılıklar vb. fonlar ayırmak durumundadırlar. Bu kalemler de menkul ya da gayrimenkul değerler halinde beklemektedirler. İşte bu fonlar ekonomilerde yatırımlara kaynak olan fon arzını arttıran birikimlerdir.¹³³

Modern Büyüme Teorilerinin özünde, yatırımın kapasite yaratıcı etkisi yatar. Ekonomiler üretim güçleri arttıkça büyür ve gelişirler. Bu nedenle kaynak bulma ve yatırımları finanse etme gerekliliği karşısında sigorta sektörünün oluşturduğu fonlar büyük önem kazanır. Sigorta sektörünün sağlayacağı bu fonların yatırıma kanalize edilmesiyle istihdam artar, yeni iş alanları yaratılır. Ayrıca girişimcilere sağlayacağı

¹³¹ G. Şebnem Uralcan, a.g.e., s. 53-54.

¹³² S.G.İ., Balta, a.g.e., s. 52.

¹³³ G. Şebnem Uralcan, a.g.e., s. 55.

güvence ile yurt dışına ticari atılımlar olacak, ihracatta meydana gelecek artışla ödemeler dengesi olumlu yönde etkilenecektir.¹³⁴

Bir anlamda, sigorta faaliyetleri geniş halk kitlelerine ulaşabilme özelliğine sahip oldukları için, gerek ülke vatandaşlarının çok büyük bir kesiminin ve gerekse ülke dışı vatandaşların gelirlerinin bir kısmını rezervuarları içinde biriktirme olanağına sahiptirler. Bu değer birikimleri yatırım alanlarına aktarıldıklarında, istihdamı ve milli geliri arttırmaktadırlar. Geliri artan kişiler daha fazla tasarruf yapabilmektedirler. Küreselleşme eğiliminin arttığı günümüzde, önceleri uluslararası boyutta olma zorunluluğu olan sigorta işlemleri, hızla küreselleşmektedir. Bu işlemler, ülkenin ödemeler dengesine de etki etmektedir. Uluslararası sigorta ve reasürans işlemleri başarılı oldukları takdirde, ülkeye döviz kazandırmakta ve dış ödemeler için nakit olanakları yaratmaktadırlar. İthal mallarına yatırım yapan gelişmekte olan ülkeler açısından bu döviz kazancının önemi büyüktür.

1.1. Sosyo-Ekonomik Kayıpların Önüne Geçme İşlevi

Riskler gerçekleştiğinde, mal veya can kaybı olmakta, insanlar acı çekmektedirler. İşyerlerinin kapanması, girişimcilerin iflası, aile dağılmaları, yoksulluk gibi sosyo-ekonomik çöküntüler, kaçınılmaz olmaktadır. Özellikle endüstriyel riskler gerçekleştiğinde, telafi olanağı olmadığı sürece, işletmenin ekonomik faaliyetleri durmakta ve üretim, istihdam, tasarruf vs. açılarından dar boğazlar oluşmaktadır. Kişilerin karşılaşılabilecekleri aynı tür risklere karşı birleşmeleri ve tek başlarına taşıyamayacakları ekonomik çöküntüleri, çoğunluğa dağıtarak önlemleri, sigorta faaliyetlerinin temelini oluşturmaktadır. Bu dayanışma işlemi sigorta şirketi organize etmekte ve yürütmektedir. Dolayısıyla risklerin gerçekleşmesinden doğan sosyo-ekonomik çöküntülerin önünü alınmış olmaktadır.

Sigortacılar doğal olarak hasarları minimumda tutmaya gayret etmektedirler. Sigortacılar, insanın yapısı gereği, eğer çaba harcanmazsa, sigortalı risklerde hasarların artacağını öngörmektedirler. Artan hasar ve hasar olasılığı, prim oranlarının da artmasına neden olmaktadır. Böylece, sigortalı sayısının azalacağı, bu durumun da

¹³⁴ S., Güneş, *Sigorta Sektörü ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri*, (Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 1997, s. 43.

Büyük Sayılar Kanunu gereği sigortacılık için istenmeyen bir gelişme olacağı görülmektedir. Bununla beraber, sigortacılar hasar ödemelerinin sigortacılık kârlarını azalttığını düşünerek, hasarları önleme ve önleme örgütlerine yardım faaliyetlerini arttırmaktadırlar. Örnek vermek gerekirse, yangın sigorta teftişleri, hayat sigortası doktor ve hemşire hizmetleri, taahhüt veren şirketler açısından işverenle ilgili tahkikat yapılması, otomobillerin ve otomobil fabrikalarının veya trafik teşkilatının faaliyetlerinin irdelenmesi ve buna benzer araştırmalar ve eğitsel çabalar, aslında, yangını, ölüm oranını, hırsızlık ve yolsuzlukları, trafik ya da endüstriyel kaynaklı kazaları vs. önlemek, sayısını, frekansını ve şiddetini azaltmak amacıyla yapılan faaliyetlerdir. Bu çabalar sigorta şirketleri tarafından gerçekleştirilmekte, gözetilmekte ve desteklenmektedir.¹³⁵

1.2. Sermaye Birikimi ve Kredi Olanığı Sağlama İşlevi

Günümüzde kredisiz ne ticaret, ne sanayi ne de taşımacılık düşünülemez. Kredi karşılığı ipotek edilecek bir değer sigortalı olması alacaklının haklarını kuvvetlendirerek kredi alması işlemini kolaylaştırmaktadır. Kredi demek risk demektir, kredi veren bu riski de devretmek zorundadır. Tasarrufu geliştirir, sermaye oluşumuna katkı sağlar. Hayat sigortaları ve benzeri sigortalar uzun vadeli nitelikleri itibarıyla fon birikiminde büyük önem taşımaktadır. Çok küçük bir tasarrufla ödenebilen primlere karşılık belirlenen tarihte belirli bir meblağ elde edilebilmektedir. Ayrıca, tahsil edilen primin oluşturduğu sermaye, yatırımlarda kullanılarak iktisadi hayatta rol oynamaktadır.¹³⁶

Gelişmekte olan ülkelerde kalkınma açısından önemli konulardan biri de yatırımlar için gerekli sermaye birikiminin sağlanmasıdır. Kişisel tasarruflarda sermaye birikiminin kaynaklarındandır. Kişisel tasarruflar sigorta şirketleri, bankalar ve sermaye piyasaları gibi finansal kurumlar aracılığı ile toplanarak yatırıma hazır kaynaklar haline dönüştürülmektedir. Sigorta şirketlerine ödenen primlerin teminat veya teknik karşılıklar şeklinde ayrılmasıyla menkul ve gayrimenkul değerlerin satın alınması

¹³⁵ G. Şebnem Uralcan, a.g.e., s. 57.

¹³⁶ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 14.

yoluyla fonların oluşumuna yol açmakta ve bu fonların yatırımlara aktarılması gerçekleşmektedir.¹³⁷

Bireyler, risklerin gerçekleşmesi durumunda karşılanacakları zararlarını tazmin edebilmek amacı ile tasarruflarının bir kısmını sigorta primlerine yönlendirebilmektedirler. Ödenen primlerin uzun vadede sağlayacak olduğu getirilerin yüksek olması beklentisi tasarrufların artmasına neden olabilmektedir. Sigortacıların elinde toplanan büyük fonların sermaye piyasasında yatırımlara yönlendirilmesi yoluyla ülke ekonomisine katkıda sağlamakta ve piyasanın gelişmesini sağlamaktadır.¹³⁸

1.3. Vergileri Arttırma İşlevi

Sigorta sektörü hizmet üreten sektörlerdendir. Aynı zamanda bir finans kurumudur. Sigorta şirketleri, ülkelere göre belki ufak tefek yapısal değişiklikleri olan sistemler olsa da genelde ticari amaçlı birer işletmedir. Bu sektörde sigorta ve reasürans şirketlerinde, aracılarda, eksperlik bürolarında, çeşitli hizmet sunan anlaşmalı kurum ve kuruluşlarda uzmanlar, elemanlar çalışmakta ve gelirini buradan elde etmektedirler. Sigorta işlemlerinin ülke ekonomisi açısından bir başka önemi, tasarruflara kaynak teşkil eden vergilere de büyük oranda katkıda bulunmasıdır. Sigorta işletmeleri yıl sonu bilançolarına göre kendilerine düşen vergiyi öderler. Bunun dışında, ellerindeki tahvil, hisse senedi, gayrimenkul gibi yatırım unsurlarının da gelir veya bina vergilerini öderler. Ayrıca, her sigorta poliçesi başına prime oranla, Gider Vergisi, Yangın Söndürme Vergisi, Konut ve işyeri Vergisi ölüme bağlı hayat sigortalarında Veraset ve İntikal Vergisi gibi vergiler tahakkuk ettirilir. Bu vergiler ülkelere göre farklılıklar gösterir. Sigortacılığın gelişmiş olduğu ülkelerde bu vergiler toplam vergiler içinde önemli bir paya sahiptir.¹³⁹

İyi çalışan bir sigorta sektörü sadece sigortalıları değil, ülkenin mevcut ve gelecekteki varlıklarını güvence altına alarak ekonominin tümüne yarar sağlamakta, yerel ekonomilere daha fazla yatırım yapılması olanağı yaratmakta ve sigorta

¹³⁷ R., Akbulut, *1994-1999 Döneminde Türkiye'deki Özel Sigorta Sektörü Şirketlerinin Fon Yaratma Kapasitesinin Genel Değerlemesi*, İşletme Fakültesi Dergisi, Cilt no: 29, Sayı: 2, İstanbul, 2000, s. 55.

¹³⁸ Z., Sak, *Türk Sigorta Sektörünün AB Sigorta Sektörü Kapsamında Ekonomik Açıdan Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2007, s. 5.

¹³⁹ G. Şebnem Uralcan, a.g.e., s. 60-61.

sektörünün artan performansının doğrudan veya dolaylı yollarla sağladığı daha yüksek vergi gelirleri kamu finansmanını olumlu yönde etkilemektedir.¹⁴⁰

Sigorta şirketleri ödemek durumunda oldukları kurumlar vergisine ek olarak, yaptıkları sigortalardan banka ve sigorta muameleleri vergisi (gider vergisi), yangın sigortalardan dolayı ayrıca yangın sigorta vergisi, hayat sigortalardan dolayı veraset ve intikal vergisi gibi birçok vergiyi devlete ödeyerek, hazine açısından bir gelir kaynağı oluşturmaktadır. Bu vergiler ülkelere göre farklılıklar gösterir.¹⁴¹

1.4. Uluslararası Ekonomik İlişkilerin Gelişmesine Olanak Sağlama İşlevi

Sigorta faaliyetleri, hem özellikleri hem de gelişen uluslararası ilişkiler gereği uluslararası işlemler olmak zorundadır. Gerek sigorta gerekse reasürans işlemlerinde karşılıklı olarak doğan, prim alış ve devretileri, tazminat ödemeleri ve girdileri, döviz hareketlerine neden olmaktadır. Bu işlemler ödemeler dengesini etkilemektedir.¹⁴²

Sigorta ve reasürans şirketleri yapmış oldukları işlemler sonucu ülkeye döviz kazandırabileceği gibi tam tersi bir sonuçta gerçekleşebilir. Sigorta sektörünün ödemeler dengesine yaptığı bu etkinin yanı sıra dış ticareti destekleyici bir etkisi de vardır. Biri direk, diğeri dolaylı yoldan gerçekleşen bu etkiler kısaca şöyledir; direk sigorta işlemleri reasürans ve retrosesyon işlemleri sonucunda yurt dışından elde edilen gelirler, giderler, ithalat ve ihracat konulu nakliyat sigortası giderleri ve diğeri sigorta gelir ve giderlerinden oluşmaktadır.¹⁴³

Günümüzde ihracata dayalı sanayileşme stratejisinin, ülkelerin belli bir aşamadan sonra tartışmasız olarak uygulaması gereken politika olduğu genel kabul görmüş bir yaklaşımdır. Ekonomideki yapısal değişimin tabii sonucu olarak ihracat, ithalat ve uluslararası faaliyetlerde görülen artışlarla birlikte taşımacılığın ve bunun emniyetli halde yapılmasının önemi ortaya çıkmaktadır.¹⁴⁴ Taşımacılık ve ihracat

¹⁴⁰ A., Uyanık, *Sigorta Sektörünün Vergilendirme Etkilerinin Ölçeğe Göre Değerlendirilmesi*, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü ve Bankacılık ve Sigortacılık Yüksek Okulu Uluslararası Finans Sempozyumu, 2005, s. 2.

¹⁴¹ Şebnem Duman, *Türk Sigorta Sektöründe Boş Kapasiteler ve Ekonomik Kayıplar*, Bilaraş, İstanbul, 1990, s. 23.

¹⁴² T., Ünal, a.g.e., s. 40.

¹⁴³ S., Güneş, a.g.e., 1997, s. 49.

¹⁴⁴ R., Akbulut, a.g.e., s. 57.

kredisi sigortaları, uluslararası ekonomide ticaret hacmini genişletici etkide bulunmaktadır.¹⁴⁵

2. SİGORTANIN SOSYAL İŞLEVLERİ

2.1. Sosyal Güvenliğe Katkı Sağlama İşlevi

Sosyal güvenlik programlarının üzerindeki baskıyı hafifletmektedir. Özellikle hayat sigortaları ve bireysel emeklilik sistemi, devletin büyük harcamalar gerektiren sosyal güvenlik programları için tamamlayıcı bir rol üstlenmektedir. Örneğin, bireysel emeklilik sistemi sosyal güvenlik sistemine ek emeklilik ödemeleri ile sosyal güvenliğe katkıda bulunmaktadır. Böylece sosyal güvenlik sistemi üzerindeki yükü azaltarak, devlet bütçesi üzerindeki baskıyı hafifletir. Hükümetler de kaynaklarını başka yerlere ve yatırımlara aktarabilirler.¹⁴⁶

2.2. İstihdam Yaratma İşlevi

Sigorta sektörü hizmet üreten bir sektör konumundadır. Topluma hizmet sunan diğer hizmet sektöründeki kurumlar gibi sigortacılık sektörü de faaliyetlerini devam ettirmek ve topluma daha iyi hizmet sunmak için bünyelerinde eleman istihdam etmek zorundadırlar. Özellikle kalkınmış ülkelerde sigorta şirketlerinin kendi faaliyetlerinin dışına çıkarak inşaat, bankacılık, eğitim ve danışmanlık, turizm gibi alanlarda da faaliyet göstermeleri istihdamı artırmaktadır.¹⁴⁷

Sigortanın özellikle yatırımları artırıcı etkisiyle ülke ekonomisine katkıda bulunması, ayrı bir sektör oluşturup yeni iş alanları yaratması ve önemli felaketlerin çalışma yaşamında asgari kesintiyle atlatılmasını sağlaması istihdamı da arttırmaktadır. Ayrıca, ölüm, yangın, hırsızlık, doğal afetler, sakatlık gibi risklerin gerçekleşmesinden doğacak sosyo-ekonomik sorunların ve kayıpların önüne geçtiğinden, sosyal huzursuzlukların çoğalmasını engeller ve böylece, huzurlu ve güvenli bir ortamın oluşmasına katkıda bulunur. Diğer taraftan, sigorta aynı tehlikeyi görebilecek taraflar

¹⁴⁵ Enver Alper Güvel. Afitap Öndaş Güvel, Sigortacılık, Seçkin Yay., Ankara, 2004, s. 32.

¹⁴⁶ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 16.

¹⁴⁷ A., Eralp, *Hayat Sigortası ve Gelir Esnekliği*, (Yüksek Lisans Tezi), G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008, s. 17.

arasında "olası tehlike maliyetini" paylaşır bir dayanışma unsurudur. Paylaşım kitlesinin reasürans yolu ile genişlemesi bu dayanışmayı uluslararası kılmaktadır.¹⁴⁸

2.3. Sosyal Refahı Arttırma İşlevi

Toplumun refah düzeyini belirleyen kıstaslar oldukça fazladır. Ancak, kişi başına gelirin artış gösterdiği bir trend bu kıstasların başında gelen klasik bir ölçüttür. Sigorta faaliyetleri süresince oluşan ve yatırımlara yönlendirilen fonların toplam tasarruflar içinde önemli boyutlara ulaşması nedeniyle ekonomik gelişme ve büyümede sigorta fonlarının katkısı büyüktür. Artan milli gelire bağlı olarak kişi başına gelirin de artacağı öngörülmektedir. Bu durumda sigorta birikimlerinin ekonomiyi canlandırdığı ve kişi başına geliri, dolayısıyla, refah düzeyini arttırdığını söylemek mümkündür.

Ayrıca, sigorta güvencesi, hasarların telafisini mümkün kıldığı için, iş yerlerinin kapanmasını, yatırımların azalmasını da önleyerek, ekonomide devreden çıkacak yatırımların doğuracağı gelir kaybının önüne geçmiştir. İşsiz sayısının artmasını da engel olan sigorta, kişiler açısından ise, ölüm, yangın, hırsızlık, doğal afetler, sakatlık gibi risklerin gerçekleşmesinden doğacak sosyo-ekonomik sorunların, kayıpların ve yıkımların önüne geçtiğinden, aile dağılmalarının, huzursuzlukların, intiharların çoğalmasını engellemektedir. Yeni nesillerin huzurlu ve güvenli bir ortamda yetişmelerini sağlamaktadır.

¹⁴⁸ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 14-15.

III. BÖLÜM:

DÜNYA'DA SİGORTACILIK SEKTÖRÜ

1. SİGORTACILIĞIN DÜNYA'DAKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

Dünya'da sigortacılığa benzer ilk uygulamalara günümüzden yaklaşık 4000 yıl önce Babiller'de rastlanmaktadır. Zamanın ticaret merkezi durumundaki Babil'de, kervan tüccarlarına borç veren sermaye sahipleri, kervanların soyulması veya fidye ödeme durumuyla karşılaşmaları halinde tüccarların borçlarını silmekte, buna karşılık borcu tüccarlardan geri aldıkları zaman, taşıdıkları riskin karşılığı olarak ana borç miktarı üzerinden bir miktar para almaktaydılar.¹⁴⁹

Bu olay daha sonra Kral Hammurabi tarafından yasallaştırıldı. Hammurabi Kanunlarının en büyük özelliği haydutların saldırısına uğrayan kervanların zararlarının bütün diğer kervanlar arasında paylaşılmasını öngörmesi şeklindeydi. Bu, tehlike paylaşmasının kara taşımacılığındaki ilk örneğidir. Hindular M.Ö. (Milattan Önce) 600 yıllarında sigorta özelliği taşıyan kredi anlaşmaları yapmaya başlamışlardır. Bu anlaşmalar basit içerikli olup, toplumlardaki sigorta düşüncesini geliştirerek sigortacılıkta ilk adımları ortaya koyması bakımından önem taşımaktadır. Ortaçağda da bu tür kredi anlaşmaları gelişerek deniz ödöncü ve nakliyat sigortalarının temelini oluşturmuştur.¹⁵⁰

Sonraları sigortaya daha yakın uygulamalar özellikle deniz ticaretinin geliştiği yerlerde görölmektedir. İlk denizci uluslardan Kartacalılar, Romalılar, Yunanlılar arasında geminin taşıdığı yük üzerinden borç verip, geminin limana varamaması riskini taşıyarak, taşıdığı bu risk için dönüşte anapara ile birlikte faiz alanlar bulunmaktaydı. Alınan faizlerin yüksekliği Kilise tarafından hoş görölmeyip, bir süre sonra da yasaklandı. Büyük olasılıkla bu yasak, olabilecek tehlikelere karşı önceden prim alma biçimine, dolayısıyla da sigorta fikrinin doğmasına yol açtı. Prim esaslı sigorta yaklaşık

¹⁴⁹ Erdoğan Sergici, *Türklerin Tarihi ve Sigortacılık*, Latin Yayınları, 2001, s. 110.

¹⁵⁰ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 55.

M.S. (Milattan Sonra) 1250 yıllarında Venedik, Pisa, Floransa ve Cenova şehirlerinde görülmüştür.¹⁵¹

Bugün anladığımız anlamda sigortacılığın ilk örnekleri, tarih sahnesine 15. yüzyılda yeni keşifler ve okyanus aşırı deniz ticaretinin gelişmesiyle birlikte çıkmıştır. Cenevizli tüccar ve armatörlerin, deniz yoluyla gönderdikleri mal ve gemilerin kazaya ya da saldırıya uğraması ihtimaline karşı prim sistemiyle çalışan bir dayanışma içerisine girmeleri, günümüz sigortacılığının temelini teşkil etmektedir.¹⁵²

Prim esasına dayanan sigorta uygulaması ilk olarak 1250 yıllarında Venedik, Pisa ve Floransa'da görülmüştür. Bilinen ilk poliçenin Genes (Cenova) Ticaret Odası tarafından İtalya'da düzenlendiği söylenmektedir. 23.10.1347 tarihinde İtalya'nın Genes Limanı'ndan Majorka'ya hareket eden Santa Clara adlı geminin yükü, ilk nakliyat sigorta poliçesi ile sigortalanmıştır.¹⁵³

İlk sigorta şirketi de 1424 yılında, yine Cenova şehrinde kurulmuştur. Sigorta konusunda ilk mevzuat ise 1435 yılında yayınlanan Barselona Fermanıdır. Denizde başlayıp gelişen sigortacılık, daha sonraları hayat sigortası fikrinin doğmasına neden olmuştur. Gemi ve yükünün sigorta edilebilmesi, kaptan, yolcular ve tayfaların da sigorta edilebilmesi fikrini de beraberinde getirmiştir. 17. yüzyılda bir İtalyan bankeri olan Tonti'nin getirdiği "Tontines" denilen sistemde, belirli kişiler bir araya gelerek, belirlenen bir süre için ortaya belirli bir para koymakta, süre sonunda hayatta kalanlar parayı aralarında paylaşmaktaydı. İnsanların çoğu, kendilerinin başkalarından daha çok yaşayacaklarına inandıklarından epey rağbet gören bu sistemde ölenlerin maddi kayba uğradıkları düşünülerek, öngörülen süreden önce ölenler için de ölüm rizikosuna karşılığı prim ödenmesi öngörülmüş ve hayat sigortalarına geçiş de bu şekilde başlamıştır.¹⁵⁴

Sigorta kavramının Kıta Avrupası'ndan dünyaya yayılmasında önemli bir dönemeç olan koloni döneminde sigortacılık, Avrupa devletleri ile yakın ticari ve siyasi ilişkiler kurmak zorunda olan kolonilerde de uygulanmaya başlanmıştır. Kolonilerin sigorta sektörlerine Avrupa kökenli firmaların hakimiyeti, bu ülkelerin bağımsızlıklarını kazanmaları sonrasında da sürmüştür. Son yirmi yıl içerisinde, eski kolonilerde ulusal

¹⁵¹ Erdoğan Sergici, a.g.e., s. 111.

¹⁵² Çağatay Ergenekon, a.g.e., s. 4.

¹⁵³ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 55.

¹⁵⁴ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 9.

sigortacılığı teşvik eden politikaların uygulanmasıyla, yerel sigorta şirketlerinin pazar paylarında artış göstermeye başlamıştır.¹⁵⁵

ABD

19. yüzyılda yangın sigortaları İngiltere'den Avrupa'ya ve Birleşik Amerika'ya yayılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1752 tarihinde, Londra sisteminden hareketle sigortacılık etkinliği başlamıştır. İlk ciddi sigorta kuruluşu, Insurance Company of North America'dır.

AB

Avrupa Birliği'nde sigorta 1957 tarihinde Avrupa Ekonomik Topluluğu'nu kuran Roma Anlaşması'yla temellerini atmıştır. Mevzuata göre "Hizmetlerin Serbest Dolaşımı, Yerleşme ve Hizmet Sunma Serbestisi" bağlamında, finansal hizmetlerin serbest dolaşımındaki ve sunulmasındaki engelleri ortadan kaldırarak, Avrupa Birliği içerisindeki yasal uyumsuzlukları gidererek, Avrupa Tek Sigorta Pazarı'nı oluşturmayı, düzenlemeyi ve denetlemeyi hedeflemektedir.²¹ 24 Şubat 1964 tarihinde kabul edilen "Reasürans ve Retrosesyon Alanında Yerleşme ve Hizmet Sunma Serbestisine Dair Engellerin Kaldırılması Direktifi" ile başlayan süreç gelişerek devam etmektedir. Daha sonra geliştirilen direktifler; reasürans, koasürans, hayat ve hayat dışı sigortalar, sigorta yöntemleri, motorlu taşıt sigortaları ve aracıları, sigorta hesapları ve sigorta komitesi hakkında kural ve esaslarla ilgilidir. Avrupa Birliği'nin uzun dönemli hedeflerinden birisi de finansal hizmetler alanında tek pazar yaratmaktır. AB üyesi ülkelerin devlet ve hükümet başkanlarının katılımıyla 2000 yılı Mart ayında Lizbon'da yapılan toplantıda AB'de finansal hizmetlerin ve sermaye piyasasının entegrasyonu konusunda önemli bir adım atılmıştır. Buna göre; hem yatırımcılar hem de borçlananlar için daha rekabetçi ve gelişmiş ürünlerin sunulduğu piyasalarda daha iyi koşullar sağlamak üzere derinliği ve likiditesi olan sermaye piyasalarının oluşturulması hedeflenmiştir. Finansal hizmetlerde tek pazara geçişin tüm sektörlerdeki ekonomik büyümede katalizör rolü oynaması, üretimi artırması ve daha düşük maliyetle daha yüksek kalitede finansal ürünlerin tüketiciye ve işletmelere sunulması öngörülmüştür.¹⁵⁶

Lizbon toplantısında 2010 yılına kadar AB'nin dünyanın rekabet üstünlüğü olan en büyük ekonomilerinden olması hedeflenmiştir. Bu hedefe ulaşılması sürecinde, AB

¹⁵⁵ Çağatay Ergenekon, a.g.e., s. 4.

¹⁵⁶ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 56-57.

finansal hizmetler tek pazarı, Avrupa finans piyasalarının uluslararası rekabet gücünü artırmasında önemli bir araç olacaktır. Tek Pazar, Avrupa Birliği'nin temel taşlarından birisi ve aynı zamanda, malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımına dayalı bir "ortak pazar"ın kurulmasını sağlayan Roma Antlaşması'nın doruk noktasıdır. Pazarın birleştirilmesinin ardında yatan düşünce, ekonomik ve siyasi entegrasyon hedefi ile bağlantılıdır. Avrupa Topluluklarını kuran Roma Antlaşması Topluluğun faaliyetlerinin "tek pazardaki rekabetin bozulmasını önleyen bir sistemi" içermesini ve "ortak pazarın işleyişi için üye devletlerin mevzuatlarının gerektiği ölçüde birbirine yaklaştırılmasını" sağlamaktadır. Ayrıca, çevrenin korunması ve sosyal politika gibi politikalar da tek pazarın işleyişinde önemli bir rol oynamaktadır. Üye ülkeler arasında ekonomik entegrasyonun bütün gereklerini yerine getirmek amacıyla, Avrupa Toplulukları Komisyonu tarafından, 1985 yılında hazırlanan ve tek pazarın tamamlanmasına ilişkin bir program öngören Komisyon belgesi "Beyaz Kitap"ta tek pazarın tamamlanması için 1992 yılı sonu hedef alınmıştır. Beyaz Kitabın sonrasında, 1986 yılında kabul edilen ve 1 Ocak 1987 yılında yürürlüğe giren Tek Avrupa Senedi ile 1992 yılı sonu hedefi kesinleştirilmiştir. Tek pazar burada, "Bu Anlaşma'nın hükümleri doğrultusunda malların, kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımının sağlandığı iç sınırların olmadığı bir alan" olarak tanımlanmıştır. Tek Avrupa Senedi, 1992 yılında yürürlüğe giren tek pazarın hukuksal temelini oluşturmaktadır.¹⁵⁷

Bu senet yalnızca tek pazarın kurulması amacıyla Roma Antlaşması'na bazı maddeler eklemekle kalmamış, Avrupa Parlamentosu'nun yetkilerini de bir ölçüde genişletmiş ve Topluluk Organlarının karar alma yöntemlerinde "oy çokluğu" ilkesine ağırlık vermiştir. Tek Avrupa Senedi'nin özelliği, tek pazarın başlatılmış olmasının yanı sıra, kurucu Antlaşmaların ilk revizyonunun da bu Senet ile yapılmış olmasıdır. Avrupa Birliği tek sigorta piyasasının temel amacı, AB vatandaşlarına en düşük ücret karşılığında en yüksek kalitede ve çok çeşitli sigorta ürünü sunulmasını sağlamaktır. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için, Avrupa sigorta piyasasında rekabeti arttırmaya yönelik önlemler alınmış ve kurallar getirilmiştir. Avrupa tek sigorta piyasası sigorta sözleşmelerine ilişkin kuralların tüm üye ülkelerde aynı şekilde olması anlamına

¹⁵⁷ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 57.

gelmemektedir. Avrupa tek sigorta piyasasını oluşturan direktifler poliçe sahiplerinin haklarını korumayı da hedeflemiş bu bağlamda prensip olarak sözleşme serbestliğini tanımakla birlikte sigorta sözleşmesine uygulanacak hukukla ilgili bir takım düzenlemeler de getirmişlerdir. Ayrıca sigorta şirketlerine, sözleşme ve sözleşmeye uygulanacak hukukla ilgili olarak poliçe sahiplerine bilgi vermeleri konusunda da sorumluluklar yüklenmiştir.¹⁵⁸

Bu gelişmelerle birlikte Avrupa Birliği'nin sigortacılık sektöründe iki temel görevi bulunmaktadır; birincisi tüm Avrupa Birliği vatandaşlarının piyasadaki mevcut sigorta ürünlerine erişimini mümkün kılmak ve sigorta işlemlerinde gerekli yasal ve finansal korumayı sağlamak. Diğeri ise; bir üye devlette faaliyet gösterme iznine sahip bir sigorta şirketinin Avrupa Birliği genelinde faaliyette bulunabilmesi için yerleşme hakkı ile hizmet sunumu hakkında faydalanmasını sağlamaktır.¹⁵⁹

Sigortacılık alanında tek bir pazarın kurulması, ulusal pazarların sınır ötesi yerleşme hakkı ve hizmet sunma serbestisinin tanınması ile karşılıklı olarak açılması, bu ulusal pazarların üye devletlerdeki rekabet koşullarını etkileyen yasal düzenlemelerin koordine edilmesi suretiyle tek bir Topluluk pazarına dönüştürülmesi anlamına gelmektedir. Avrupa Sigortacılık Tek Pazar Mevzuatı, 1957 tarihli Roma Antlaşması, 1962 tarihli genel programlar ve bugüne kadar çıkarılan çok sayıda direktif, karar ve görüşlerden oluşmaktadır.¹⁶⁰

İlk iki ayağın 1969 yılı sonuna kadar gerçekleştirilmesi hedeflenmişti ancak gerçekte bu gelişme daha uzun süre almış ve 1994 tarihinden itibaren tam anlamıyla uygulanmaya başlanmıştır. Roma Antlaşması'nda, ekonomik özgürlüklerin aşamalı olarak sağlanması amacıyla hazırlanan iki adet "Genel Program" Konsey tarafından 18 Aralık 1961 tarihinde kabul edilmiştir. 15 Ocak 1962 tarihinde Topluluk Resmi Gazetesinde yayımlanarak yürürlüğe giren programlardan ilki "Hizmetlerin serbest dolaşımına getirilmiş kısıtlamaların kaldırılmasına", ikincisi ise "Girişim serbestisine ilişkin kısıtlamaların kaldırılmasına" ilişkindir.¹⁶¹

İki farklı sigortacılık kültürü arasında yakınlaşma bu sürece damgasını vurmaktadır. Bunlar; Fransa ve Almanya'nın benimsediği devletin rolünün önemli

¹⁵⁸ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 57-58.

¹⁵⁹ www.tsr.org.tr, (Erişim Tarihi: 28.01.2012).

¹⁶⁰ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 58.

¹⁶¹ www.tsr.org.tr, (Erişim Tarihi: 28.01.2012).

olduğu, Yüklümlülük karşılama yeterliliği, garanti fonu, asgari sermaye, prim tarifeleri ve sigorta poliçeleri dahil pek çok konunun devletin iznine tabi olduğu Kontinental modeli; diğeri ise İngiltere ve Hollanda'nın benimsediği rekabete açık ve devlet müdahalesinin fazla olmadığı Anglosakson modelidir. Tek sigorta piyasasının oluşumunun önündeki en büyük engellerden biri, üye ülkelerdeki farklı vergi uygulamalarıdır. Özellikle hayat sigortası ürünlerinde, üye ülkelerin doğrudan vergilendirme sistemlerindeki farklar büyük sorun yaratmaktadır. Sigorta denetim hukukunda meydana getirilen mumlaştırma sayesinde, bir sigortacı, 1 Temmuz 1994 tarihinden itibaren AB üyesi devletlerin egemenlik alanlarından oluşan bir bölgede yerleşme ve hizmet sunma özgürlüğü çerçevesinde sigortacı olarak faaliyet gösterebilmektedir. Sigortacı, bir devletten izin aldığıında, tek lisans ilkesi gereği artık başka üye devletlerden izin alması gerekmemektedir. Bir sigorta şirketinin merkezinin bulunduğu üye devlet, bu şirketin AB'ndeki tüm faaliyetlerinin denetiminden sorumludur. (Ev sahibi ülkenin denetim ilkesi). Şirketin faaliyette bulunduğu diğer üye devletler, ev sahibi ülkeye bu konuda yardımcı olmak zorundadırlar. Sigortacılık alanında tek bir pazarın kurulması, ulusal pazarların sınır ötesi yerleşme hakkı ve hizmet sunma serbestisinin tanınması ile karşılıklı olarak açılması, bu ulusal pazarların üye devletlerdeki rekabet koşullarını etkileyen yasal düzenlemelerin koordine edilmesi suretiyle tek bir topluluk pazarına dönüştürülmesi anlamına gelmektedir.¹⁶²

Avrupa Sigortacılık tek Pazar Mevzuatı, 1957 tarihli Roma Anlaşması, 1962 tarihli genel programlar ve bugüne kadar çıkarılan çok sayıda direktif, karar ve görüşlerden oluşmaktadır. Tek sigortacılık pazarı esas olarak Roma Anlaşması'nın 43. maddesinde belirtilen yerleşme hakkı, 49. maddesinde belirtilen hizmet sunma serbestisi ve 67. maddesinde belirtilen "sermayenin serbest dolaşımı"nın gerçekleştirilmesi esasına dayanmaktadır.¹⁶³

Finansal hizmetler açısından gerçek anlamda tek bir pazara ulaşılması Avrupa şirketleri ve vatandaşları için çok geniş olanaklar yaratacaktır. Pazara yeni girenler ile küçük ve orta ölçekli girişimcilerde dahil olmak üzere, şirketler, derinlik kazanmış ve daha likit sermaye piyasalarından yararlanacak ve bu durum ekonomik büyümeyi ve yeni iş olanaklarını da artıracaktır. Tüketiciler ve yatırımcılar fiyatları aşağı çeken, daha

¹⁶² Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 59.

¹⁶³ www.tsr.org.tr, (Erişim Tarihi: 28.01.2012).

geniş ve daha iyi finansal ürünler seçeneği sunan, daha yoğun rekabet koşullarından ve yeniliklerden yararlanacaklardır. Avrupa ölçeğinde temel ekonomik reformlara ve refaha ulaşmanın anahtarı dinamik yapıda tek bir finansal hizmetler pazarının oluşturulmasıdır. Yeni teknolojiler kullanması ve giderek artan mobilitesi ile finansal hizmetler sektörün global pazar niteliği taşıması, Avrupa Birliğinin gündemindeki finansal hizmet reformlarının hızlanmasını sağlamaktadır.¹⁶⁴

ABD ve Japonya'dan sonra dünya sigortacılığının en önde gelen ülkeleri olan Avrupa Birliği'ne üye ülkeler, banka, sigorta ve menkul kıymetleri aynı çatı altında gerçekleştiren evrensel bankacılık ilkesi çerçevesinde gelişmiş sistem ve teknikler uygulamaktadırlar. Üçüncü Koordinasyon Yönergeleri'nin hedeflediği liberal Topluluk Sigorta Ortak Pazarı gerçekleştirildiğinde, artan rekabet ve rasyonellik sayesinde dünya sigortacılık pazarında Avrupa'nın göreceli gücü artacak, Avrupalı tüketici daha düşük maliyetlerle daha geniş seçeneklere sahip olacaktır.¹⁶⁵

İngiltere

17. yüzyılın ikinci yarısı sigortacılığın gelişmesine yol açan iki önemli olaya sahne olmuştur. Bunlardan ilki sigortacılıkta istatistiksel yöntemler uygulanmaya başlaması (Olasılık Hesapları), ikincisi ise 1666 yılında Londra'da meydana gelen ve dört gün sürerek 13.000 evle 100 kilisenin kül olmasına yol açan büyük yangındır. Kara sigortalarının doğmasına neden olan bu olay, halk üzerinde büyük etki yaratıp böyle felaketlerin sonuçlarına karşı önlem alınması fikrini doğurmuştur. Gelişen bu fikirden hareketle 1667 yılında "Fire Office" (Yangın Bürosu) kurulmasından sonra 1684 yılında buna rakip bir ortaklık şeklinde ortaya çıkan ilk yangın sigorta şirketi "Friendly Society" faaliyete geçmiştir.¹⁶⁶

1688 yılında İngiltere'de Lloyd's'un temellerinin atılmasıyla sigortacılıkta yeni bir dönem başlamıştır. Londra'da bulunan ve Edvvard Lloyd adında bir kişinin işlettiği kahvehane, gemi sahipleri, iş adamları ve tüccarların deniz ticaretine ilişkin bilgi alışverişinde buldukları bir mekan olmuştur. Burada sefere çıkan bir gemi veya geminin yükü üzerine teminat veren kişiler, "Underwriter" sıfatıyla belgeler düzenleyerek faaliyette bulunmaya başlamışlar ve yine bu kişiler Edvvard Lloyd'un

¹⁶⁴ H.Y., Şener, *Sigorta Sektörünün Avrupa Birliği İle Türkiye Arasında Karşılaştırılması ve Türk Sigorta Analizi*, (Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2002, s. 15.

¹⁶⁵ Çağatay Ergenekon, a.g.e., s. 52.

¹⁶⁶ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 10.

ölümünden sonra, kendi aralarında Lloyd's adında bir topluluk kurmuşlardır. Lloyd's 1871 yılında İngiltere Parlamentosunun çıkardığı bir kanunla Birlik haline getirilmiştir. Lloyd's ilk yıllarında sadece deniz sigortaları sahasında faaliyet gösterirken sonraları kara sigortaları sahasına da geçmiş olup, günümüzde her türlü sigortanın yapılabildiği bir kuruluş haline gelmiştir. Lloyd's, dünyada başka benzeri olmayan, tamamen kendine mahsus bir sigorta kuruluşudur. Lloyd's bir sigorta şirketi olmayıp, sigorta teminatı veren şahısların oluşturduğu bir topluluk, bir birlik ve aynı zamanda dünya gemicilik istihbaratı konusunda bir merkezdir. Lloyd's' un en belirgin özelliği Lloyd's üyelerinin bütün varlıklarıyla sorumluluk taşımaları ve hiç bir zaman sigortalı ile doğrudan temas etmemeleri, ilişkinin "Broker" denilen aracı kişi veya firmalarla temin edilmesidir. Broker'lar Lloyd's ile çalışabilmek için buraya kaydolmakta ve müşterinin gerek sigorta gerekse tazminat alma işlerini takip etmektedirler.¹⁶⁷

- Fransa

1786'da Fransa'da ilk yangın sigorta şirketi "L'incendie" kurulmuştur. 1794 yılında sigorta Prusya Kanununda geçmiştir. Sigorta ayrıca Fransa'da Napolyon Kanununda geçmiştir. Sigortayı, kumardan ayıran kurallar getirilmiş ve sigorta şirketlerinin denetimi ile ilgili kanunlar görülmüştür.

- Almanya

Almanya, Avrupa'nın en gelişmiş ülkeleri arasında yer almaktadır. Sanayileşmesini tamamlamasının yanında, ekonomik olarak da çok gelişmiş olan Almanya, özellikle 2. Dünya savaşından sonra, istikrarlı bir yatırım politikası izleyerek düzenli bir büyüme sağlamış ve hızlı bir şekilde gelişimini tamamlayarak Avrupa ve dünyanın sayılı ülkelerinden biri olmuştur. Sigortacılıkta gelişmişliğin göstergeleri arasında yer almakta olup, Almanya'daki sigortacılık faaliyetleri de bu durumu desteklemektedir. Almanya, sigorta bilincini topluma kazandıran ve klasik sigortacılık faaliyetleri ile sağlanan fonlarla yetinmeyip, alternatif yöntem arayışına giren sayılı ülkelerdendir. Almanya'nın finansal sektörünün temelini bankacılık sektörü oluştursa da sigortacılık sektörü de önemli bir paya sahiptir.¹⁶⁸

¹⁶⁷ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 55-56.

¹⁶⁸ Songül Eygi, *Türk ve Alman Sigorta Sektörlerinin Alternatif Risk Transfer Yöntemlerinin Uygulanabilirliği Açısından Karşılaştırılması*, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, 2006, s. 79.

- Japonya

Felaketler ülkesi olarak bilinen Japonya'da sigortacılık faaliyetleri, diğer ülkelere nazaran daha fazla önem taşımaktadır. Bilindiği üzere Japonya'da yaşanan felaketinin yaralarını sigorta sektörü sarmıştır.

- Uzakdoğu

Çin'deki sigorta sektörünü düzenleyen China Insurance Regulatory Commission (CIRC)'ın getirdiği yeni düzenlemelerle birlikte ülkede sigorta yaygınlık oranının artması ve doğal afetlere ilişkin modelleme tekniklerinin uygulama alanı bulması önümüzdeki yıllarda ek reasürans kapasitesine ihtiyacı artıracaktır. 2010'un Mayıs ve Ağustos ayları arasında meydana gelen bir dizi sel hasarı ülkede yaklaşık 40 milyar ABD doları tutarında ekonomik kayba yol açmıştır. Ancak sigortalı varlıkların oranının çok düşük olması, bu hasarın sigorta ve reasürans şirketlerine çok az yansması sonucunu doğurmuştur. Güney Kore'deki sigorta sektörünü düzenleyen Financial Supervisory Service (FSS), sigorta şirketlerini A derecelendirme notuna sahip reasürörlere yönlendirmektedir. Bu ülkeyi de Eylül 2010 başında etkileyen Kompası tayfunu yaklaşık 500 milyon ABD doları ekonomik, 125 milyon ABD doları da sigortalı zarara yol açmış ancak bunun reasürans tretelerine yansması katastrofik hasar fazlası korumalarının ilk dilimleriyle sınırlı kalmıştır.¹⁶⁹

2. DÜNYA'DA SİGORTACILIK SEKTÖRÜNÜN DURUMU

1990'lı yılların başlarından itibaren dünya pazarında güçlü sermaye yapısına ihtiyaç duyan şirketler çözüm olarak, uzmanlaşma veya yeniden yapılanma sürecine girmişlerdir. Avrupa Birliği şemsiyesi altında 1992 yılında öngörülen 'Tek Pazar' stratejisi doğrultusunda, Avrupa ülkelerinde faaliyet gösteren şirketler arasında birleşmeler, satın almalar, ortaklıklar her geçen yıl artarak devam etmektedir.¹⁷⁰

Sigortacılığın dünyadaki gelişimi incelendiğinde; 2011 yılı sonu itibariyle Dünyada toplam prim büyüklüğü, reel bazda %0,8 azalarak 4.6 trilyon dolar olmuştur. Dünyada toplam prim üretiminin 3.9 trilyon dolarlık kısmı gelişmiş ülkelerde oluşurken, sigorta bilincinin tam olarak yerleşmediği gelişmekte olan ülkelerde bu

¹⁶⁹ www.millire.com, (Erişim Tarihi: 12.02.2012).

¹⁷⁰ Vergi Konseyi Toplantısı (Sigorta Şirketleri), Draft, İstanbul, 2003, s. 1.

miktar 697 milyar dolarda kalmıştır. Ancak, primler gelişmiş ülkelerde bir önceki yıla göre %1,1 azalırken, gelişmekte olan ülkelerde artış oranı %1,3 olmuştur. Bu veriler özellikle gelişmiş ülkelerdeki düşüşler nedeniyle Dünya sigorta piyasasının 2011 yılında da küçülmeye devam ettiğini göstermektedir.

Amerika kıtasında prim üretimi bir önceki yıla göre reel olarak %1,3 artmıştır. Avrupa'da 2010 yılında artan prim üretimi ise, 2011 yılında %5,2 azalış göstermiştir. Asya kıtasında artış oranı %2,2'yi bulurken, Afrika ve Avustralya'da ise sırası ile %1,8 ve %5,2 artış görülmektedir. Toplam prim büyüklüğünde, son yıllarda payı sürekli gerilemekle birlikte Dünya prim üretiminin %36'sini gerçekleştiren Avrupa kıtası ilk sırada yer almaya devam ederken, bunu %32 ile Amerika ve %28 ile Asya takip etmektedir. Geçen senelerde olduğu gibi, hayat dışı branşlarda prim üretim liderliğini Amerika elinde tutarken, hayat branşında Asya kıtası Avrupa'yı geçerek en büyük paya sahip olan kıta olmuştur.

Ülkeler bazında bakıldığında ise, Dünya'da en yüksek prim üretimi yaklaşık 1,2 trilyon dolarla ABD olup, prim üretimindeki artış reel bazda %3,7 olarak gerçekleşmiştir. Japonya 2011 yılında %5,8 artış yakalayarak 655milyar dolar prim üretimine ulaşmıştır. Prim büyüklüğü İngiltere'de büyük düşüşünü sürdürerek 320 milyar dolara gerilemiştir.¹⁷¹

¹⁷¹ Çağatay Ergenekon, a.g.e., s. 6.

Tablo 1: Dünya Sigorta Sektörü (2011)

	Prim üretimi (milyon\$)	2010 yılına göre reel prim artışı (%)	Dünya'daki payı (%)	Primlerin GSYH'ya oranı (%)	Kişi başı prim(\$)
Amerika	1.488.164	1,3	32,21	6,64	1.575
Avrupa	1.650.866	-5,2	35,93	7,06	1,886
Asya	1.298.139	2,2	28,24	5,85	314
Avustralya	89.086	5,4	1,94	6,00	4.094
Afrika	68.080	1,8	1,48	3,62	65
DÜNYA	4.595.123	-0,8	100	6,60	661
Sanayileşmiş ülkeler	3.897.175	-1,1	84,81	8,58	3,712
Gelişmekte olan ülkeler	699.512	1,3	15,22	2,73	118

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı Uluslararası Doğrudan Yatırım Verileri Bülteni

2011 yılında Dünya'da kişi başına düşen prim büyüklüğü ortalaması 661 dolardır. Bu miktar gelişmiş ülkelerde 3.712 dolar iken, gelişmekte olan ülkelerde 118 dolarda kalmıştır. Dünya'da kişi başına en yüksek prim üreten ülke 8.012 dolarla İsviçre'dir. ABD'de ise kişi başına düşen prim üretimi 3.846 dolar olup, bu miktarın yarısından fazlasını hayat dışı primler oluşturmaktadır.

Dünya'da sigorta sektörünün ekonomideki yerini gösteren primlerin Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya (GSYH) oranı 2011 yılında %6,6 iken, gelişmiş ülkelerde bu oran %8,6 ve gelişmekte olan ülkelerde %2,7'dir. Primlerin GSYH'ya oranının en yüksek olduğu ülke %17,0 ile Tayvan olup, bu ülkeyi Hollanda Güney Afrika ve İngiltere takip etmektedir.¹⁷²

Gelişmiş ülkelerde sigorta şirketleri, hatta sigorta grupları hacimsel olarak oldukça büyüklere. Bu nedenle de tek başlarına çok ciddi fonlar yaratabilmektedirler. Gelişmiş ülkelerde de büyük grupların birçok sektörde olduğu gibi sigortacılık alanında da yatırımları bulunabilmektedir. Ancak, sigorta şirketleri daha çok bir finans grubunun parçası veya iştirakidir. Yurtdışındaki uygulamalarda finansal hizmet holdingleri bulunmaktadır.¹⁷³

¹⁷² www.tsr.org.tr, (Erişim Tarihi: 20.12.2012).

¹⁷³ Zeynep Kasapoğlu, a.g.e., s.25.

IV. BÖLÜM:

TÜRKİYE ARAŞTIRMASI

1. SİGORTACILIĞIN TÜRKİYE'DEKİ TARİHSEL GELİŞİMİ

Türkiye'de 19.yy.'ın ikinci yarısından önce sigortacılıktan söz etmek pek mümkün değildir. Bazı Anadolu köylerinde bu tarihten önce gereksinme halinde yardım sağlamak, halkın uğrayacağı zararı karşılamak amacıyla örgütlendikleri bilinmekteyse de bunlar gerçek anlamda sigorta olmayıp, güvenlik, yardımlaşma, sosyal dayanışma düşüncesi ile oluşturulmuş kurumlardır. Bunlar da bir kaç köye özgü kalmış, Anadolu'ya yayılarak bir gelişme göstermemişlerdir.¹⁷⁴

Osmanlı İmparatorluğu'nda halkın prim sistemine dayalı sigortacılıkla ilk karşılaşması 1870 yılındaki Beyoğlu yangını ile birlikte olmuştur. Osmanlı'da sigortacılık Birinci Dünya Savaşı'nın çıktığı 1914 yılına kadar genellikle yabancı uyruklu tacirler, levantenler ve azınlıklar arasında, yabancı sigorta şirketlerinin belirlediği koşullarla, devlet denetiminden uzak biçimde uygulanmıştır.¹⁷⁵ Sun, Northern ve North British adlı İngiliz sigorta şirketleri 1872 yılında açtıkları temsilciliklerle Türkiye'de ilk sigortacılık faaliyetlerini başlattılar.¹⁷⁶

Bank Hanson adlı İngiliz Bankasının teşvikiyle İstanbul'a gelen ve onun istekleri doğrultusunda çalışan bu şirketlerin çalışmaları, bu banka ile bir kaç İngiliz firmasının mallarını sigortalamaktan öteye gidemedi. İngilizlerden sonra Fransızlar da Türkiye'ye ilgi gösterdiler ve 1878 yılında La Fonciere Şirketi ilk Fransız şirketi olarak çalışmalarına başladı. Daha sonraları ise, Alman, İtalyan, Bulgar, Romen, İsviçreli ve Rus şirketlerin yangın dalında, bir Avusturya şirketinin de hayat sigortası dalında çalışmalarıyla sigortacılık gelişmeye başlamıştır. 1891 yılında Union de Paris (UAP) acentelik açmıştır. Bu tarihlerde sigorta şirketlerinin kuruluşunu ve sigorta faaliyetlerini düzenleyen devlet denetimini öngören yasaların, hatta bu konuya değinen bir hükmün dahi bulunmaması nedeniyle sigorta şirketleri tamamen denetimsiz bir biçimde çalışmışlar ve merkezlerden aldıkları talimatlarla işlem yapmışlardır.

¹⁷⁴ H.Cemal Ezerdi, *Sigortacılığımızın Tarihi*, Commercial Union Sigorta Yayını, İstanbul, 1998, s. 25.

¹⁷⁵ Çağatay Ergenekon, a.g.e., s. 10.

¹⁷⁶ H. Cemal Ezerdi, a.g.e., s. 25.

Poliçelerini İngilizce veya Fransızca düzenlemişler, anlaşmazlık durumunda da dava mercii olarak Londra mahkemelerini veya ilgili şirketin merkezinin bulunduğu yerel mahkemeleri gösterip diledikleri zaman sigorta poliçelerini iptal etmişlerdir.¹⁷⁷

Böylece hukuki mevzuat ve denetimden yoksun, tamamen yabancılara özgü bir çalışma alanında sigorta şirketleri önceleri adlarını duyurmak, sigorta düşüncesinin yayılmasını sağlayarak portföylerini genişletmek amacına ağırlık vermişler, ancak vaatlerini yerine getirmedikleri gibi hasar ödemelerinde de dürüst davranmamışlardır. Zaman geçtikçe sigortacıların istedikleri gibi çalışmaları ve kapitülasyonların kendilerine sağladığı geniş olanakları kullanabilmeleri, bu şirketlere Türkiye'de kolaylıkla çok para kazanılabileceği izlenimini vermiştir. Bu durum, kısa zamanda çok fazla sigorta şirketinin çalışmasına, sigorta ahlakının bozulmasına, haksız rekabet ve ekspertiz suistimallerine yol açmıştır. Dürüst tüccarlar bundan olumsuz yönde etkilenmelerine rağmen hiçbir denetimin olmaması yüzünden sigorta şirketleri uzun süre en normal yangın hasarlarını bile ödemekten kaçınıp, sigortalıların hak ve hukukunu hiçe sayan bir biçimde davranmayı sürdürmüşlerdir. Bu ortam içinde 1893 yılında Osmanlı Umum Sigorta Şirketi ilk Türk Sigorta Şirketi olarak çalışmaya başlamıştır. Bunu izleyen yıllarda sigortacılığın düzene sokulabilmesi için yabancı şirketler arasında birlikte hareket etme eğilimi belirdi. 12 Temmuz 1900 tarihinde 43 tanesi yabancı olmak üzere 44 sigorta şirketi bir araya gelerek sabit bir yangın tarifesi belirlemişlerdir.¹⁷⁸

Bu, Türkiye'deki ilk tarifeydi. Tarife ile birlikte, "Yangın Sigorta Şirketleri'nin Sendikası" adında bir örgütün oluşturulması ve sürekli bir denetim kurulunun bulunması kararı alındı. Londra'da bulunan "Fire Office Committee"nin emirleriyle çalışmalarını yürüten sendika tarafından, yangınlara zamanında yetişerek büyümesini önlemek, yangının nedenlerini araştırmak üzere "Fasman" adlı bir örgüt kurulmuştur. Denetim mekanizması ve içeriği geliştirilip sendikanın bu olumlu çalışmalarına rağmen çalışan şirketlerin tamamı sendikaya girmemişler ve haksız rekabet yapmaya, alınan kararların tersine davranmaya devam etmişlerdir.¹⁷⁹

¹⁷⁷ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 61-62.

¹⁷⁸ Cahit Nomer. Hüseyin Yunak, a.g.e., s. 46.

¹⁷⁹ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 62.

1908 ve 1914 yıllarında kanunlarda yapılan değişikliklerle yabancı şirketler kontrol altına alınmaya çalışıldı. 1914 yılındaki yasayla yabancı şirketler teminat göstermeye ve vergi vermeye zorunlu tutulmuşlardır. Sendikanın adı ise "Türkiye'de Çalışan Sigorta Şirketleri" olarak değiştirilmiştir. Bu yeniliklerle yabancı şirketler Türkler ile ortaklık kurma yoluna gitmişlerdir.¹⁸⁰

1916 yılında Avusturyalı "Phoenix de Wien" kuruluş sermayesinin %25'i Türkler'e ait olmak ve her beş senede bir yabancı ortak hisselerinin %25'i Türkler'e devredilmek üzere "Türkiye Milli Sigorta Şirketi"ni kurmuştur. Uzun ömürlü olmayan bu şirketin kapanmasından önce, 1918 yılında Fransız Union Assurance de Paris, Türk yasalarına göre "İttihadı Milli Şirketi"ni kurdu. Cumhuriyetin ilanından önce Türk mevzuatına göre kurulan en son şirket, 1923 yılında Réunion tarafından kurulan Şark Sigorta'dır.¹⁸¹

Cumhuriyet dönemi sigortacılığına ise, Osmanlı döneminin aksine hukuksallığın hakim olduğu görülmektedir. 1927 senesinde çıkarılan sigortacılık kanunuyla kurulan sistem, zaman içerisinde gerekli değişikliklerin yapılması suretiyle 1980'lere kadar ana hatlarını korumuştur. Temel karakteristiği korumacılık olan bu dönemde, sektöre yeni şirket girişine izin verilmemiş, sigorta tarifeleri bilimsel esaslara dayanmaksızın, salt sigorta şirketlerinin önerileri göz önüne alınarak devlet tarafından belirlenmiştir. Sağlanan bu imkânlar sektörün gelişmesini hedeflemiş olmakla birlikte, uzun yıllar süren bu dönemin sonucunda ulaşılan nokta, yüksek teknik karlılığın sağlandığı, ancak, rekabet ve canlılıktan uzak bir sigorta sistemi olmuştur.¹⁸²

Gelişen bankacılığın yanı sıra, sigortacılıkla da ilgilenmeye başlayan Türkiye İş Bankası A.Ş. 1925 yılında Anadolu Sigorta Şirketini kurdu. Sayıları ve çalışmaları gittikçe artan yerli ve yabancı şirketlerin denetlenmesi, döviz çıkışının önlenmesi amacıyla yapılan hazırlıkların sonucunda 1927 yılında "Sigortacılığın ve Sigorta Şirketlerinin Teftiş ve Murakabesi hakkındaki Kanun" un çıkışıyla sigortacılık gelişmeye, yerli sermaye ile kurulan şirketlerin sayısı artmaya başlamıştır.¹⁸³

1927'deki "Sigortacılığın ve Sigorta Şirketlerinin Teftiş ve Murakabesi Hakkındaki Kanun" 1938 yılında ufak bir değişikliğe uğramıştır. Aynı yıl Türkiye'de

¹⁸⁰ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 63.

¹⁸¹ Cahit Nomer. Hüseyin Yunak, a.g.e., s. 46.

¹⁸² Çağatay Ergenekon, a.g.e., s. 10.

¹⁸³ Cahit Nomer. Hüseyin Yunak, a.g.e., s. 46.

6'sı yerli 31 şirket faaliyet gösteriyordu. Sayıca az olmakla birlikte, yerli şirketlerin pazar payları %55 dolayındaydı. 1939'da çıkan bir kanunla da sigorta şirketleri Ticaret Bakanlığı'na bağlanmıştır.¹⁸⁴

En sonunda 1959 yılında 7397 sayılı Sigorta Şirketlerinin Murakabesi hakkındaki kanun yürürlüğe girerek sigorta sektörü ciddi bir biçimde ele alınmıştır. Bu kanundan sonra kumlan ilk şirket aynı yıl faaliyete geçen Başak Sigorta A.Ş. oldu. 1970'li yıllara gelindiğinde yerli şirketlerin sayısı 20'nin, pazar payları ise %90'ın üzerindeydi. Çeşitli gelişmelere rağmen 1959'daki kanun 1987 yılına kadar önemli bir değişime uğramadı.¹⁸⁵

Duyulan gereksinim üzerine en sonunda 11.06.1987 tarihinde çıkan 3379 sayılı yasa ile, 7397 sayılı yasada önemli ve köklü değişiklikler yapıldı. Bu değişikliğin amaçları, yasal alandaki boşluğu doldurmak, sigorta şirketlerini mali yönden güçlendirmek ve de sigorta araçlarının durumunu yeniden düzenlemek biçiminde sıralanabilir. Kanun, ilgili organlar ve faaliyetler açısından yönetmelik çıkarılmasını öngördüğünden Türkiye'de ilk kez bu tarihten itibaren sigorta faaliyetleri hakkında yönetmelikler yayınlanmaya başladı. Acentelerin sigortacılıkla bağdaşmayan işlerle uğraşmayacakları, sigorta şirketlerinin ödenmiş sermayelerinin en az 5 milyar TL olacağı, yabancı sermayenin gelmesi amacıyla Türkiye'de çalışan yabancı şirketlerin anonim şirket olma zorunluluğu gibi koşullar getirildi. O tarihten bugüne yenilemeler ve gelişmeler hızlanmış bir biçimde sürmektedir. Sigorta şirketleri Hazine Müsteşarlığına bağlanarak mali yapının bir parçası olarak kabul edildiler. 1989 yılında, tarife rejimine geçiş çalışmaları başlatılmıştır. Hazine Müsteşarlığı (H.M.) bu konuda aşamalı hareket etme kararı alarak ferdi kaza branşında sigorta şirketlerinin tarifenin %10 altında veya üstünde fiyat belirleyebileceklerini duyurdu. 1990 yılına gelindiğinde ise, Mayıs ayında, makine montaj, tarım ve kaza branşında, Ekim ayında ise yangın ve nakliyat branşlarında serbest tarife rejimine geçilmiştir.¹⁸⁶

Türk Sigorta Sektörü'nde son dönemlerde özellikle uluslar arası finans ve sigorta oyuncularının piyasaya girmek için şirket satın almaları görülmektedir. 2004 yılının ortalarında başlayan satın almalar ve birleşmeler, 2006 ve 2007 yılında yoğun olarak yaşanmıştır. Sektörün yaklaşık olarak prim üretim cirosunun % 75'i yabancı oyuncular

¹⁸⁴ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 63.

¹⁸⁵ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 63-64.

¹⁸⁶ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 64.

tarafından yapılmaktadır. Büyük finans ve sigorta şirketleri satın aldıkları şirketlerdeki reasürans uygulamalarında konsolide bir yapıyı ele almakta ve kendi gruplarına ait yurt dışındaki diğer şirketlerinin toplam ciroları üzerinde bir reasürans politikası izlemektedirler. Genellikle satın aldıkları şirketlerde uygulanmakta olan bölüsmeli reasürans yapılarını, hasar fazlası reasürans yapılarına çevirerek portföyleri buna göre şekillendirmektedirler.¹⁸⁷

Sigortacılık Kanunu, 5684 no ile 03.06.2007 tarihinde kabul edilmiş ve 14 Haziran 2007 tarihli 26552 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Bu kanunun amacı, ülkemiz sigortacılığının geliştirilmesini sağlamak, sigorta sözleşmesinde yer alan kişilerin hak ve menfaatlerini korumak ve sigortacılık sektörünün güvenli ve istikrarlı bir ortamda etkin bir şekilde çalışmasını temin etmek üzere Kanuna tabi kişi ve kuruluşların, faaliyete başlama, teşkilat, yönetim, çalışma esas ve usulleri ile faaliyetlerinin sona ermesi ve denetlenmesine ilişkin hususlar ve sigorta sözleşmesinden doğan uyuşmazlıkların çözümlenmesine yönelik olarak sigorta tahkim sistemi ile ilgili usul ve esasları düzenlemektedir. Sigortacılık kanunundan önce, sigortacılık faaliyetleri 1959 tarihli 7397 sayılı Sigorta Murakebe Kanunu ile yürütülmekteydi.¹⁸⁸

Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte, ekonominin her alanında, öncelikli olarak da finans sektöründe yerel sermayenin faaliyet göstermesi ve güçlenmesi hedeflenmiştir. Genç Cumhuriyet'in gelişmeye başlayan ekonomisi için sigorta sektörünün varlığı önem taşımıştır. Gerek Türk bankaları, gerekse tüccar ve sanayiciler, yerel sermayeye dayalı, güvenilir bir sigorta şirketine ihtiyaç duymuşlardır. Kamu kesimi de yeni doğmakta olan sanayi tesislerini yabancı sermayeli sigorta şirketlerine emanet etmek istememişlerdir. Mustafa Kemal Atatürk, bu ihtiyaçları karşılamak üzere, tamamen milli sermayeli bir sigorta şirketi kurulması talimatı verdi. Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi, bu talimat üzerine Türkiye İş Bankası ve İttihad-ı Milli Sigorta Şirketi ortaklığı tarafından dörtte biri ödenmiş 500.000 TL sermaye ile 1925 yılında kurulmuştur. Aynı dönemde yurtdışı menşeli sigorta şirketleri de unvanlarını Türkçeye çevirmişlerdir. Bu çerçevede 14 Mart 1925'te Güneş Sigorta A.Ş. (Soleil) tesis edilmiş (Günümüzde faaliyetini sürdüren Güneş Sigorta ile karıştırılmamalıdır) ve bunu 19 Eylül 1926'da

¹⁸⁷ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 64-65.

¹⁸⁸ Ayşe Gül Bölükbaşı. Baturalp Pamukçu, a.g.e., s. 65.

Bozkurt Türkiye Umum Sigorta Şirketi'nin (Assurance Gles de Paris) kuruluşu izlemiştir.

1929'da Milli Reasürans T.A.Ş. kuruldu. Milli Reasürans T.A.Ş. şirketi, sigortacılığın millileştirilmesine zemin ve imkan hazırlamak, reasürans primlerinin imkan nispetinde memlekette kalmasını sağlamak suretiyle döviz tasarrufunda bulunmak ve hazineye gelir temin etmek amaçlarına hizmet etmiştir. Ayrıca, devlete gelir yaratmak, yabancı şirketlerin egemenliğini kırmak ve hükümetin toplumsal ve ekonomik politikalarının araçları olarak kullanılmak üzere tekeller oluşturmak amacı da güdülmüştür.

Devletin planlı sanayileşme politikalarını yürütmek üzere 1933'de kurulan Sümerbank tamamen yerli sermayeyle 1935 yılında Güven Sigorta'yı kurdu. 1936'da ise bir diğer yerli sermayeye dayanan sigorta şirketi olarak Anadolu Sigorta tarafından Ankara Türk Sigorta şirketi kuruldu. 1942 yılında ilk özel sermayeli sigorta şirketi (Doğan Sigorta) kurulmuştur. Bunu ilerleyen yıllarda diğer şirketler takip etmiştir.

7397 sayılı Kanun ve ilgili diğer mevzuatın sigorta hizmetleri hususunda Sanayi ve Ticaret Bakanlığına vermiş olduğu görev ve yetkiler, 18/12/1987 tarihli ve 303 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Başbakanlığa ve müteakiben Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığına devredilmiştir. 01/05/1990 tarihinden itibaren kaza sigortaları (zorunlu sigortalar hariç), mühendislik sigortaları ile tarım sigortalarında; 01/10/1990 tarihinden itibaren de yangın ve nakliyat sigortalarında da serbest tarife sistemine geçilmiştir. 09/12/1994 tarihli ve 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığı Teşkilat Kanunu ile Sigortacılık Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Aynı kanunla ayrıca Sigorta Murakabe Kurulu, Sigorta Denetleme Kurulu adı altında Hazine Müsteşarlığı merkez denetim birimleri arasına dâhil edilmiştir. Sigortacılık sektörü Hazine Müsteşarlığı bünyesindeki söz konusu iki birim tarafından düzenlenmekte ve denetlenmektedir.

2001 yılında Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu kabul edilmiştir. Son olarak, 2007 yılında artık günün ihtiyaçlarına cevap vermeyen 7397 sayılı Kanun yürürlükten kaldırılarak 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu yasalaştırılmıştır. Bu dönemde Avrupa tek sigorta piyasasına uyum çalışmaları hızlanmış ve sektör daha liberal hale gelmiştir.

1992 yılı sonu itibariyle yapılan değerlendirmelerde, Türkiye 983 milyon \$'hk prim üretimiyle, global prim üretiminde %0,07'lik bir pay almıştır. Türkiye'nin dünya

üretiminde hayat dalındaki payı % 0,02, hayat dışı dallardaki payı %0,11'dir. 1992 yılında kişi başına düşen prim üretimi 66 ülke arasında 2.923 \$ ile en yüksek İsviçre'de iken, Türkiye bu sıralamada 16,2 \$ ile 53. sırada yer alabilmiştir. > Bu sonuçlar, Türk sigortacılığının global karşılaştırmadaki geri kalmışlığını göstermekle birlikte, geçmiş yıllardaki sonuçlarla kıyaslandığında 1990'lı yıllarda oldukça iyi bir performans sergilendiğini ortaya çıkartmaktadır. Türkiye'de sigortacılığın son yıllara kadar gelişme ortamı bulamamış olması ekonomik, siyasi ve sosyal koşulların elverişsizliğinden kaynaklanmaktadır.¹⁸⁹

1980'lerde ülke ekonomisinde izlenen liberalleşme politikaları çerçevesinde sigorta sektörünün yapısal sorunları da tartışılmaya başlanmış ve 1987 yılında Sigorta Murakabe Kanunu yeniden düzenlenerek güncelleştirilmiştir. Sektörün oligopolistik yapısına son vererek yeni şirketlerin piyasaya girmesine imkân tanıyan değişiklik, Türk sigortacılığının bir dönüm noktasını teşkil etmektedir. Sigortacılık faaliyetlerini liberalize eden ikinci adım, 1990 yılında tarifeli sistemin terk edilip serbest tarife sistemine geçilmesi olmuştur. Yeni sistem, hayat ve zorunlu sigorta branşları dışında poliçe fiyatının sigorta şirketi ile sigorta ettiren arasında karşılıklı anlaşmayla, serbestçe tespit edilmesine dayanmaktadır. Liberalize edilen Türk sigorta sektöründe şirket sayısı kısa sürede iki misline yaklaşırken, tarifelerin aşırı derecede indirilmesi, acentelere büyük tavizler verilmesi, müşterilere uzun vadeler uygulanması gibi olumsuzluklar yaşanmaya başlamıştır. 1994 yılında çıkartılan 537 ve 539 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ler (KHK) bu alanlarda sigortacılık faaliyetlerini yeniden düzenlemiştir. 537 sayılı KHK ile Türk Ticaret Kanunu'nun 1294, 1295 ve 1297. maddelerinde, 539 sayılı KHK ile de 7397 sayılı Kanun'un 30. maddesinde değişiklik yapılmıştır.¹⁹⁰

2. TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK SEKTÖRÜNÜN YAPISI VE KURUMLARI

Sigortacılık sektörünün düzenlenmesi ve denetlenmesi görevi, 30/12/1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığına verilmiştir. Daha sonra, 7397 sayılı Kanun ve ilgili diğer mevzuatın sigorta hizmetleri hususunda Sanayi ve Ticaret Bakanlığına vermiş olduğu görev ve yetkiler, 18/12/1987 tarihli ve

¹⁸⁹ Çağatay Ergenekon, a.g.e., s. 10.

¹⁹⁰ Çağatay Ergenekon, a.g.e., s. 10-11.

303 sayılı K.H.K. ile Başbakanlığa ve müteakiben Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığına devredilmiştir. Söz konusu devir sonrasında 09/12/1994 tarihli ve 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığı Teşkilat Kanunu ile Hazine Müsteşarlığı bünyesinde ana hizmet birimlerinden birisi olarak Sigortacılık Genel Müdürlüğü kurulmuş, ayrıca Sigorta Denetleme Kurulu Hazine Müsteşarlığı merkez denetim birimleri arasına dahil edilmiştir.¹⁹¹

Sigorta kurumları, potansiyel kayıpların sigorta havuzuna aktarılmasına aracılık ederler. Sigorta havuzları potansiyel kayıpları bir araya toplayarak, tahmin edilebilen kayıpların maliyetini sigorta havuzunu oluşturan tüm üyelere, sahip oldukları riskler ölçüsünde transfer edilmesi işlevini gerçekleştirir.¹⁹²

Sigorta kurumları finansal kurumlardır. Bunların temel ürünü ise, gelecekte poliçe şartları oluştuğunda sigortalıya finansal ödeme yapma taahhüdü olan sigorta anlaşmalarıdır. Başka bir ifade ile satılan elle tutulur gözle görülür bir varlık değildir. Satın alınan bir “güvence”dir ve geçerliliği sadece hasar oluştuğunda anlaşılabilir. Sosyal yaşantımızda sigorta kurumlarına ihtiyacımız vardır. Sigorta sistemi olmadan sigorta fonksiyonunu yerine getirmemiz mümkün değildir.¹⁹³

Türkiye’deki sigortacılık sektörünün en tepesinde Hazine Müsteşarlığı’nı bulunmaktadır. Sigortacılık Genel Müdürlüğü ise Hazine Müsteşarlığı’na bağlı olarak görev yapan 8 ana hizmet biriminden biridir.¹⁹⁴ Sigorta ve reasürans şirketleri, sigorta aracıları, eksperler ve aktüerler gibi sigortacılık sektöründe rol oynayan tüm birimler mevzuat anlamında Sigortacılık Genel Müdürlüğü’ne bağlıdırlar.¹⁹⁵

2.1. Hazine Müsteşarlığı-Sigortacılık Genel Müdürlüğü

Sigortacılık Genel Müdürlüğü, Hazine Müsteşarlığı’nın bir birimi olarak, tüm sigortacılık sektörünün düzenlenmesinden ve gözetlenmesinden sorumlu tek kurum olarak 1994 yılında kurulmuştur. 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığı İle Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat Ve Görevleri Hakkında Kanun çerçevesinde Sigortacılık Genel

¹⁹¹ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 40.

¹⁹² Mark S., Dorfman, *Introduction to Risk Management and Insurance*, Prentice Hall, 2008, s. 2.

¹⁹³ René Doff, *Risk Management for Insurers: Risk Control, Economic Capital and Solvency II*, Risk Books, 2007, s. 9.

¹⁹⁴ Hazine Müsteşarlığı Web Sitesi, (Erişim Tarihi: 12.02.2012).

¹⁹⁵ Ayhan Şahin, a.g.e., s. 34.

Müdürlüğünün görevleri; “Başta 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu, 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu olmak üzere kanunların sigortacılıkla ilgili hükümlerinin ve bunların ek ve değişikliklerinin verdiği görevleri yürütmek, sigortacılıkla ilgili konularda mevzuatı hazırlamak, uygulamak ve ilgililer tarafından uygulanmasını izlemek, yönlendirmek ve bu mevzuatı Avrupa Birliği ile uyumlaştırılması çalışmalarını yürütmek, ülke sigortacılığının gelişmesi ve sigortalıların korunması için tedbirler almak, bu tedbirleri bizzat uygulamak veya ilgili kuruluşlarda uygulanmasını izlemek Sigortacılık Genel Müdürlüğü’nün görevleridir.” Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere birimin asıl görevi sadece sigortacılık mevzuatını hazırlamak değil, mevcut olan mevzuata olan uyumun denetlenmesi ve yönlendirilmesini de içermektedir.¹⁹⁶

2.2. Sigorta ve Reasürans Şirketleri

Türkiye’de sigorta ve reasürans şirketlerinin kuruluşu, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 3-7 maddeleri arasında tanımlanmıştır. Kanuna göre kuruluş ile ilgili şartları yerine getirmiş kurumlar müsteşarlığa başvuruda bulunurlar. Ayrıca yine yeni kurulacak veya hâlihazırda mevcut sigorta ve reasürans şirketlerindeki yöneticilerin de belirli şartları taşımaları gerekmektedir. Bu şartlara bağlı olarak anonim şirket veya kooperatif olarak kurulan şirketler daha sonra hangi branşlarda faaliyette bulunacak ise bu branşlarda ruhsat almak için tekrar müsteşarlığa başvuruda bulunurlar. Şirketler hayat veya hayat dışı branşların birinde faaliyet gösterebilirler. Ayrıca sigorta ve reasürans şirketleri, sigortacılık işlemleri ve bunlarla doğrudan bağlantısı bulunan işler dışında başka işlemler edemezler.¹⁹⁷

Ağustos 2011 tarihi itibarıyla 63’ü sigorta, 2’si reasürans olmak üzere 65 şirket Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliğine üyedir. Halihazırda 5 şirket aktif olarak yeni sigorta ve reasürans sözleşmesi yapmamakta, toplam 59 sigorta ve 1 reasürans şirketi faaliyette bulunmaktadır. 59 sigorta şirketinden 53’ü özel, 6’sı kamu şirketi, 44’ü Türkiye’de kurulu yabancı ortaklı şirkettir. Şirketlerin 7’si hayat, 16’sı hayat/emeklilik, 36’sı hayat-dışı şirkettir. Türkiye’de kurulu reasürans şirketi sayısı ise

¹⁹⁶ Ayhan Şahin, a.g.e., s. 35.

¹⁹⁷ Ayhan Şahin, a.g.e., s. 35.

2'dir. Ancak bunlardan bir tanesinin prim üretimini bulunmadığından faal reasürans şirket sayısı 1'dir.¹⁹⁸

2.3. Sigorta Acenteleri

Sigortacılık işlemlerinin özelliği nedeniyle sigorta şirketlerinin kendi kurumları ve şubeleri dışında birtakım araçlara ihtiyaçları vardır. Sigorta sözleşmesine ilişkin bütün işlemlerin sigorta şirketlerince yerine getirilmesi neredeyse imkânsızdır. İşte bu ihtiyaç ve imkânsızlık sigorta araçlarının doğmasına neden olmuştur. Sigorta araçlarını, sigorta acenteleri ve sigorta tellalları olarak iki ana gruba ayırmak mümkündür. Sigorta acenteleri, sigorta şirketini temsil etme ve sözleşme yapma yetkisine veya sadece sigorta sözleşmesine aracılık etme yetkisine sahiptirler. Sigorta acentesi, sadece sigorta sözleşmesinin kurulması esnasında değil, aynı zamanda sözleşmenin yürürlükte bulunduğu süre içerisinde de sigortacının yardımcısı olarak bazı işlemleri yerine getirmektedir.¹⁹⁹

14.12.1994 tarih ve 22141 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Sigorta Acenteleri Yönetmeliğine göre, Sigorta acenteleri “her ne ad altında olursa olsun sigorta şirketine tabi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak belli bir yer veya bölge içinde daimi bir surette Türkiye'deki sigorta şirketlerinin sigorta sözleşmelerine aracılık eden veya bunları sigorta şirketi adına yapan gerçek veya tüzel kişiler” şeklinde tanımlanırken, tali acentelerin “sigorta acentelerinin acentelik faaliyetleri ile ilgili olarak tayin ettikleri gerçek veya tüzel kişiler” olduğu ifade edilmiştir.²⁰⁰

Sigorta acentesi, ticari mümessil, ticari vekil, satış memuru veya müstahdem gibi tâbi bir sıfatı olmaksızın bir sözleşmeye dayanarak muayyen bir yer veya bölge içinde daimi bir surette sigorta şirketlerinin nam ve hesabına sigorta sözleşmelerine aracılık etmeyi veya bunları sigorta şirketleri adına yapmayı meslek edinen, sözleşmenin akdinden önce hazırlık çalışmalarını yürüten ve sözleşmenin uygulanması ile tazminatın ödenmesinde yardımcı olan kişidir. Sigorta acenteliği gerçek veya tüzel kişilerce yapılır.

¹⁹⁸ <http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/turkiyede-sigortacilik>, (Erişim Tarihi: 01.02.2012).

¹⁹⁹ Zeynep Reva, *Acente Portföy Tazminatı ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısındaki Yeri*, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Bilim Kurulu Onayına Sunulmayan Eserler, s. 223.

²⁰⁰ Hilmi Acman, *Sigortaya Giriş*, Can Matbaa, İstanbul, 1998, s. 13-20.

Sigorta acenteliği yapmak isteyenlerin Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğince tutulan levhaya yazılı olması gerekmektedir.²⁰¹

Sigorta acenteleri, sigortacılık faaliyetlerinin pek çok aşamasında doğrudan rol üstlenmeleri ve sigorta şirketleriyle olan ilişkileri dolayısıyla sigortacılık sektöründe önemli aktörlerdir. Sigorta acentesinin hukuki ve ekonomik konumu hem sigorta ettiren hem de sigortacı açısından hayati önemi haizdir. Çoğu zaman sigortacı ile sigorta ettiren arasındaki ilişki acente yoluyla gerçekleştirilir. Ülkemiz sigortacılık sektöründe acenteler vasıtasıyla kurulan bu ilişki oldukça yaygındır. Çünkü sigorta acenteleri, uzun yıllardır sigorta şirketlerinin doğrudan satış kanalı işlevini üstlenmiştir. Nitekim şirketlerin prim üretimlerinin büyük kısmı acenteler kanalıyla gerçekleştirilmektedir.²⁰²

Tatbikatta Murakabe Kanunu'nun 26. maddesine müsteniden Ticaret Bakanlığı tarafından çıkarılan komisyonlar hakkındaki sirkülerde, sigorta acenteleri iki gruba ayrılmıştır: (A) Acenteleri grubu ve (B) Acenteleri grubu. (A) acenteleri, sigorta şirketlerini temsilen akit yapma yetkisi olanlar, (B) acenteleri ise sigorta akdine sadece aracılık edenlerdir. 1.9.1972 tarihinde yürürlüğe giren Ticaret Bakanlığı sirkülerinde; A Acentesi, bizzat rejestro tutarak poliçe tanzim eden ve gider vergisini kendisi ödeyen acente; B acenteleri ise A acentesi vasfının taşımayan acenteler olarak tarif edilmiştir.²⁰³

Acentelik faaliyetinde bulunacak gerçek kişilerde aşağıdaki nitelikler belirtilmiş olup bu nitelikler:²⁰⁴

- Türkiye'de yerleşik olması,
- Medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olması,
- Kanunun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin dört numaralı alt bendinde belirtilen suçlardan hüküm giymemiş veya ceza almamış olması,
- İflas etmemiş ve konkordato ilan etmemiş olması,
- Teknik personel vasıflarını taşıması,
- Asgari malvarlığı şartını yerine getirmiş olması,
- Fiziksel, teknik ve idari altyapı ile insan kaynakları bakımından yeterli olması, olarak sıralanmıştır.

²⁰¹ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 41.

²⁰² Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 77.

²⁰³ Rayegan Kender, *Türkiye'de Hususi Sigorta Hukuku*, İstanbul, 1995.

²⁰⁴ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 68.

Diğer yandan Acenteler Yönetmeliği'nin 4. maddesinin ikinci fıkrası acentelik faaliyetinde bulunacak tüzel kişilerde ise:

- Merkezlerinin Türkiye'de bulunması,
- İflas etmemiş ve konkordato ilan etmemiş olması,
- Asgari sermaye şartının yerine getirilmiş olması,
- Fiziksel, teknik ve idari altyapı ile insan kaynakları bakımından yeterli olması. niteliklerini aramaktadır.

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasının (a) bendinin dört numaralı alt bendi ise Acentelik yapamayacaklara ilişkin nitelikler yer almaktadır. Kanunda bu haller ayrıntılı olarak sayılmıştır.²⁰⁵

- Taksirli suçlar hariç olmak üzere affa uğramış olsalar dahi süreli hapis veya sigortacılık mevzuatına aykırı hareketlerinden dolayı hapis veya birden fazla adli para cezasına mahkûm edilmemiş olmak,

• Yahut cezası ne olursa olsun basit ve nitelikli zimmet, irtikâp, rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, güveni kötüye kullanma, hileli iflas, görevi kötüye kullanma gibi yüz kızartıcı suçlar ile kaçakçılık suçları, resmî ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklamamış olmak,

- Devlet sırlarını açığa vurma veya vergi kaçakçılığı suçlarından dolayı hüküm giymemiş olmak.

Acente faaliyetleri sigortalıyı doğrudan ilgilendirerek satın alınan hizmetin kalitesini belirlediğinden sigortalının yaşam kalitesine önemli ölçüde etkide bulunmaktadır. Acente, adeta sigorta şirketinin halka açılan penceresi gibi çalışmaktadır. Sigorta ettirenle özellikle sözleşmelerin yapılması aşamasında doğrudan temasa geçen ve sigorta ettireni yapacağı sigorta sözleşmesi hakkında yönlendiren acentedir. Ancak, acentenin rolü bu noktada sadece sözleşmenin yapılması ile sınırlı değildir. Rizikonun gerçekleşmesi aşamasında da gerek en yakın danışman olarak, gerekse de şirketle temasa geçen aktör olarak önemli görevler ifa etmektedir.²⁰⁶

²⁰⁵ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 68.

²⁰⁶ Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, a.g.e., s. 77.

2.4. Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği (TSRŞB)

Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, 5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 24. maddesine göre sigortacılık mesleğinin geliştirilmesi, şirketler arasında dayanışma sağlanması ve haksız rekabetin önlenmesi amacıyla kurulan, tüzel kişiliği haiz kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşudur.²⁰⁷ Sigorta ve reasürans şirketlerinin ruhsatnamelerinin iptal edilmesi, haklarında iflas kararı verilmesi veya başkaca sebeplerle faaliyetlerinin sona ermesi durumunda birlik üyelikleri düşmektedir.²⁰⁸

Sigorta şirketleri ve reasürans şirketleri, merkezi İstanbul'da bulunan ve kamu kurumu niteliğinde bir meslek kuruluşu olan, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliğine, ruhsat almalarından itibaren bir ay içinde üye olmak zorundadır. Ancak, Bakanlar Kurulu, üye olma zorunluluğunu kaldırmaya yetkilidir. Birliğin amacı;

- a) Sigortacılık mesleğinin gelişmesini temin etmek,
- b) Üyelerinin dayanışma, birlik ve sigortacılık mesleğinin gerektirdiği vakar ve disiplin içinde ekonominin ihtiyaçlarına uygun olarak çalışmalarını sağlamak,
- c) Haksız rekabeti önlemek üzere gerekli kararları almak ve uygulamaktır.

3. TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK SİSTEMİNİN DURUMU

Türkiye ile Avrupa Birliği arasında Gümrük Birliği kurulmasına ilişkin olarak 6 Mart 1995 tarihinde Ortaklık Komisyonu tarafından alınan karar, her ne kadar sadece malların serbest dolaşımına ilişkin olsa da sigortacılık sektörü açısından önemli bir gelişme teşkil etmektedir. 1963 tarihli Ankara Anlaşması'ndan itibaren Avrupa'daki ekonomik entegrasyon çabalarına tam üye olarak katılma kararlılığı taşıyan Türkiye, Gümrük Birliğini nihai bir statü olarak değil, tam üyelik yolunda geçici bir aşama olarak görmektedir. Dış politika öncelikleri arasında Avrupa Birliği'ne tam üye olmayı birinci sıraya yerleştiren Türkiye, bu hedefi gözönünde bulundurarak ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel, askeri, hukuki ve diğer alanlarda Avrupa Birliği'nde sağlanan entegrasyon seviyesine yaklaşmak zorundadır. Bu bağlamda ele alındığında, son yıllarda Türk sigorta sektörünün liberalize edilmesi yönünde yapılan ve halen sürdürülmekte olan yasal değişiklikler sonucunda ulusal mevzuat ile Avrupa

²⁰⁷ <http://www.tsrbs.org.tr/sayfa/tarihce>, (Erişim Tarihi: 12.02.2012).

²⁰⁸ Ayhan Şahin, a.g.e., s. 36-37.

Birliği'ndeki uygulamalar arasında paralelliğin büyük ölçüde sağlanmış olduğu görölmektedir. Tam üyelikle ilintili olsun ya da olmasın, Avrupa Birliği'ndeki liberal sigorta pazarına paralel düzenlemelere kavuşmak Türk sigortacılığını rekabet koşullarında çalışmaya yöneltecek ve rasyonelliğini arttıracaktır.²⁰⁹

Burada değinilmesi gereken husus sektörün güçlü tarafları ve zayıf taraflarıdır. Bunlar;²¹⁰

Sektörün Güçlü Tarafları

- Türkiye'deki genç ve yüksek nüfusla birlikte sigortada düşük penetrasyon,
- Türkiye'nin uluslararası gruplar tarafından ilgi çeken bir pazar olması,
- Sektörün sermaye yapısının giderek güçlenmesi,
- Sektördeki aktörlerin, oto dışı branşlara da yönelmesi,
- Sektörün ekonomi için ciddi bir likidite kaynağı oluşturması.

Sektörün Zayıf Tarafları

- Kişi başına düşen milli gelirin düşük olması,
- Geçmişte yaşanan tatsız tecrübelerden ötürü tüketicide sigortaya karşı oluşan negatif bakış açısı,
 - Gerekli kaynak oluşmadığı için bankacılık sektörünün gerisinde kalınması,
 - Yeterli sigorta bilincinin oluşmaması ve 'kaderci' anlayış,
 - Hayat dışı branşların ekonomik durgunluklarda etkilenmesi.

4. TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK PAZARINDA YABANCI SERMAYE

Türkiye'de yabancı sermayeye ilişkin olarak kabul edilen ilk yasal düzenleme, 1954 yılında çıkarılan 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu'dur. 24 Ocak 1980 tarihli ekonomik tedbirler ve 8/168 sayılı Yabancı Sermaye Çerçeve Kararnamesi gibi düzenlemeler ile yabancı sermaye girişi teşvik edilmiş ve bu tarihten sonra yabancı sermaye yatırımlarında önemli artışlar görölmüştür. 1980 yılından sonra, yeni ekonomik kurallara uyum sağlayarak dünya ülkeleri ile bütünleşme yoluna giren Türkiye pazarı, dışa açık bir ekonomiye henüz tam olarak geçememiş olmasına rağmen yabancı

²⁰⁹ Çağatay Ergenekon, a.g.e., s. 52.

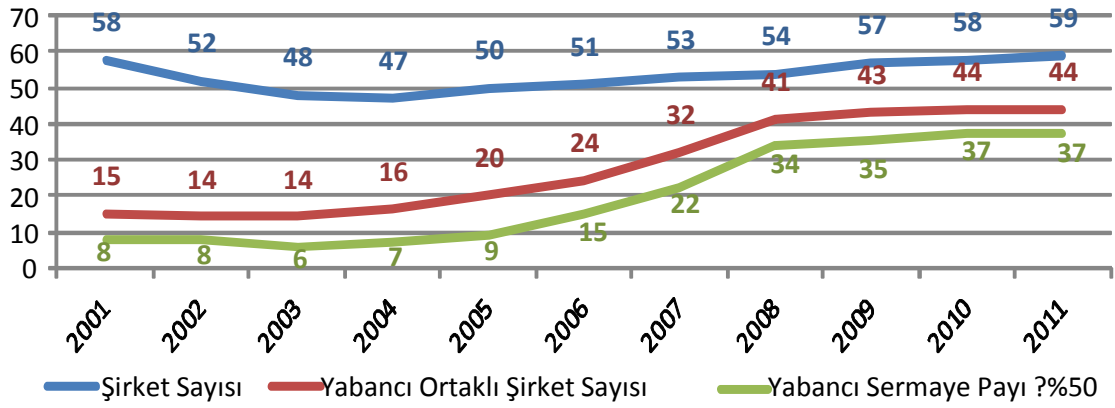
²¹⁰ <http://www.istekobi.com.tr/sectorler/sigortacilik-sektoru-s20/sektore-bakis/sigortacilik-sektoru-b20.aspx>, (Erişim Tarihi: 28.02.2012).

sermaye açısından cazip hale gelmiştir. 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu'nun 17 Haziran 2003 tarihinde yürürlüğe girmesiyle yabancı sermayeli şirket sayılarında hızlı bir artış gözlenmiştir.²¹¹

4.1. Şirketlerin Sermaye Yapısı ve Yabancı Sermaye Payı

Aşağıdaki grafikte son yıllarda yabancı sermayenin gelişimine ilişkin bilgiler şirket sayısı olarak verilmiştir.

Grafik 2: Yabancı Ortaklı Şirket Sayısı Gelişimi

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı Uluslararası Doğrudan Yatırım Verileri Bülteni

Türkiye’de sigortalılık oranının halen düşük ve potansiyelin de yüksek olması yabancı yatırımcıların bu piyasaya ilgisini çekmeye devam etmektedir. Ülkemizde 2001 yılında 15 olan yabancı sermayeli şirket sayısı 2010 yılı sonunda 44’e yükselmiştir.

2011 yılında sektöre bir yeni yabancı sermayeli şirket girişi olmasına rağmen, bir yabancı sermayeli şirketin faaliyetinin durdurulması sonucunda yabancı sermayeli şirket sayısı sabit kalmıştır.

²¹¹ Emre Gözlemen, *Türk Sigorta Sektöründeki Doğrudan/Dolaylı Yabancı Yatırımlar*, Yapı Kredi Sigorta, Ekim, 2008, s. 1.

31.12.2011 tarihi itibariyle mevcut 35 hayat dışı sigorta şirketinden 28'i ve 23 hayat ve emeklilik şirketinden 16'sı doğrudan veya dolaylı olarak yabancı ortaklıdır. Bu şirketlerin 37 adedinde yabancı sermayenin payı % 50 ve üzerindedir.

Tablo 2. Yabancı Sermayeli Şirketlerin Sayılarının Sektörlere Göre Dağılımı (2010-2011)

Sektörler	2010	2011
Tarım, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık	61	64
Madencilik ve Taşocakçılığı	83	93
İmalat Sanayii	427	414
<i>Gıda Ürünleri, İçecek ve Tütün İmalatı</i>	65	41
<i>Tekstil Ürünleri İmalatı</i>	22	29
<i>Kimyasal Madde ve Ürünlerin İmalatı</i>	51	54
<i>Makine ve Teçhizat İmalatı</i>	29	35
<i>Motorlu Kara Taşıtı, Römork, Yarı-Römork İm.</i>	8	12
<i>Diğer İmalat</i>	252	243
Elektrik, Gaz ve Su	121	126
İnşaat	318	407
Toptan ve Perakende Ticaret	1.108	1.319
Oteller ve Lokantalar	145	93
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama Hizmetleri	337	426
Mali Aracı Kuruluşların Faaliyetleri	15	28
Gayrimenkul Kiralama ve İş Faaliyetleri	518	682
Diğer Toplumsal, Sosyal ve Kişisel Hizmet Faaliyetleri	176	182
Toplam	3.309	3.834

***Kaynak:** Hazine Müsteşarlığı Uluslararası Doğrudan Yatırım Verileri Bülteni

7.143 adet uluslararası sermayeli şirketin, başta toptan ve perakende ticaret olmak üzere, imalat sanayi, gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetleri sektörlerinde faaliyette buldukları görülmektedir. İmalat sanayiinde faaliyette bulunan uluslararası sermayeli şirketlerde gıda ürünleri, içecek ve tütün imalatı birinci sırada yer alırken, bunu kimyasal madde ve ürünleri imalatı ve makine ve teçhizat imalatı izlemektedir.

Tablo 3. Yabancı Sermayeli Şirketlerin Sayılarının Ülkelere Göre Dağılımı (Şirket Sayısı)

Ülkeler	2010	2011	(1954-2011) Genel Toplam
AB Ülkeleri (27)	1.425	1.547	15.273
<i>Almanya</i>	468	534	4.779
<i>Hollanda</i>	175	156	1.975
<i>İngiltere</i>	160	164	2.334
<i>İtalya</i>	94	92	906
<i>Diğer AB Ülkeleri</i>	528	601	5.279
Diğer Avrupa Ülkeleri (AB Hariç)	410	412	3.326
Afrika Ülkeleri	99	109	588
Kuzey Amerika	134	169	1.417
<i>A.B.D.</i>	103	143	1.210
<i>Kanada</i>	31	26	207
Orta ve Güney Amerika, Karayipler	13	19	154
Yakın ve Orta Doğu Ülkeleri	931	1.245	6.105
<i>Azerbeycan</i>	169	190	1.049
<i>Irak</i>	107	148	894
<i>İran</i>	418	590	2.140
<i>Diğer</i>	237	317	2.022
Diğer Asya	262	299	2.094
<i>Çin Halk Cum.</i>	41	40	432
<i>Güney Kore Cum.</i>	18	13	180
<i>Diğer</i>	203	246	1.482
Diğer Ülkeler	35	34	326
Toplam	3.309	3.834	29.283

*Kaynak: Hazine Müsteşarlığı Uluslararası Doğrudan Yatırım Verileri Bülteni

29.283 adet uluslararası sermayeli şirketin ülke gruplarına göre dağılımına bakıldığında ise AB ülkeleri ortaklı girişim sayısının 15.273 adet ile birinci sırada yer aldığı görülmektedir. AB ülkeleri ortaklı uluslararası sermayeli şirketlerin içinde Almanya 4.779 adet şirket ile birinci sırayı alırken, onu İngiltere (2.334 adet) ve Hollanda (1.975 adet) izlemektedir.

Tablo 4. Yabancı Sermayeli Şirketlerin Sayılarının İllere Göre Dağılımı (İlk 10 İl)

İl	Şirket Sayısı (1954-2011)
İSTANBUL	16. 516
ANTALYA	3. 510
ANKARA	1. 936
İZMİR	1. 682
MUĞLA	1. 413
BURSA	578
AYDIN	516
MERSİN	498
KOCAELİ	336
ADANA	219
Diğer İller	2. 079
Toplam	29. 283

***Kaynak:** Hazine Müsteşarlığı Uluslararası Doğrudan Yatırım Verileri Bülteni

29.283 adet uluslararası sermayeli şirketin illere göre dağılımına bakıldığında; İstanbul ilinin 16.516 adet ile birinci sırada yer aldığı görülmektedir. İstanbul ilini Antalya (3.510 adet), Ankara (1.9363 adet) ve İzmir (1.682 adet) illeri takip etmektedir.

Sigorta sektöründeki mevcut potansiyel ve her yıl gerçekleşen reel büyüme, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik görüşmelerinin fiilen başlaması, yabancı sigorta şirketlerinin sektöre olan ilgisini artırmıştır. Bu ilginin önümüzdeki yıllarda da devam edeceği beklenmektedir. Yabancı şirketler Türkiye'nin genç nüfusunu dikkate alarak

sektördeki potansiyel prim üretiminden faydalanmayı hedeflemektedirler. Sermayesinde yabancı paya sahip sigorta şirketlerinden bazıları şunlardır,²¹²

- Yapı Kredi Sigorta A.Ş.
- Yapı Kredi Emeklilik A.Ş.
- Acıbadem Sağlık ve Hayat Sigorta A.Ş.
- Aegon Emeklilik A.Ş.
- AIG Sigorta A.Ş.
- Allianz Sigorta A.Ş.
- Allianz Hayat ve Emeklilik A.Ş.
- American Life Hayat Sigorta A.Ş.
- Atradius Credit Insurance N.V. Türkiye İstanbul Şubesi.
- Aviva Sigorta A.Ş.
- AvivaSA Emeklilik ve Hayat A.Ş.
- AXA Sigorta A.Ş.
- Axa Hayat Sigorta A.Ş.
- Başak Groupama Sigorta A.Ş.
- Başak Groupama Emeklilik A.Ş.
- Coface Sigorta A.Ş.
- Deniz Hayat Sigorta A.Ş.
- ERGOİSVİÇRE Sigorta A.Ş.
- ERGOİSVİÇRE Hayat Sigorta A.Ş.
- Eureka Sigorta;
- Euro Sigorta A.Ş.
- Finans Hayat ve Emeklilik A.Ş.
- Fortis Emeklilik ve Hayat A.Ş.
- Garanti Emeklilik ve Hayat A.Ş.
- Türkiye Genel Sigorta A.Ş.
- Genel Yaşam Sigorta A.Ş.
- Generali Sigorta A.Ş.

²¹² Emre Gözlemen, a.g.e., s.23-28.

- Güneş Sigorta A.Ş.
- HDI Sigorta A.Ş.
- Liberty Sigorta A.Ş.
- Ray Sigorta A.Ş.
- Vakıf Emeklilik A.Ş.

5. EKONOMİK BÜYÜME VE TÜRK SİGORTA SEKTÖRÜ ARASINDAKİ İLİŞKİ

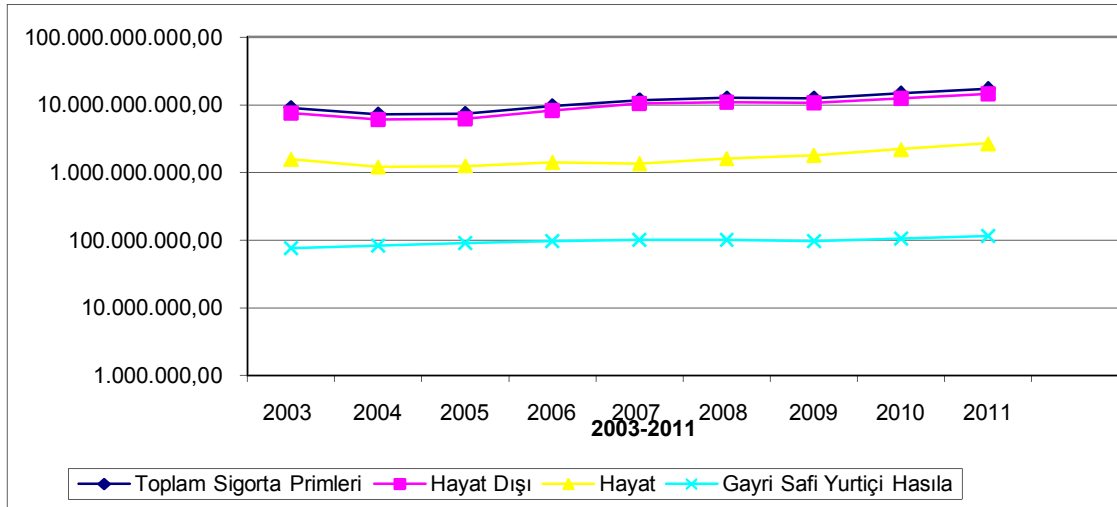
Küresel kriz, etkilerini ülkemizde de göstermiştir. 2008 yılının ikinci çeyreğinde Türkiye ekonomisi önemli ölçüde yavaşlamıştır, üçüncü ve dördüncü çeyrekte kamu ve özel yatırım harcamalarındaki yavaşlama ve iç talepteki azalma, ekonomik daralmayı da beraberinde getirmiştir. Sanayi üretiminde, dış ticaret hacminde ve kapasite kullanım oranlarında büyük çaplı gerileme yaşanmıştır. Türk sigorta sektörü 2007’de %14,52’lik bir büyüme sağlarken 2008 yılının zorlu koşullarında %7,71 büyümeyle yaklaşık 11,7 milyar TL prim üretimi gerçekleştirilmiştir. Bu performansla sektör, enflasyonun gerisinde bir büyüme gerçekleştirmiştir. Sektör, hayat sigortası alanında toplam 1.575 milyon TL prim üreterek 2007 yılına oranla %18,29 büyüme göstermiş; reel anlamda enflasyon oranı üzerinde büyümüştür. Toplam sigorta pazarının %86,62’sini oluşturan hayat dışı branşlarda ise 2008’de %6,24 oranında nominal büyüme 10.199.342.670 TL prim üretimi gözlenmiştir. Bir başka deyişle bu branşlar, enflasyon oranı gerisinde kalıp reel olarak küçülmüştür. Sektör, küçülmeye rağmen nominal kârlılığını 2007 yılına göre %33, toplam aktiflerini ise %20 dolayında artırmıştır. Hayat dışı branşta, 2007 yılında %2,36 olan teknik kârlılık oranı ise 2008 yılında %3,96’ya çıkmıştır.²¹³

Dünyadaki ekonomik durgunluğun etkilerini sürdürdüğü ve özellikle Akdeniz kuşağındaki Avrupa ülkelerinin ciddi finansal sorunlarla boğuştuğu 2010 yılı, Türkiye açısından krizin neden olduğu hasarların hızla onarıldığı ve %8,9 gibi sıra dışı bir büyüme performansı ile tüm dünyada dikkatlerin çekildiği bir yıl olmuştur. Bu oran Türkiye’yi Avrupa’nın en hızlı büyüyen ekonomisi haline getirirken, aynı zamanda tüm dünyada 2010’un en başarılı ülkeleri arasında öne çıkarmıştır. Bu durum 2011 yılında da devam etmiştir. Bu olumlu tablo 2010 yılında, iç ve dış talepteki canlanmaya

²¹³ http://www.fosforsigorta.com/?page_id=44, (Erişim Tarihi: 11.03.2012).

paralel olarak ihracatta %11,5, ithalatta ise %31,6 artış oranlarıyla dış ticaret hacminde önemli bir büyümenin elde edilmesi, işsizlik oranının gerilemesi ve yabancı sermaye girişinin yeniden yükselmesi gibi olumlu gelişmelerle daha da güçlenmiştir. Küresel kriz sonrasında, özellikle Avrupa'daki bazı ülkelerin kredi derecelendirme notları düşerken Türkiye'nin kredi notunu yükseltmeyi başarması, Türkiye ekonomisindeki somut iyileşmenin bir neticesidir. Türkiye'de, küresel ekonomik krizin yaralarının büyük ölçüde sarıldığı 2010 yılında, birçok işkolunda olduğu gibi sigorta sektöründe de önemli bir büyüme yaşanmış ve tüm branşlarda yukarı doğru bir hareket izlenmiştir.²¹⁴ Toplam prim üretimi bir önceki yıla göre %15 oranında artarak 14 milyar 130 milyon TL'ye ulaşmış, bunun 11 milyar 528 milyon TL'si hayat dışı (elementer) branşlardan, 2 milyar 602 milyon TL'si ise hayat sigortalarından elde edilmiştir. 2010 yılında hayat dışı branşlarda bir önceki yıla göre %15 büyüme sağlanırken, hayat sigortalarında %18 büyümeye ulaşılmıştır.

Grafik 3: Toplam Sigorta Primleri, GSYİ Hasıla, Hayat Dışı Sigorta ve Hayat Sigorta Oranları

2008 ve 2009 yıllarında artan prim üretimine rağmen enflasyon karşısında reel olarak küçülen Türk sigorta sektörü, 2010 yılında %6,4 oranında gerçekleşen TÜFE'nin üzerinde prim üretmeyi başarmış ve reel olarak %8,1'lik bir büyüme kaydetmiştir. Ekonomik krizin ardından ilk kez sağlanan bu gelişme, sektörün küresel krizin olumsuz

²¹⁴ Bazı sayfalarda yer verilen Sektör Prim Üretimi verileri TSRSB verileridir.

etkilerini geride bıraktığını ortaya koymaktadır. Dikkati çeken diğer önemli bir nokta, ABD doları bazında 2010 yılında gerçekleşen 9,4 milyar dolarlık prim üretiminin, 2007 yılındaki prim üretimi ile aynı düzeye erişmesidir. Diğer bir deyişle sigorta sektörü, ekonomik kriz dönemindeki üretim kaybını 2010 yılında telafi etmeyi başarmış ve yeniden 2007 yılındaki büyüklüğüne ulaşmıştır. 2010 yılında sektör prim üretiminin %85'i hayat dışı branşlarda, %15'i ise hayat branşında gerçekleşmiştir.²¹⁵

Sigortacılık Sektörü, ülkemizde dinamik ve güçlü mali yapısı ile her geçen yıl büyümektedir. Türkiye, genç nüfus ve bu nüfusa karşın düşük sigortalılık oranı nedeniyle cazip pazar olma özelliği taşımaktadır. Bu nedenle sektör, yerli sermayenin yanı sıra yabancı yatırımcıların da ilgi alanına girmektedir. Türk Sigorta Sektörü dinamik yapısı, sahip olduğu nitelikli işgücü ve büyüme potansiyeli ile hem Avrupa hem de dünya piyasalarında gelecek vadeden sektörler arasında öne çıkmaktadır.²¹⁶

Ülkemizde hayat dışı sigorta dallarındaki prim üretimi yıllar itibariyle hayat grubundan daha yüksektir. Toplam prim üretimi içinde hayat dışı sigorta dallarının payı son üç yılda ortalama % 85, hayat sigortalarının payı ise %15 düzeyindedir.²¹⁷

Başarılı büyüme oranlarına karşın sigorta sektöründe son yıllarda kronik bir sorun haline gelen kârlılık kaybı 2010 yılında da sürmüştür. Sektör, 2010 yılında, Türkiye ekonomisine paralel olarak önemli bir çıkış yakaladığı ve 2009 yılına göre prim üretimini önemli ölçüde artırdığı halde birçok branşta zarar etmiş, konsolide teknik kârlarda ve konsolide bilanço kârlarında önemli düşüşler meydana gelmiştir.²¹⁸

Sigorta sektöründe 2011 yılının ilk yarısında da prim üretimi bir önceki yıla göre %25,3 oranında artarak 8 milyar 972 milyon lira olmuştur. Yine prim üretimi açısından bakıldığında, bu yılın ilk çeyreğinde sektörün reel olarak yüzde 18, ikinci çeyreğinde de yine reel olarak %17 büyüdüğü görülmektedir. 2011'in ilk altı ayında prim üretiminin 7 milyar 431 milyon liralık bölümü hayat dışı sigortalardan, 1 milyar 540 milyon liralık

²¹⁵ <http://www.gunessigorta.com.tr/turkiye-de-sigortacilik/ai-1798-181-447-459.aspx>, (Erişim Tarihi: 10.03.2012).

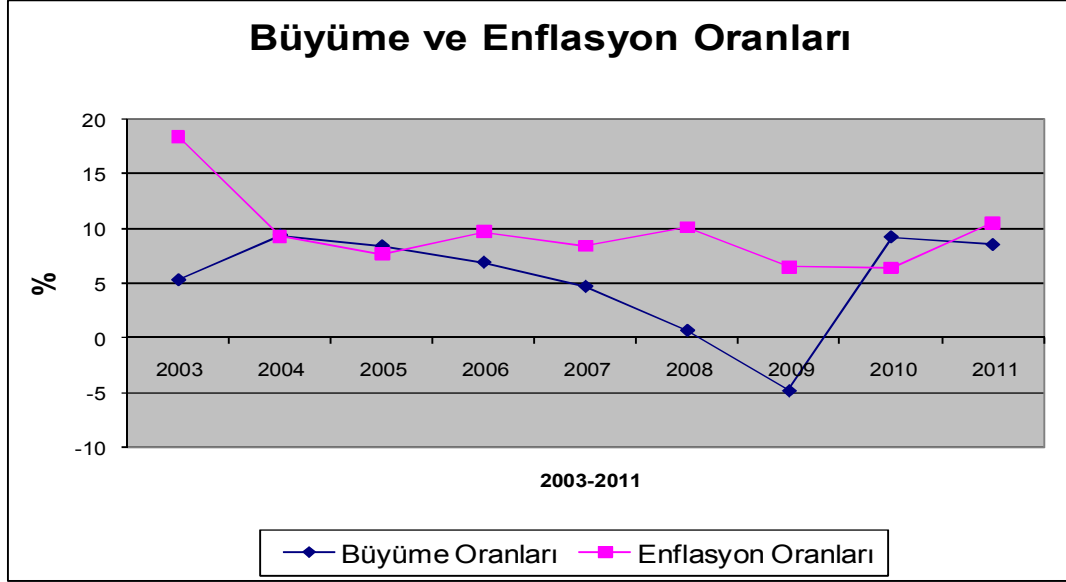
²¹⁶ <http://www.istekobi.com.tr/sectorler/sigortacilik-sektoru-s20/sectore-bakis/sigortacilik-sektoru-b20.aspx>, (Erişim Tarihi: 10.03.2012).

²¹⁷ www.hazine.gov.tr/irjokmdocs...Ekler...Birinci%20Kisim.doc (Erişim Tarihi 21.12.2012)

²¹⁸ <http://www.gunessigorta.com.tr/turkiye-de-sigortacilik/ai-1798-181-447-459.aspx>, (Erişim Tarihi: 10.03.2012).

bölümü hayat sigortalarından elde edilmiştir. İlk altı ayda hayat sigortalarındaki büyüme oranı %39,4, elementer branşlarda ise %22,7 olmuştur.²¹⁹

Grafik 4: Ekonomik Büyüme ve Enflasyon Oranları

Büyüme oranları ve Enflasyon oranları 2002 yılı baz alınarak 2003-2011 arası yüzde verileri yukarıdaki grafikte verilmiştir.

2004 yılında yüzde 12'lik hedeften daha aşağılarda bir enflasyon oranının gerçekleşmesi ve tek haneli rakama ulaşılması (yüzde 9,3'lük TÜFE) Türkiye'nin enflasyonla mücadele sürecinde önemli bir aşama olarak belirtilebilir. Gerçekleştirilen reformlar, göreceli istikrar ortamı ve sağlanan mali disiplin de katkısıyla 2002-2005 yılları arasında uygulanan enflasyon hedeflemesinden başarılı sonuçlar alınmıştır. 2006 yılı başında uygulamaya konulan enflasyon hedeflemesi ise enflasyon hedefinden sapmalara karşın 2006 ve 2007 yılları için genelde kabul edilebilir düzeyde başarılı olarak değerlendirilebilirken, 2008 yılı başından itibaren hedeflere ulaşılmasına dair beklenti ve izlenen politikalara duyulan güven artan şekilde zayıflamış, enerji fiyatları yükselmiş, küresel ekonomiye ilişkin belirsizlikler ve enflasyona ilişkin riskler artmıştır. Hedefin aşılmasının ötesinde belirgin şekilde belirsizlik aralığının dışına çıkılması ya da böyle bir ihtimalin ortaya çıkması halinde Merkez Bankası Kanunu'nun "*hesap verme yükümlülüğü*"nün tanımlandığı maddeleri kapsamında, 30 Nisan 2008 tarihinde TCMB tarafından ekonomiden sorumlu Devlet Bakanlığı'na, kamuoyuna açık şekilde, mektup

²¹⁹ <http://www.istekobi.com.tr/sectorler/sigortacilik-sektoru-s20/sektore-bakis/sigortacilik-sektoru-b20.aspx>, (Erişim Tarihi: 10.03.2012).

yazılarak özetle; 2008 yılındaki gelişmelere bağlı olarak enflasyon beklentileri ve temel enflasyon göstergelerinde bozulma gözlemlendiği, enflasyona ilişkin risklerin arttığı, bu çerçevede faiz artırımına gidilebileceği ve para politikası duruşunun sıkılaştırılabileceğinin sinyalleri verilmiştir. Enflasyon hedeflerinin TCMB ve Hükümet tarafından müştereken tespit edilmesi sebebiyle, 3 Haziran 2008 tarihinde Hükümete gönderdiği mektupta enflasyon hedeflerinin revize edilmesini talep eden TCMB bunun gerekçelerini açıklamış, bu doğrultuda, daha önce belirlenmiş olan yüzde 4'lük hedefe doğru daha yavaş ve kademeli olarak ilerlenmesini sağlayabilecek yeni bir hedef patikası öngörmüştür.²²⁰

TCMB, para politikası stratejisi çerçevesinde, para politikasının kontrolü dışında bulunan petrol ve gıda fiyatlarının doğrudan yansımalarına tepki verilmeyeceğini ancak ikincil etkilerin ortaya çıkması (genel fiyatlandırma davranışlarındaki bozulma görülmesi) halinde bu duruma kayıtsız kalınmayacağını açıklamış olmakla birlikte, enflasyonun 2008 yılı sonunda yüzde 4 düzeyine inmesi için sadece ikincil etkilerin değil, aynı zamanda 2008 ve 2009 yıllarında devam etmesi beklenen doğrudan etkileri bertaraf edecek bir politika tepkisi verilmesi gerektiğini, ancak böyle bir tepkinin iktisadi faaliyette ve göreceli fiyatlarda arzu edilmeyen dalgalanmalara yol açabileceğini, bu nedenle enflasyonun 2009 yılının sonunda yüzde 4'ün üzerinde gerçekleşeceğinin öngörüldüğünü ifade etmiştir. 2008 yıl sonu enflasyonu yüzde 4'lük hedefi aşarak yüzde 10,1 olarak gerçekleşmiştir. Ancak 2008 yılının ikinci yarısında etkileri zirve yapan küresel kriz ve ulusal çalkantının talep ve üretim üzerinde yarattığı sınırlamanın etkisiyle yüzde 7,5'lük 2009 yıl sonu enflasyon hedefinin yüzde 6,5 ile altında kalınmış, 2010 yılında ise %6,4'lük enflasyon oranı ile hedefe ulaşılmıştır. Enflasyon hedeflemesi stratejisinde temel politika aracı TCMB'nin belirlediği kısa vadeli faiz (TCMB gecelik borçlanma faiz) oranıdır. 2002 yılının başlarında, yüzde 57 olan politika faizi, enflasyondaki gerilemeye paralel olarak 2006 yılı başında yüzde 13,5'a kadar gerilemiş, Eylül-2008 döneminde patlak veren küresel kriz döneminde yüzde 16,75'e yükselmiş, 2004 yılında tek haneli enflasyon oranına ulaşılmasından beş yıl sonra Nisan 2009 döneminde TCMB'nin temel politika aracı olan kısa vadeli faiz oranı da yüzde 9,75 ile

²²⁰http://www.finanskulup.org.tr/assets/maliyefinans/91/MFY91_fikret_kartal_turkiyede_enflasyon_hedeflemesi.pdf syf:88,89, (Erişim Tarihi: 01.03.2013).

tek haneye gerilemiş, sonrasında ise küresel fiyat ve faiz gelişmelerine de paralel şekilde 2009 sonunda yüzde 6,5'a düşmüştür. 2010 yılı içerisinde likidite yönetiminde esnekliğin sağlanması amacıyla politika faiz oranı gecelik borçlanma faiz oranı yerine bir hafta vadeli repo ihale faiz oranı olarak tespit edilmeye başlanmıştır. Dış talebin zayıf seyri nedeniyle imalat sanayindeki kapasite kullanımının kriz öncesi seviyelere ulaşmasının zaman alacağı tahmin edilerek Kasım-Aralık 2010 döneminde gecelik borçlanma faiz oranı radikal şekilde yüzde 1,5'a indirilirken, borç verme faiz oranı yüzde 9'da tutulmuş, politika faizi olan bir hafta vadeli repo ihale faiz oranı yüzde 6,5 düzeyine indirilmiştir. Enflasyon ve faizde bu oranlara ulaşılmasının, izlenen politikaların başarısından ziyade küresel ve ulusal ekonomide yaşanan üretim düşüşü ve talep gerilemesinden kaynaklandığı belirtilebilir.²²¹

Tüm bu gelişmelerde izlenen para politikasının kısmi katkısının bulunduğu, dünya genelinde yaşanan fiyat istikrarı, likidite bolluğu ve büyüme, Türkiye'de sağlanan görece mali disiplin ve siyasal istikrarın önemli paya sahip olduğu düşünülmektedir. 2002-2010 döneminde para politikası, maliye politikası ve küresel ortamın birbirinin tamamlayıcısı olduğu belirtilebilir. Ekonomik göstergelerin bozulması ve enflasyon hedeflerinin 2008 yılı içinde değiştirilmesi izlenen para politikasına eleştirileri artırmıştır. Ancak yaşanan küresel krizin etkisiyle nominal ve reel faizlerin oldukça düşük düzeylere gerilemesi TCMB'ye politika faiz oranı açısından yöneltilen eleştirileri oklarının, faizlerin gerileme hızını kredi faizlerine yansıtmayan bankacılık kesimine dönmesine neden olmuştur. Tüm ülkeler için ideal olarak nitelendirilebilecek bir enflasyon hedeflemesi stratejisinin bulunmadığını, enflasyon hedeflemesinin Türkiye örneğinin politika yapıcıların gelişmeler karşısında ihtiyaca göre esnek hareket etmesini sağlayabilecek bir deneyim olduğunu, ancak stratejinin başarısı konusunda zaman gerektiğini ifade eden görüşler bulunmaktadır. Ayrıca ekonomik durgunluk ortamında sadece para politikasının kullanılarak enflasyonun hedeflenen seviyelere düşürülmeye çalışılmasının ekonomide daralma riskini beraberinde getirebileceği ifade edilmektedir. Enflasyon hedeflemesi stratejisinin

²²¹http://www.finanskulup.org.tr/assets/maliyefinans/91/MFY91_fikret_kartal_turkiyede_enflasyon_hedeflemesi.pdf syf.:90,91 (Erişim Tarihi: 01.03.2013).

Türkiye’de enflasyon değişkenliğinde nispeten istikrarlı bir seyire sahip olduğu, ayrıca üretimin daha istikrarlı bir yapıya büründüğünü gösteren araştırmalar mevcuttur.²²²

5.1. İstihdam Durumu

Ülkemizde sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörlerinde faaliyet gösteren 59 sigorta, reasürans ve emeklilik şirketinde 2011 yılı sonu itibariyle toplam 16.783 kişi istihdam edilmektedir. Diğer yandan, sigorta ve emeklilik şirketlerinin sigortacılık faaliyetine aracılık etmek üzere kurulan ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği nezdinde tutulan Levha’ya kayıt yaptırmış acente sayısı 16.616, bireysel emeklilik sisteminde aracılık yapmak üzere EGM’ye kayıtlı bireysel emeklilik aracıları sayısı ise 17.868’dir. Yıl sonu itibariyle mevcut 92 adet brokerin 69’u sigorta ve reasürans, 20’si sadece sigorta, 3’ü ise sadece reasürans alanında ruhsat sahibidir. Sektörde mevcut 1.343 adet gerçek kişi sigorta eksperinden 586 adedi tek başına, 757 adedi ise bir tüzel kişi sigorta eksperisi nezdinde çalışmaktadır. Sektörde ayrıca 1.318 adet tarım eksperisi bulunmaktadır. Şirketlerle anlaşmalı olarak faaliyet gösteren aktüer sayısı ise 44’tür. Yukarıda açıklanan rakamlar, sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörlerinde 2011 yılı sonu itibariyle 80 binden fazla kişiye istihdam sağlandığını göstermektedir. Son beş yıla ait şirket, aracı ve personel sayılarına ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

²²²http://www.finanskulup.org.tr/assets/maliyefinans/91/MFY91_fikret_kartal_turkiyede_enflasyon_hede_flemesi.pdf syf:91 (Erişim Tarihi: 01.03.2013).

Tablo 5: Sektörün İstihdam Durumu

	2007	2008	2009	2010	2011
Toplam Şirket Sayısı (*)	53	54	57	58	59
Hayat Dışı Sigorta Şirketi	29	30	33	34	35
Hayat Sigorta Şirketi	12	11	10	10	9
Emeklilik Şirketi	11	12	13	13	14
Reasürans Şirketi	1	1	1	1	1
Personel Sayısı	15.138	16.069	15.602	16.029	16.783
Hayat Dışı Sigorta Şirketi	7.553	8.406	8.701	9.046	9.241
Hayat Sigorta Şirketi	1.119	1.014	752	740	775
Emeklilik Şirketi	6.265	6.446	5.939	6.024	6.549
Reasürans Şirketi	201	203	210	219	218
Broker Sayısı	64	73	72	81	92
Sigorta Acente Sayısı	16.011	13.250	15.579	16.205	16.616
Bireysel Emeklilik Aracıları	12.422	13.735	15.666	16.716	17.868
Eksper Sayısı	963	901	908	1.095	1.343
Tarım Eksperi Sayısı			1.154	1.649	1.318

*Kaynak: <http://www.sigortacilik.gov.tr> (Erişim Tarihi: 21.12.2012).

6. TÜRKİYE'DE SİGORTACILIK SEKTÖRÜNÜN TEMEL SORUNLARI

Gelişmiş ülkelerde sigortacılık sektörü gelişme göstermişse de Türkiye'de özellikle sigortacılık bilincinin yeteri kadar yerleşmemesi nedeniyle sektör henüz hak ettiği yerde değildir. Sigortacılık Türkiye'de önce sağlık sigortası açısından daha çok devlet tarafından yürütülmek suretiyle başlatılmıştır. Sektörün gelişimi için aşılması gereken sosyal, kültürel, ekonomik ve hukuksal sorunların çözümüne ilişkin etkin çalışmaların yapılamaması nedeniyle de yakın zamanlara kadar gerekli gelişimi gösterememiştir. Gelişmiş ülkelerde hukuki altyapının yeterliliği, sermaye piyasalarının gelişmiş olması ve eğitilmiş insan sayısının çokluğu gibi sebeplerle sigorta bilincinin yerleşmesi, sektörün kolayca büyüyüp yayılabilmesine olanak sağlamıştır. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde ve az gelişmiş ülkelerde ise halkın sigorta bilincinin düşüklüğü, sermaye piyasalarının yeterince gelişmemesi ve hukuki düzenlemelerin yeterli olmamasından dolayı sektör istenen gelişme düzeyine ulaşamamıştır. Bugün dünyanın birçok ülkesinde sigortacılığın ekonomik kalkınma ve büyüme için ne denli önemli bir sektör olduğu anlaşılmış ve sektörün gelişmesine olanak sağlanarak

ekonomik kalkınma ve gelişme aşamalarında sigortacılıktan yararlanmıştıdır. Türkiye’de kamu kesiminin yetkili otoriteleri sigortacılığın gelişmesini desteklemeyi genellikle, sigorta şirketlerinin ticari faaliyetlerini arttırmasına yönelik bir katkı olarak değerlendirmişlerdir. Ticari bir kuruluşa özel destek sağlama hatasını işlemek için sektöre olan katkılarını esirgemişlerdir. Ayrıca, kalkınma plan ve programları hazırlanırken ekonominin bir mali kurumu olan sigorta sektörünün sorunlarını teşhis etme ve bu sorunlara çözüm getirme amacıyla yapılacaklar gereken klasik ifadelerle onlarca yıldan beri ilgili başlıklar altında işlenmiştir. Bu denli hayati önemde bir sektör, ekonomi içindeki gerçek işlevlerini yerine getirebilmesi için gerekli destek ve donanım hiçbir zaman kavuşturulamamıştır.²²³

Türkiye’de sektörün hak ettiği yerde olmamasının en önemli sebeplerinden biri de, sigortacılığın etkin bir şekilde tanıtımının yapılmamasıdır. Söz konusu sorunun temel nedenleri sigorta pazarlamacılığının yetersizliği ve sigorta sektöründe çalışanların eğitiminden kaynaklanan eksikliklerdir. Eğitimle ilgili yaşanan sorunlar sigorta pazarlamacılığı faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Burada öncelikli olarak sektör çalışanlarının eğitime ağırlık verilmelidir. Sigortacılığı halka anlatacak ve iyi tanıtımını yapacak olan kişilerin sigorta sektöründe çalışan personel olacağı unutulmamalıdır. Sigorta pazarlamacılığın da sorun oluşturan en belirgin faktörler ise müşteri ilişkilerindeki eksiklik (bu sorun en çok kişisel sigortalarda ön plana çıkmaktadır), mevcut ürünlerin hedef müşteri kitlelerine yeterince tanıtılmaması ve bu ürünlere ilişkin yeni uygulama alanları geliştirilememesidir.²²⁴

Sigorta işletmeleri müşteriye dönük olmalı, müşterilerin ihtiyaç ve istekleri tatmin edilerek kâr sağlama ilkesini benimsemelidirler. Oysa sigorta işletmelerinde pazarlamaya yönelik anlayıştan çok satışa yönelik bir anlayış hâkimdir. Sigorta işletmeleri gibi hizmet sektöründe yer alan diğer işletmeler için başarılı pazarlama çalışmaları olmazsa olmaz niteliğindedir. Türkiye’de sigortacılık sektörü üzerine yapılan tartışmalarda vurgulanan en temel sorun, sektörün bir türlü istenilen potansiyele ulaşamamasıdır.²²⁵

²²³ Mustafa Yasin Akgül, *Türkiye’deki Sigortacılık Hizmetlerinin Yapısı ve Pazarlama Maliyetleri*, (Yüksek Lisans Tezi), G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2010, s. 17-18.

²²⁴ S., Yükçü. H.F., Baklacı, *Sigortacılık Sektörünün Temel Sorun Alanları*, Reasürör, Sayı: 29, 1998, s. 7.

²²⁵ Mustafa Yasin Akgül, a.g.e., s. 18.

Sigortacılık müşteri-pazarlama odaklı bir yapıya henüz tam olarak geçememiştir. Bunun sonucunda da müşteri ihtiyaç ve beklentileri tam olarak karşılanamamakta ve sigorta bilincinin yaygınlaşması için ortam yaratılamamaktadır. Belli başlı ürünler pazarlanmakta, müşterinin ihtiyacına en iyi cevap verecek ürünler geliştirilmemektedir. Sektör, teknoloji ve ürün açısından gelişmiş ülkelerle olan uyumu sağlarsa, halkın sigorta bilincinde gelişme sağlanabilir. Son yıllarda, özellikle sosyal ve ekonomik hayatta meydana gelen hızlı değişimler ve artan rekabet, özellikle finansal hizmet işletmelerinin ürünlerinde farklılıklar yaratarak, ürünlerini kişiselleştirip müşterilerinin değişen ihtiyaçlarına cevap vermelerini zorunlu kılmaktadır.²²⁶

Türk insanının sosyal ve kültürel yapı sorunları da sigortanın müşteriye pazarlanmasını etkilemektedir. Sigorta hizmeti toplumumuzun bakış açısıyla halen bir lüks olarak görülmektedir. Bu durum sigorta pazarlamasını, Türkiye’de yapılması güç bir meslek haline getirmektedir. Nitekim şu anda Doğal Afet Sigortaları Kurumu’na üretilen ve yaptırılması zorunlu deprem sigortası dahi, Türkiye’de 1999 yılında yaşanan büyük Marmara depremi sonrasında çok kayıplar vermiş olan Türk halkı için bütçelerine bir mali yük olarak görülmektedir. Oysaki deprem sonrası verilen maddi ve manevi kayıplar düşünülürse DASK’a yatırılan prim miktarının, bu kayıplar yanında çok az kaldığı görülecektir. Yaşanan sosyal ve kültürel kökenli bu sorunların ve sigortanın gelir düzeyi yüksek kesim için gerekli olduğunu düşünen zihniyetlerin varlığı sektörü olumsuz yönde etkilemektedir.²²⁷

Sigortacılık sektörünün yeterince tanıtılmaması ve dolayısıyla sektörde neler olup bittiğinin bilinmemesi sonucunda sektör imaj sorunuyla da karşı karşıya kalmaktadır. Türkiye’de sigortacılık sektörünün sosyal ve ekonomik işlevleri halkın geniş bir kesimi tarafından bilinmediğinden sigorta kavramı, sigorta işletmeleri, acenteler ve sigorta hizmetleri hakkında acilen düzeltilmesi gereken olumsuz bir imaj mevcuttur. Sigortacılara ve sigorta işletmelerine ait bu olumsuz imaj, sigorta sektörünün

²²⁶ Anonim, *Kişiselleştirilmiş Pazarlama İle Yaşam Boyu Birliktelik*, Bireysel Emeklilik ve Sigorta Tanıtımı Dergisi, Sayı: 16, s. 45.

²²⁷ S., Aybay, *Türk Sigorta Sektörünün Gelişimi, Sorunları ve Çözüm Önerileri: Güncelleştirilmiş Pazarlama Karması-7 P’s Yaklaşımıyla Uygulamalı Bir Araştırma*, Reasürör, Sayı: 44, 2002, s. 25.

pazar payını genişleterek, Türkiye'nin sosyal ve ekonomik yapısı içinde kaplaması gereken yeri elde etmesini engelleyen en önemli etkenlerden birisi olmaktadır.²²⁸

Bu nedenle, sektörün Türkiye ekonomisindeki haklı yerini alabilmesi için sigortacılık konusunda gerçek ve sağlıklı bilgilerin, etkin bir iletişim yoluyla kitlelere ulaştırılmasına ihtiyaç vardır. Yararlı ve kesinlikle işletmelerin menfaatine olan böyle bir konunun halka anlatılabilmesinde de halkla ilişkiler faaliyetleri çok önemli bir rol üstlenmektedir.²²⁹

Dünya ile karşılaştırıldığında Türkiye'de sigortacılık sektörünün neden geri kaldığı konusunda yapılan tartışmalarda halkın sigorta konusunda bilinç eksikliği, enflasyon ve işletmelerin hatalı faaliyet politikaları gibi unsurlar üzerinde durulmaktadır. Son yıllarda adı geçen bu sorunlar önemini yavaş yavaş yitirmeye başlamıştır. Ancak buna rağmen sektörde arzu edilen gelişme hala tam olarak sağlanmış değildir. Bunun sebeplerinden biri de sigorta ürünlerinin gelir elastikiyetinin yüksek olmasıdır. Gelir seviyesi düşük kişilerin geleceklerini güvence altına almaktan ziyade günlük ihtiyaçlarını karşılamaya öncelik vermesi ve sigortalanabilecek mal varlığı stokunun da gelirle orantılı olması sigortayı gelir elastikiyeti yüksek bir ürün yapmaktadır. Bu nedenle, gelir seviyesinin düşüklüğü yanında gelir dağılımının bozukluğu da sigortanın yaygınlaşmasının ve gelişmesinin aleyhine işlemektedir. Sektörün büyüme sorununun diğer bir nedeni de kamu tarafından sağlanan sosyal güvenlik sistemi uygulamasındadır.²³⁰

Gelişmiş ülkelerde sigorta şirketleri sermaye piyasalarının en güçlü kurumsal yatırımcılarından biri olarak faaliyet göstermektedir. Kuzey Amerika'da üretilen yıllık prim miktarının Türkiye bütçesini aşmış olması, sigortacılık sektörünün dünya piyasalarında ne denli önemli bir konuma sahip olduğunu göstermektedir. Burada dikkati çeken en ilginç sonuç, nüfusu 7 milyon 170 bin kişi ile Türkiye'nin 1/10'u kadar olan İsviçre'nin, sigorta prim üretimi açısından Türkiye'nin 6 katından daha fazla olmasıdır. Türkiye'de sigorta şirketlerinin şimdiye kadar uyguladıkları hasar

²²⁸ M. Saran, *Sigortacılık Sektöründe İmaj Sorununun Çözümünde Halkla İlişkiler Faaliyetlerinin Kullanılması*, Reasürör, Sayı: 27, 1998, s. 23.

²²⁹ E. Taşkın, H.Y. Şener, *Küreselleşme Sürecinde Türk Sigorta Sektörünün Önüne Çıkabilecek Sorunlar, Bu Sorunları Aşabilmek İçin Alınması Gereken Önlemler-Global Normlu Sigorta Sektörü*, Reasürör, Sayı: 51, 2004, s. 23.

²³⁰ E., Gençosmanoğlu, *Dünden Bugüne Sigortacılık*, 2003, s. 104, www.hazine.gov.tr/makaleler/80yildergi.pdf, (Erişim Tarihi: 15.02.2012).

karşılamaya yönelik politikaları sektörün en önemli problemidir. Diğer problemlerin meydana gelmesinde de bu politikaların dolaylı etkileri vardır. Sorunlar öncelikle devletle işbirliğine gidilerek aşılmaya çalışılmalıdır. Sektörde şirketler ya da branşlar bazında genelden özele doğru etkin çalışmalar yapılarak sorunların üzerine gitmekte fayda vardır.²³¹

²³¹ Mustafa Yasin Akgül, a.g.e., s. 20-21.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

- ❖ Bir ekonominin gelişmişlik düzeyi arttıkça sigortacılık yaygınlaşır, sigorta kavramı toplumda kök saldıkça da ekonomik gelişme ivme kazanır. Sigorta sektörünün ekonomik gelişmenin lokomotifi olduğu noktasından hareketle, bir ülkenin gelişmişlik düzeyini tespit edebilmek ya da gelecekte göstereceği trendi tahmin edebilmek için, sigortacılık faaliyetlerinin ulaştığı seviyeyi referans almak yanlış olmayacaktır. Bireysel ya da işletme bazında "mikro" düzeyde fonksiyonlarını yerine getirirken, ülke ekonomisine itici bir güç sağlayarak ulusal gelişmeyi motive eden sigorta sektörü, önemli bir tasarruf birikimi yaratmak suretiyle, sosyo-ekonomik çöküntü ve kayıpları azaltmakta, vergiye kaynak oluşturmakta, genel refah düzeyini yükseltmekte ve uluslararası ekonomik ilişkilerle ticareti arttırmaktadır.
- ❖ Sigortacılığın en etkin fonksiyonu, fon yaratmak ve yaratılan fonları çeşitli yatırım enstrümanları vasıtası ile ekonomiye kazandırmaktır. Sigorta sektörünün yönettiği fonlar, sigortalıların gönüllü tasarruflarıyla yaratılmakta, toplanan primler mali kesime aktarılarak rasyonel alanlarda yatırımlara yönlendirilmektedir.²³²
- ❖ Ekonomik kayıpların telafisinde de önemli bir role sahip olan sigortacılık sektörü, bireylerin ve kurumların karşılaşılabilecekleri tehlikeleri telafi ederek ekonomik istikrarlarının devam etmesini sağlamaktadır. Böylelikle de büyük ölçekli hasar durumları söz konusu olduğu ya da geniş çaplı hasarların mevcut bulunması halinde ekonomik faaliyetlerin yavaşlamaması ya da durmaması adına bir önlem olarak büyük öneme sahip bulunmaktadır.
- ❖ Ülkeden ülkeye değişmekle beraber dünya nüfusunun giderek artması ve yaşlı nüfusun da aynı oranda yükselmesi, sosyal güvenlik sistemlerinin üzerinde büyük bir yük yaratmaktadır. Ülkelerin bu ağır yükün altında kalmamak adına, daha etkin kullanılabilir olan kaynaklarını bu yükün telafisinden kullanmaları ekonomik büyümeyi ve de kalkınmayı yavaşlatmaktadır. Ancak özel emeklilik şirketlerinin mevcut bulunması, bu yükün telafisinde önemli bir role sahiptir. Aynı zamanda özel emeklilik fonlarında biriken tasarrufların tekrar ekonomik düzen içinde değerlendirilmeye tabii tutulması da hem ülke ekonomilerinin üstündeki sosyal sigorta

²³² Çağatay Ergenekon, a.g.e., s. 55.

yükünü hafifletmekte hem de elde edilen fonlar noktasında ekonomik büyümeyi desteklemektedir.²³³

- ❖ Gelir seviyesi düşük olan ülkelerin ekonomilerinde ağırlığı hissedilmeyen sigorta sektörü, ülkenin gelir seviyesi yükseldikçe ekonomik kalkınma içerisinde önem kazanmaya başlamaktadır. Son yıllara kadar global sigorta hacminden hiç pay alamayan gelişmekte olan ülkelerdeki prim üretiminin, ekonomik canlanmaya paralel bir dinamizm kazanarak yükselmekte olduğu görülmektedir.
- ❖ Günümüzün gelişmiş ülkeleri, yüksek kalkınmışlık düzeylerine, başka değişkenlerin yanı sıra önemli ölçüde, sigortacılık faaliyetleri sonucu yaratılan büyük montanlı birikimlerle ulaşmışlardır.²³⁴
- ❖ Ekonomik gelişmeyle paralel olarak gelişip yaygınlaşan sigorta, ülkelerin gelişmişlik düzeyin belirlenmesinde önemli bir gösterge olarak kabul edilmektedir. Sigorta prim hacminin GSMH içindeki payı gelişmiş ülkelerde ilk sıralardadır. Büyük iş hacmine sahip sigorta sektörünün, gelişmiş ülkelerde fon yaratma kapasitesi oldukça yüksektir. Bu ülkelerde teknik karları giderek azalan sigorta kuruluşlarının, mali karları artmakta ve bu kuruluşlar da, diğer finansal kuruluşlar gibi yatırım faaliyetlerinde bulunmaktadır.²³⁵
- ❖ Uluslar arası karşılaştırmalarda elde edilen tüm sonuçlar Türk sigortacılığının istenilen düzeye ulaşmadığını göstermekle birlikte, sigorta primi hacmi, kişi başına düşen prim üretimi, sigorta primlerinin GSYİH (Gayrisafi Yurtiçi Hasıla) içerisindeki payı ve diğer göstergelerin yıllar içerisindeki izlediği durum dikkate alındığında, Türk sigortacılığının istikrarlı bir gelişim içerisinde olduğu söylenebilir.
- ❖ Türk sigortacılığı, “yasal düzenlemeler çerçevesinde rasyonellik ve disiplin içerisinde çalıştığı ve ürün yelpazesi ile hizmet kalitesini arttırdığı takdirde”, Gümrük Birliği'nin getireceği zorlukları kendi gelişimi için bir fırsat olarak kullanabilme imkanı mevcuttur.²³⁶

²³³ Suna Özyüksel, a.g.e.

²³⁴ Çağatay Ergenekon, a.g.e., s. 55.

²³⁵ D., Ward. R., Zurbruegg, *Does insurance promote economic growth? Evidence from OECD countries*, Journal of Risk and Insurance, vol. 67, no: 4, 2000, s. 489.

²³⁶ Çağatay Ergenekon, a.g.e., s. 55.

KAYNAKÇA

- AKGÜL, M.Y., *Sigortacılık Hizmetlerinin Yapısı ve Pazarlama Maliyetleri*, (Yüksek Lisans Tezi), G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 2010.
- Alanya, Ç., *Reasürans Notları*, İstanbul, 1993.
- Anonim, *Kişiselleştirilmiş Pazarlama İle Yaşam Boyu Birliktelik*, Bireysel Emeklilik ve Sigorta Tanıtımı Dergisi, Sayı: 16.
- Arseven, H., *Sigorta Hukuku*, Beta Yay., İstanbul, 1991.
- Aybay, S., *Türk Sigorta Sektörünün Gelişimi, Sorunları ve Çözüm Önerileri: Güncelleştirilmiş Pazarlama Karması-7 P's Yaklaşımıyla Uygulamalı Bir Araştırma*, Reasürör, Sayı: 44, 2002.
- Babbel, D. F., Santomero, A. M., *Risk Management by Insurers: An Analysis of the Process*, Financial Institutions Center, The Wharton School, University of Pennsylvania, May 1996.
- Balta, S.G.İ., *Türkiye'de Sigorta Sektörünün Gelişimi, Ekonomideki Yeri ve Önemi*, (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1997.
- Başak Sigorta, *Acente El Kitabı*, 2004.
- Baykal, İ., *Yangın Dalı Ders Notu*, Türk Sigorta Enstitüsü Vakfı Yayını, 2007.
- Bölükbaşı, A. G., B. Pamukçu, *Sigortanın Temel Prensipleri*, Türkmen Kitapevi, İstanbul, 2009.
- Collins, M., *Introduction to Insurance*, 4th Edition, New York: Witherby & Co. Ltd, 1990.
- Çeker, M., *Yargıtay Kararları Işığında Sigorta Hukuku*, Karahan Kitapevi, Adana, 2004.
- Çelikkol, H., N. Dalkılıç, *Türkiye'de Sigortacılık Sektöründe İstihdam, Eğitim ve Geleceğe İlişkin Öneriler*, Ekonomi Bilimleri Dergisi, Cilt: 2, Sayı: 2, 2010.
- Çelikoğlu, İ., *Sosyal Güvenlik Sistemlerinin Finansman Yöntemleri ve TR Uygulaması*, DPT Uzmanlık Tezleri, 1994.
- Çipil, M., *Risk Yönetimi ve Sigorta*, Nobel Yayınları, Ankara, 2008.

Doff, R., *Risk Management for Insurers: Risk Control*, Economic Capital and Solvency II, Risk Books, 2007.

Dorfman, M. S., *Introduction to Risk Management and Insurance*, Prentice Hall, 2008.

Duman, Ş., *Türk Sigorta Sektöründe Boş Kapasiteler ve Ekonomik Kayıplar*, Bilaraş, İstanbul, 1990.

Elbeyli, M. Ü., *Sigorta ve Sigorta Pazarlaması*, Seçkin Kitapevi, İstanbul, 1995.

Eralp, A., *Hayat Sigortası ve Gelir Esnekliği*, (Yüksek Lisans Tezi), G.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2008.

Ezerdi, H. C., *Sigortacılığımızın Tarihi*, Commercial Union Sigorta Yayını, İstanbul, 1998.

Ergenekon, Ç., *Sigorta Sektörü*, Ekim 1995.

Eygi, S., *Türk ve Alman Sigorta Sektörlerinin Alternatif Risk Transfer Yöntemlerinin Uygulanabilirliği Açısından Karşılaştırılması*, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, İstanbul, 2006.

Fisunoğlu, M., *Emeklilik Ekonomisi*, Sigortacılık Sektörü Bilimsel Çalışma Yarışması, Milli Reasürans Türk Anonim Şirketi Yayını, Ankara, 1998.

Genç, Ö., *Sigortacılık Sektörü ve Sermaye Piyasaları*, Kalkınma Dergisi, Sayı: 37, Haziran 1991.

Gözlemen, E., *Türk Sigorta Sektöründeki Doğrudan/Dolaylı Yabancı Yatırımlar*, Yapı Kredi Sigorta, Ekim, 2008.

Güneş, S., *Sigorta Sektörü ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri*, (Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 1997.

Güvel, E. A., A. Ö. Güvel, *Sigortacılık*, Seçkin Yay., Ankara, 2004-2008.

Güvercin, C. H., *Sosyal Güvenlik Kavramı ve Türkiye'de Sosyal Güvenliğin Tarihçesi*, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, Ankara, 2004, Cilt: 57, Sayı: 2.

Hızlı, P. B., *Sigorta Sektörünün Gelişimi, Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi ve Türkiye Uygulaması*, (Yüksek Lisans Tezi), Adana, 2007.

Kasapoğlu, Z., *Bankalarda Sigortacılık İşlevleri*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007.

Kavçak, G., *Malezya Sigortacılık Sektörünün İncelenmesi ve Ekonomik Büyümeye Etkileri*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2009.

- Kender, R., *Türkiye’de Hususi Sigorta Hukuku*, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1990-1995.
- Kılınç, F. E., *Türk Sigortacılık Sektörünün Veri Zarflama Analizi Yöntemi İle Etkinliğinin Araştırılması Tezi*, S.D.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 2009.
- Menkü, E., *Mühendislik Sigortaları*, Kurtiş Matbaacılık, 2006.
- Mısırlı, O., TSEV 57/1. Bölüm, *Avrupa Birliği Normlarına Göre Türk Sigorta Sektörünün 1994 Senesi Mali ve Teknik Sonuçlarının Analizi*, Türk Sigorta Vakfı Yayınları.
- Milli Reasürans T.A.Ş., *Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü*, İstanbul, Haziran, 2004.
- Nomer, C., H. Yunak, *Sigortanın Genel Prensipleri*, Ceyma Matbaacılık, İstanbul, 2000.
- Nomer, C., H. Yunak, *Reasürans*, Milli Re Yayını, 1998.
- Okunakul, Ö., *Hayat Sigortacılığı Deneyimi Işığında Türkiye’deki Bireysel Emeklilik Sisteminin ve Ekonomik Katkılarının Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2005.
- Özbolat, M., *Temel Sigortacılık*, Seçkin Yay., Ankara, 2007-2008.
- Özyüksel, S., *OECD Ülkelerinde ve Türkiye’de Sigorta Sektörünün Ekonomik Büyümeye Etkisi*, Finans Sempozyumu, İstanbul, 2004.
- Rejda, G. E., *Principles of Risk Management and Insurance*; Addison Wesley, 2008.
- Reva, Z., *Acente Portföy Tazminatı ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısındaki Yeri*, Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Bilim Kurulu Onayına Sunulmayan Eserler.
- Sağlam, N., *Sigorta İşletmelerinde Mali Tabloların Hazırlanması ve Avrupa Birliği’ne Uyum*, Etam A.Ş. Baskı, Eskişehir, Mayıs 1996.
- Sak, Z., *Türk Sigorta Sektörünün AB Sigorta Sektörü Kapsamında Ekonomik Açıdan Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2007.
- Saran, M., *Sigortacılık Sektöründe İmaj Sorununun Çözümünde Halkla İlişkiler Faaliyetlerinin Kullanılması*, Reasürör, Sayı: 27, 1998.
- Sergici, E., *Türklerin Tarihi ve Sigortacılık*, Latin Yayınları, 2001.

Sigortacılık Eğitim Merkezi SEGEM, *Sigorta Acenteleri Teknik Personel Eğitim Programı Ders Notları*.

Şahin, A., *Türkiye’de Sigortacılık Sektörünün Vergisel Sorunları*, (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2008.

Şenel, S.A., *Sigorta Sektörü Fon Yaratma Kapasitesi ve Sermaye Piyasasına Etkisi: Türkiye’deki Durum*, (Doktora Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü., Sivas 2007.

Şener, H.Y., *Sigorta Sektörünün Avrupa Birliği İle Türkiye Arasında Karşılaştırılması ve Türk Sigorta Analizi*, (Yüksek Lisans Tezi), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya, 2002.

Taşkın, E., Şener, H.Y., *Küreselleşme Sürecinde Türk Sigorta Sektörünün Önüne Çıkabilecek Sorunlar, Bu Sorunları Aşabilmek İçin Alınması Gereken Önlemler-Global Normlu Sigorta Sektörü*, Reasürör, Sayı: 51, 2004.

Turgutlu, E., Kök, R., Kasman, A., *Türk Sigortacılık Şirketlerinde Etkinlik: Deterministik ve Şans Kısıtlı Veri Zarflama Analizi*, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, 2004.

Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, *Sigorta Genel Şartları*, 2009.

Ulaş, I., *Uygulamalı Sigorta Hukuku Mal Ve Sorumluluk Sigortaları*, Turhan Kitapevi, Ankara, 1992.

Uralcan, G. Şebnem, *Temel Sigorta Bilgileri ve Sigorta Sektörünün Yapısal Analizi*, 3. Baskı.

Uyanık, A., *Sigorta Sektörünün Vergilendirme Etkilerinin Ölçeğe Göre Değerlendirilmesi*, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü ve Bankacılık ve Sigortacılık Yüksek Okulu Uluslar arası Finans Sempozyumu, 2005.

Ünal, T., *Sigorta Sektörünün Ekonomik İşlevi ve Fon Yaratma Kapasitesi*, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, İstanbul, 1994.

Vergi Konseyi Toplantısı (Sigorta Şirketleri), Draft, İstanbul, 2003.

Ward, D. Zurbruegg, R., *Does insurance promote economic growth? Evidence from OECD countries*, Journal of Risk and Insurance, vol. 67, no: 4, 2000.

Williams, C. A., Richard M. Heins JR., *Risk Management and Insurance*, McGraw-Hill Insurance Series, 1989.

Yükçü, S., Baklacı, H.F., *Sigortacılık Sektörünün Temel Sorun Alanları*, Reasürör, Sayı: 29, 1998.

Zurnacı, A., *Hayatdışı Sigorta Şirketlerinin Fon Oluşturma İmkanları Ve Yönetimi Analizi*, (Yüksek Lisans Tezi), S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya, 2007.

İnternet Kaynakları

http://www.actuaries.org/mcmbrs/cn/comrnittees/INSREG/docurnents/Solvency.Report_en.pdf, (Erişim Tarihi: 15.01.2012).

<http://www.sgkbilgi.net/sgk/sgk-emzirme-odeneği>, (Erişim Tarihi: 21.01.2012).

<http://www.sigortasi.info/hayat-sigortasiteminatları.html>, (Erişim Tarihi: 21.01.2012).

http://www.isnet.net.tr/ferdikaza/ferdi_kaza_sigortasi_3.html, (Erişim Tarihi: 21.01.2012).

http://www.sigortacilik.gov.tr/02YD/21TSM_5684/21.13-Duyurular/SD2007-14.htm, (Erişim Tarihi: 21.01.2012).

http://www.sigortacilik.gov.tr/02YD/21TSM_5684/21.04Tebliğ/Tebliğler/SigortaBranşları.html, (Erişim Tarihi: 21.01.2012).

http://www.tramer.org.tr/kasko_genel_sartlar.php, (Erişim Tarihi: 24.01.2012).

<http://www.tsrbsb.org.tr/tsrbsb/Sigorta/Bran%C5%9Flar/Nakliyat+Sigortalar%C4%B1.htm>, (Erişim Tarihi: 24.01.2012).

http://www.halksigorta.com.tr/sayfa_alt.asp?id=59, (Erişim Tarihi: 24.01.2012).

<http://www.tsrbsb.org.tr/tsrbsb/Sigorta/Bran%C5%9Flar/Yang%C4%B1n+Sigortalardan%C4%B1.htm>, (Erişim Tarihi: 24.01.2012).

<http://www.tsrbsb.org.tr/tsrbsb/Sigorta/Bran%C5%9Flar/Kredi+Sigortalar%C4%B1.htm>, (Erişim Tarihi: 24.01.2012).

http://www.genelsigorta.com/lwp/workplace!/ut/p/_s.7_0_A/7_0_13K, (Erişim Tarihi: 24.01.2012).

<http://www.ekodialog.com/Sigortacilik/hayatsigortasinedir.html>, (Erişim Tarihi: 24.01.2012).

www.tsrbsb.org.tr, (Erişim Tarihi: 28.01.2012).

<http://www.tsrbsb.org.tr/sayfa/reasurans>, (Erişim Tarihi: 01.02.2012)

<http://www.tsrbsb.org.tr/sayfa/turkiyede-sigortacilik>, (Erişim Tarihi: 01.02.2012).

<http://www.trsb.org.tr/sayfa/tarihce>, (Erişim Tarihi: 12.02.2012).
www.bddk.org.tr, (Erişim Tarihi: 12.02.2012).
Hazine Müsteşarlığı Web Sitesi, (Erişim Tarihi: 12.02.2012).
<http://www.trsb.org.tr>, (Erişim Tarihi: 12.02.2012).
www.millire.com, (Erişim Tarihi: 12.02.2012).
Gençosmanoğlu, E., *Dünden Bugüne Sigortacılık*, 2003,
www.hazine.gov.tr/makaleler/80yildergi.pdf, (Erişim Tarihi: 15.02.2012).
<http://www.istekobi.com.tr/sectorler/sigortacilik-sektoru-s20/sectore-bakis/sigortacilik-sektoru-b20.aspx>, (Erişim Tarihi: 28.02.2012).
www.hazine.gov.tr/trjgokmdocs...Ekler...Birinci%20Kisim.doc (Erişim Tarihi: 21.12.2012)
http://www.finanskulup.org.tr/assets/maliyefinans/91/MFY91_fikret_kartal_turkiyede_enflasyon_hedeflemesi.pdf (Erişim Tarihi: 01.03.2013)